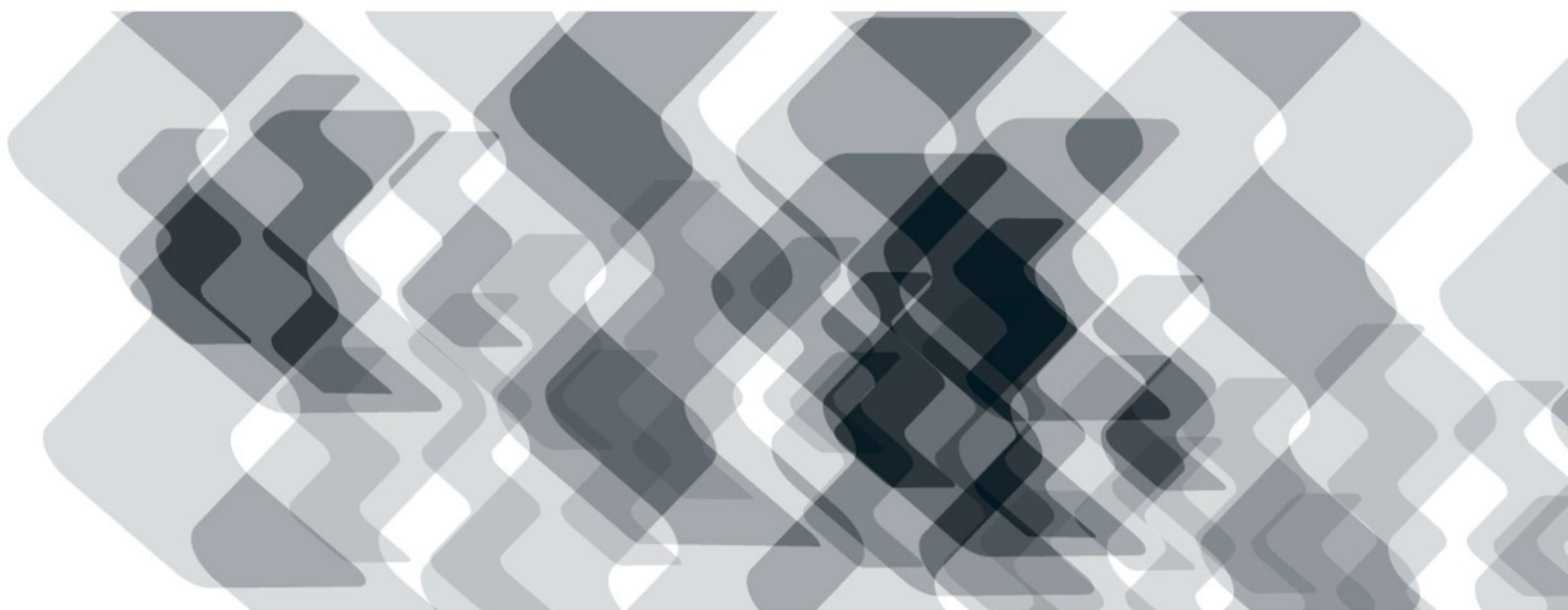

הבינלאומי

הדוחות הכספיים
ליום 30 בספטמבר

2020

תוכן העניינים

דוח הדירקטוריון והנהלה	
5	סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
12	הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
36	סקירת הסיכונים
62	מדיניות ואומדנים חשובנאיים קריטיים, בקורות ונהלים
64	הצהרת המנכ"ל
65	הצהרת החשבונאי הראשי
66	דוחות כספיים
ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספח	
158	ממשל תאגידי
163	פרטים נוספים
170	נספח

רשימת לוחות - דוח הדירקטוריון והנהלה

8	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים	1
16	תמצית דוח רווח והפסד	2
17	הרכב הרווח המימוני, נטו	3
17	נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית	4
18	פרטים לגבי ההוצאות בגין הפסדי אשראי	5
18	התפלגות ההכנסות מעמלות	6
19	פירוט ההוצאות התפעוליות והאחרות	7
20	התפתחות בסעיפי המאזן העיקריים	8
20	התפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים	9
20	נתונים על היקפי האשראי לציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים	10
21	אשראי לציבור, ברוטו לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	11
21	התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק	12
22	החלוקה הענפית של ששת הלוחים הגדולים בקבוצה	13
22	הרכב תיק ניירות הערך	14
23	התפלגות תיק ניירות הערך לפי מגזרי ההצמדה השונים	15
23	פירוט המקורות לציטוטי המחירים המשמשים לקביעת השווי ההוגן של ניירות הערך	16
23	פירוט אגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח שאינן מגובות בנכסים לפי מדינות/יבשות	17
24	פירוט אגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי לפי ענפי משק	18
24	התפלגות תיק פקדונות הציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים	19
25	פקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	20
27	הון והלימות ההון	21
27	יחס הון כולל ויחס הון עצמי רובד 1 של חברה בת משמעותית	22
28	פרטים בדבר הדיבידנד שחולק על ידי הבנק משנת 2017	23
29	סך ההכנסות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	24
29	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	25
30	יתרות מאזניות ממוצעות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	26
31	נתונים עיקריים אודות מגזרים עסקיים - פעילות בישראל	27
33	נתונים עיקריים אודות אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית - פעילות בישראל	28
39	מידע נוסף על חובות ששונות תנאיהם במסגרת ההתמודדות עם אירועי נגיף הקורונה, אשר לא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי	29
40	אשראי שניתן בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה	30
41	איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי	31
44	סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק	32
47	חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים	33
48	חשיפות עיקריות למדינות זרות	34
50	נתונים על התפתחות תיק ההלוואות לדיוור בבנק לפי מגזרי הצמדה	35
51	התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל	36
54	נתונים על סיכון האשראי לציבור בענף הבינוי והנדל"ן בישראל	37
56	ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים ברבית המבוססת על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים	38
58	תיאור החשיפה בבסיס בפועל לפי מגזרי הצמדה, ברמת הקבוצה	39
59	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים	40
59	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים במדד	41
59	ריכוז היקף הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים	42
60	סך פקדונות הציבור של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות	43

דוח הדיקטוריון וההנהלה

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

6	תיאור פעילות קבוצת הבנק
8	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים
9	הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם
9	יעדים ואסטרטגיה

דוח הדירקטוריון והנהלה ליום 30 בספטמבר 2020

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 25 בנובמבר 2020, הוחלט לאשר ולפרסם את הדוחות הכספיים המאוחדים, הבלתי מבוקרים, של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") וחברות מוחזקות שלו (להלן - "קבוצת הבנק"), ליום 30 בספטמבר 2020.

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

תאור פעילות קבוצת הבנק

קבוצת הבנק נמנית עם חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל.

פעילותה העסקית של קבוצת הבנק מתמקדת במספר מישורים עיקריים:

- תיווך פיננסי בין מפקידים ללווים, העומד ביסודה של הבנקאות המסחרית. ההכנסות מפעילות זו מקבלות את ביטויין בהכנסות רבית, נטו ומהוות את מקור הרווח העיקרי של הקבוצה.
- שירותים פיננסיים ובנקאיים מניבי עמלות, במגוון רחב של פעילויות, בתחומי ניירות הערך, מטבע חוץ, סחר בינלאומי, שירותי מידע, כרטיסי אשראי, מכשירים פיננסיים נגזרים וכיו"ב.
- ייעוץ השקעות וייעוץ פנסיוני.
- השקעת כספי הנוסטרו של הבנק וניהול סיכונים שוק ונדליות.
- שירותי תפעול בנקאיים לשוק ההון.
- שירותי נאמנות למוסדיים באמצעות החברה לנאמנות.

הבנק פועל באמצעות שלוש חטיבות עסקיות עיקריות:

- החטיבה העסקית המרכזת את מכלול הפעילות מול לקוחות עסקיים גדולים (corporate) ומסחריים (middle market), וכן את תחום האשראי מול לקוחות עסקיים ומוסדיים הפעילים בשוק ההון. במסגרת החטיבה פועל איזור עסקים, המרכז את פעילות הסניפים העסקיים של הבנק.
 - החטיבה הבנקאית המספקת באמצעות הסניפים שירותי בנקאות ומשכנתאות לכלל מגזרי הלקוחות - משקי בית, בנקאות פרטית ועסקים קטנים. במסגרת זו, פועלים גם סניפי יובנק המתמחים בבנקאות פרטית ובשוק ההון וסניפי אוצר החייל, המתמחים במתן שירותים ללקוחות קמעונאיים ומסחריים, בדגש על עובדי וגמלאי מערכת הביטחון. בנוסף, במסגרת מערך פאג"י, פועלים סניפים מתמחים במגזר הדתי והחרדי.
 - חטיבת נכסי לקוחות המרכזת את מכלול הפעילות בתחומי שוק ההון, הכספים והמט"ח מול הלקוחות הפרטיים, העסקיים, המוסדיים ופעילי שוק ההון. במסגרת החטיבה פועלים חדרי העסקאות בניירות ערך, במט"ח ובפקדונות וכן מערכי ייעוץ ההשקעות, הייעוץ הפנסיוני ומרכז ההשקעות. כמו כן, החטיבה ממונה על פעילות חברות בנות בתחומים משיקים - החברה לנאמנות והחברה לניהול תיקים.
- בנוסף לבנק, כוללת הקבוצה את בנק מסד, המתמחה במתן שירותים לאוכלוסיית המורים בישראל.

אישרור דירוג הבנק על ידי חברות דירוג

ביום 27 באפריל 2020, אישרה חברת S&P מעלות את דירוג המנפיק של הבנק בדירוג ilAAA/Stable, את כתבי ההתחייבות הנדחים בדירוג ilAA+ ואת כתבי ההתחייבות הנדחים בעלי מנגנון לספיגת הפסדים בדירוג ilAA.

ביום 23 ביולי 2020, אישרה חברת "מידרוג" את הערכת האיתנות הפיננסית של הבנק בדירוג il.aa2 אופק יציב, את פקדונות הבנק לזמן קצר בדירוג il.1-P, את הפקדונות לזמן ארוך והחוב הבכיר של הבנק בדירוג il.Aaa אופק יציב, את כתבי ההתחייבות הנדחים בדירוג il.Aa1 אופק יציב, את שטרי ההון הנדחים בדירוג il.Aa2 (hyb) אופק יציב ואת כתבי ההתחייבות הנדחים בעלי מנגנון לספיגת הפסדים בדירוג il.Aa3 (hyb) אופק יציב.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוחות אלו, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה ובהוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות בארץ ובעולם והשפעתן על מצב הנזילות והיציבות בשוקי ההון בחברות עסקיות בארץ ובעולם, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים ברבית, שערי חליפין ואינפלציה, שערי מניות, מחירי אגרות חוב, התנהגות המתחרים ושינוי בתנאי התחרות. לעניין זה ראו גם ההסתייגות בפרק הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם - השפעת התפשטות נגיף הקורונה. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "יעד", "תחזית", "הערכה", "אומדן", "תרחיש", "חזוי", "צפוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "יכול", "יתכן", "ייהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים שלא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי כתוצאה, בין היתר, מהגורמים המפורטים לעיל או כתוצאה מהתממשות אחד או יותר מגורמי הסיכון המפורטים בפרק סקירת הסיכונים להלן. המידע המוצג בדוח זה נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר ונתוני בנק ישראל וכן על מידע פומבי שנמסר על ידי גורמים שונים, הפעילים והקשורים לשוקי ההון והכספים.

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			לתשעת החודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר		יחסים פיננסיים עיקריים
2019	2019	2020	באחוזים		
10.5%	10.6%	8.4%	מדדי ביצוע עיקריים		
0.63%	0.63%	0.48%	תשואת הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק להון ⁽¹⁾		
10.81%	10.79%	10.93%	תשואה לנכסים ממוצעים ⁽¹⁾		
5.81%	5.91%	5.39%	יחס הון עצמי רובד 1		
128%	124%	145%	יחס המינוף		
3.0%	3.0%	2.8%	יחס כיסוי הנזילות		
1.9%	1.9%	1.8%	יחס סך ההכנסות לנכסים ממוצעים ⁽¹⁾		
0.9%	0.9%	0.9%	יחס הכנסות רבית, נטו לנכסים ממוצעים ⁽¹⁾		
64.4%	64.9%	61.0%	יחס עמלות לנכסים ממוצעים ⁽¹⁾		
			יחס יעילות		
1.05%	1.03%	1.35%	מדדי איכות אשראי עיקריים		
1.08%	1.02%	1.10%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור		
131%	139%	168%	שיעור חובות פגומים או בפגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור		
0.10%	0.09%	0.15%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור פגום		
0.16%	0.14%	0.62%	שיעור מחיקות חשבונאיות, נטו מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ⁽¹⁾		
			שיעור הוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ⁽¹⁾		
לתשעת החודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר					נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד
2019	2020	במיליוני ש"ח			
643	540	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק			
1,942	1,980	הכנסות רבית, נטו			
92	413	הוצאות בגין הפסדי אשראי			
1,140	1,126	הכנסות שאינן מרבית			
960	1,027	מזה: עמלות			
2,000	1,894	הוצאות תפעוליות ואחרות			
1,215	1,138	מזה: משכורות והוצאות נלוות			
41	5	הוצאות סילוק			
6.41	5.38	רווח נקי בסיסי למניה בת 0.05 ש"ח (בש"ח)			
2019 בדצמבר 31	2019 בספטמבר 30	2020 בספטמבר 30	נתונים עיקריים מהמאזן		
			במיליוני ש"ח		
141,110	136,988	159,370	סך כל הנכסים		
37,530	34,516	52,366	מזה: מזומנים ופקדונות בבנקים		
10,995	10,453	12,174	ניירות ערך		
87,899	87,310	89,585	אשראי לציבור, נטו		
132,186	128,178	150,042	סך כל ההתחייבויות		
120,052	116,292	135,914	מזה: פקדונות הציבור		
1,137	464	1,717	פקדונות מבנקים		
3,674	3,690	4,384	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים		
8,568	8,461	8,944	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק		
2019 בדצמבר 31	2019 בספטמבר 30	2020 בספטמבר 30	נתונים נוספים		
9,989	9,257	7,108	מחיר מניה (באגורות)		
410	300	125	דיבידנד למניה (באגורות)		

(1) על בסיס שנתי.

הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם

פעילותה של קבוצת הבנק מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים שבהם הינם: סיכוני האשראי, לרבות ריכוזיות (ענפים ולווים); סיכוני שוק, כאשר העיקרי שבהם הינו סיכון הרבית; סיכוני נזילות; סיכונים תפעוליים, לרבות סיכון סייבר ואבטחת מידע וסיכון טכנולוגיות המידע; סיכון ציות והלבנת הון; סיכון אסטרטגיה; סיכון מוניטין; סיכון משפטי.

כל הסיכונים המהותיים מנוהלים על ידי חברי הנהלה או בעלי תפקידים בכירים. בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל.

במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) הקבוצה מבצעת תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכוני נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.

מידע נוסף מפורט בדוחות הכספיים לשנת 2019.

סיכונים מתפתחים

סיכונים מתפתחים הם סיכונים שעשויים להיווצר בתחומים חדשים, או מוקדי סיכון חדשים בסיכונים קיימים, שנגזרים, בין היתר, מתמורות בסביבה שמשייעה על תחומי הפעילות הבנקאית, לרבות סביבה רגולטורית, תחרותית, דיגיטלית ועוד.

הסיכונים המתפתחים העיקריים הינם סיכון אסטרטגי/מודל עסקי, סיכון רגולטורי, סיכוני סייבר ואבטחת מידע, סיכון טכנולוגיות המידע, סיכונים חוצי גבולות וסיכון בנקאות הוגנת. החל מהרבעון הראשון של שנת 2020, התווסף סיכון מאקרו כלכלי, הכולל את השפעת התפשטות נגיף הקורונה. לפירוט נוסף אודות הסיכונים המתפתחים - ראה בדוח הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה

התפרצות נגיף הקורונה והתפשטותו בעולם, הובילו למשבר בריאותי וכלכלי עולמי, אשר המשיך להעמיק ברבעון השלישי של שנת 2020. על רקע גל שני של התפרצות הנגיף, הוכרז סגר שני בישראל, חודשו הגבלות משמעותיות על התנועה ועל הפעילות ונכון להיום קשה לחזות את המועד בו יחזור המשק לפעילות מלאה. על פי תחזיות של גופים בינלאומיים, המביאות בחשבון תרחיש אופטימי ותרחיש פסימי, הצפי הינו למיתון בכלכלה העולמית בשנת 2020 והתאוששות בשנת 2021. עם זאת, קיים חשש, כי השפעת הנגיף תהיה ארוכה יותר. הכלכלה העולמית כבר התחילה להראות סימני התאוששות, אך העולם חווה גל גדול של פיטורי עובדים, שממשיך להוסיף לנתוני האבטלה הגבוהים שכבר קיימים.

הבנקים המרכזיים בעולם תמכו בכלכלה באמצעות הפעלת תכניות פסיקליות בסכומים משמעותיים, אך חוסר הוודאות ממשיך להיות גבוה.

כאמור לעיל, בעקבות קצב ההדבקה ורמת התחלואה בישראל, הוכרז לקראת סוף הרבעון השלישי של שנת 2020, סגר שני, שהופעל עד לאמצע אוקטובר. לאחריו החל מהלך פתיחה הדרגתי של המשק. הסגר גרם להחמרה במצב המשק, ולפי תחזית של חטיבת המחקר של בנק ישראל שפורסמה לקראת סוף אוקטובר, גובשו שני תרחישים מרכזיים - תרחיש המאופיין בשליטה על התפתחות התחלואה (התכווצות של כ-5% בתוצר בשנת 2020 וצמיחה של כ-6.5% בשנת 2021) לצד תרחיש המאופיין בשליטה נמוכה על התפתחות התחלואה (התכווצות של כ-6.5% בתוצר בשנת 2020 וצמיחה של כ-1% בשנת 2021). לדעת בנק ישראל, יש להביא בחשבון שהממשלה לא תוכל להגדיל ללא גבול את הגירעון והחוב מבלי שתהיה לכך השפעה על המחיר שבו הממשלה מגייסת חוב. על מנת לוודא שזרימת האשראי לכל המגזרים נמשכת, התערב בנק ישראל בשוק האג"ח הממשלתי, ביצע רכישות של אג"ח קונצרני ופעל להספקת הלוואות למערכת הבנקאית, לצורך הרחבת היצע האשראי הבנקאי, ובכלל זה גם הלוואות ברבית שלילית של מינוס 0.1%. הממשלה ממשיכה לנקוט בצעדים כלכליים לסיוע לשוק העבודה, כמפורט בהמשך.

הבנק ממשיך להקפיד על יישום הנחיות משרד הבריאות ובנק ישראל. במסגרת השמירה על ההמשכיות העסקית, נקט הבנק בשורה של צעדים, בין היתר, באמצעות פיצול יחידות, שימוש בעבודה מרחוק ויצירת "קפסולות" או עבודה בצוותים, תוך הקפדה על ניהול הסיכונים וקיום בקורות. ברבעון השני של השנה, בוצע תהליך הפקת לקחים לגבי השפעת גל התחלואה הראשון של הנגיף, בהובלת חטיבת ניהול הסיכונים ובהשתתפות כל החטיבות והמערכים בבנק. תהליך הפקת הלקחים כלל התייחסות להמשכיות העסקית, בצל הנגיף וכן הועלו נושאים לשיפור היערכות הבנק, אשר יושמו במהלך הרבעון השלישי של השנה, לקראת גלי תחלואה נוספים, ככל שיהיו.

הנהלת הבנק והדירקטוריון מקיימים מעקב שוטף אחר הנושאים והסיכונים הנובעים מהמשבר, השלכותיו והשפעותיו הפיננסיות על הבנק ובכלל זה ההשפעות על סיכוני אשראי, נזילות, תיק הנוסטרו, חדרי עסקאות וכו'.

הבנק ממשיך לשמור על יתרות נזילות בסכומים גבוהים במט"ח, יותר מאשר במצב עסקים רגיל. כמו כן, נשמר יחס כיסוי נזילות גבוה מעבר למגבלות הרגולטוריות והפיננסיות, בכל המגזרים. יחס כיסוי הנזילות לשלושת החודשים שנשתיימו ביום 30 בספטמבר 2020 עמד על 145%. פקדונות הציבור ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמו ב-135,914 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-120,052 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 13.2%.

ברבעון השלישי של השנה, נמשך השימוש הגבוה של הלקוחות בערוצי הדיגיטל. בעקבות המשבר, הבנק איפשר שירותים נוספים בערוצים הישירים, לצד ההקלות שניתנו על ידי בנק ישראל, תוך ביצוע התאמה של הניטור והבקורות וממשיך לפעול להרחבת השירותים הניתנים בערוצים אלו.

על רקע התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי, הפחית הפיקוח על הבנקים ביום 31 במרס 2020 את דרישות ההון מהבנקים, במסגרת הוראת שעה, לתקופה של שישה חודשים עם אפשרות להארכה (ביום 16 בספטמבר הווארחה תקופת הוראת השעה עד ליום 31 במרס 2021). בהתאם, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק על ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 30 בספטמבר 2020 ולמשך תקופת הוראת השעה, הינם 8.30%- ו-11.80%, בהתאמה (במקום 9.30%- ו-12.80% לפני הוראת השעה).

בהודעה שפרסמה המפקחת על הבנקים, בחודש מרס 2020, בקשר עם הוראת השעה, התבקשו הדייקטוריונים של הבנקים, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות הדיבידנדים מתוך כוונה שהמקורות ההוניים שישתחררו כתוצאה מהקטנת דרישות ההון ישמשו להגדלת אשראי ולא לצורך חלוקה. על רקע הודעת המפקחת וכדי לאפשר יישום תכלית ההוראה קיים דירקטוריון הבנק, ביום 16 באפריל 2020, דיון על מדיניות הדיבידנד והחליט, כי הבנק יימנע מלחלק דיבידנד לבעלי מניותיו במהלך תקופת הוראת השעה (שהוארכה עד ליום 31 במרס 2021). מובהר, כי לא חל שינוי במדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק והיא נותרה בעינה. דירקטוריון הבנק ימשיך לדון בהמשך יישומה של מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק לאור התפתחויות המשבר והשפעתו על המשק ועל הבנק.

יחס ההון רובד 1 ליום 30 בספטמבר 2020 עמד על 10.93% בהשוואה ל-10.81%, ביום 31 בדצמבר 2019 ויחס המינוף עמד על 5.39% בהשוואה ל-5.81% ביום 31 בדצמבר 2019.

במהלך חודש מאי 2020, גיבש בנק ישראל מתווה אחיד לדחיית תשלומי הלוואות ("המתווה"), אשר אומץ על ידי המערכת הבנקאית, וחל על שלושה מגזרי פעילות - משכנתאות, אשראי צרכני ואשראי עסקי (כהגדרתם במתווה). במסגרת המתווה, נקבעו לכל אחד מהמגזרים, תנאי הסף הנדרשים על מנת שהלוואה תיכלל במתווה, היקף שיקול הדעת של הבנק ביחס לדחיית התשלומים וכן הכללים למתכונת דחיית התשלומים בכל מגזר, שעיקרם תקופות דחיית התשלומים, המועדים להגשת בקשות דחייה, איסור גביית עמלות בגין מהלך הדחייה, גובה הרבית בה יחויבו התשלומים הנדחים, אופן פריסת הלוואות ועוד.

מאז הפעלת המתווה, בנק ישראל מאריך אותו בהתאם למצב המשבר. ביום 29 בספטמבר 2020, ניתנה הארכה נוספת של התקופה להגשת בקשה לדחייה עד ליום 31 בדצמבר 2020. משך תקופת הדחייה האפשרי בכל הודעה על דחייה הוארך ביחס לחלק מהלווים. המתווה המורחב חל הן על לקוחות שכבר דחו תשלומי הלוואה במהלך משבר הקורונה ונדרשים לסיוע נוסף והן על לקוחות שטרם ביצעו דחייה כאמור. הבנק מיישם את הנחיות בנק ישראל, תוך שמירה על עיקרון ההוגנות כלפי הלקוחות וממשיך לנטר את מצב הלווים ולפעול על פי המתווה. עד ליום 30 בספטמבר 2020, נדחו תשלומי הלוואות (קרן ורביית) בהיקף של 144 מיליון ש"ח, המהווה כ-0.16% מיתרת האשראי לציבור נטו. למידע נוסף, ראה פרק סקירת הסיכונים להלן.

בנוסף, בוצעו שורה של צעדים על מנת לסייע ללקוחות, ובכלל זה מתן מימון במסגרת הקרנות בערבות המדינה לסיוע לעסקים שנפגעו כלכלית מהשפעות נגיף הקורונה, או גם באמצעים אחרים, בהסתמך על שורה של הקלות שפרסם בנק ישראל.

עם פרוץ המשבר, בחן הבנק את סיכון כלל המודלים של האשראי ונקטו פעולות להפחתת הסיכון בעת מתן אשראי חדש. ככלל, הבנק מנהל את סיכון המודלים ובפרט את המודלים של סיכון אשראי, באופן שמקטין את רמת הסיכון.

על רקע התפשטות הנגיף, השפעותיו על הסביבה המאקרו כלכלית ואי הוודאות הרבה שנוצרה בעקבותיו, הגדיל הבנק את ההוצאות בגין הפסדי האשראי. עקב המשבר, החליט הבנק להגדיל את ההפרשה הקבוצתית, באמצעות עדכון ההתאמות האיכותיות בחישוב ההפרשה הקבוצתית, כדי לשקף את הגידול האפשרי בהפרשה הפרטנית, שיתכן ויבוא לידי ביטוי ברבעונים הבאים. בתשעת החודשים הראשונים של השנה, בעקבות התפשטות הנגיף, רשם הבנק הוצאות בגין הפסדי אשראי בסך של כ-352 מיליון ש"ח. הגידול נבע מהגדלת היקף ההפרשה הקבוצתית בסך של כ-322 מיליון ש"ח וכן בשל גידול בהפרשה הפרטנית בסך של כ-30 מיליון ש"ח.

הבנק ממשיך בעדכון תשתית תרחישי קיצון המבטאת גם את השפעות המשבר, זאת בהמשך לתרחישים שנבנו על ידי הבנק, ולדרישת בנק ישראל. יחסי ההון בכל התרחישים הינם מעל המגבלות הרלוונטיות. בסוף אוקטובר, הועבר לבנקים תרחיש פיקוחי אחיד מעודכן לביצוע עד תחילת דצמבר 2020.

סיכון סייבר ואבטחת מידע (כחלק מהסיכון התפעולי) - משבר הקורונה הוביל לעלייה בניסיונות התקיפה על ארגונים בעולם כולל גידול בניסיונות פשיגו בשילוב הנדסה חברתית. לאורך התקופה, הבנק נקט במספר רב של צעדים למזעור החשיפה לסיכונים ובין היתר חיזוק ושיפור מנגוני ההגנה המופעלים במערכות הבנק. בנוסף, בעקבות המעבר החלקי לעבודה מרחוק, הוגדר ניטור על כלל הפעילות והועלתה מודעות העובדים לפעילות תקינה, לבקורות הקיימות ולאיומים החדשים.

סיכון ציות - משבר הקורונה דורש עירנות מוגברת מצד הבנק על מנת למנוע ניצול לרעה של המשבר למטרות הלבנת הון ומימון טרור. מחלקת הציות של הבנק, נערכה לביצוע בקורות מוגברות, בדגש על איתור, זיהוי וטיפול בפעולות הנחזות כבלתי רגילות.

סיכון אסטרטגיה - בעקבות המשבר ואי הוודאות המאפיינת את התקופה הנוכחית, הבנק ממשיך לעקוב מקרוב אחר השינויים בשווקים הפיננסיים ובוחן את ההשפעות המאקרו כלכליות, התנהלות הלקוחות והתנהלות הבנק, על האסטרטגיה ותכנית העבודה של הבנק. במקרים בהם מזוהה כי למשבר יש השפעה מהותית על הפעילות, מבוצעות ההתאמות הנדרשות לצורך התמודדות עם המצב החדש. בחודש אוקטובר, הובאה לדיון בחינה של התכנית האסטרטגית כחלק מהעדכון התקופתי ונמצא כי אין צורך בשינוי מהותי במתווה האסטרטגי.

כאמור, לא ניתן להעריך בשלב זה את מלוא השפעות האירוע והיקפן על הבנק, וזאת בשל אי ודאות בקשר עם משך אירוע התפשטות הנגיף, צעדים שינקטו לעצירת התפשטותו, עוצמתם וכן אי ודאות באשר להשפעות הנגזרות על הפעילות המשקית, מגמות בשוקי ההון וצעדים פיננסיים שונים שינקטו (על ידי ממשלות, בנקים מרכזיים ורגולטורים בנושא).

הערכות הבנק בדבר השלכות אפשריות של התפשטות נגיף הקורונה והשפעתו על השווקים הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, תשכ"ח-1968, המבוסס, בין היתר, על מידע, פרסומים של צדדים שלישיים ואומדנים המצויים בידי הבנק למועד זה. הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל, בין היתר, כתלות בהיקף התפשטות הנגיף, בתגובת הממשלות והבנקים המרכזיים ובתקופת התמשכות האירוע.

לפרטים נוספים על השפעת התפשטות נגיף הקורונה, ראה באור 16 לדוחות הכספיים ובדוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

יעדים ואסטרטגיה

הנהלת הבנק מוכוננת ומנחת על ידי הדירקטוריון וועדותיו באשר לאסטרטגיה ולמדיניות העסקית של הבנק. במסגרת זו, מאושרים על ידי הדירקטוריון המטרות, היעדים הכמותיים והאיכותיים ותחומי הפעילות של הבנק.

על בסיס התכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק, מגישה ההנהלה לדירקטוריון תכנית עבודה שנתית ואת תקציבי הבנק, תוך פירוט כמותי ואיכותי של תמהיל ההכנסות, ההוצאות וההשקעות, שהנהלת הבנק קבעה לעצמה כיעדים ארוכי טווח וכיעדים פרטניים לשנת העבודה השוטפת.

הדירקטוריון וועדותיו מפקחים ומבקרים את עבודת ההנהלה בכל הקשור ביישום האסטרטגיה והמדיניות העסקית, כפי שאושרו על ידם. הדירקטוריון גם מאשר את מדיניות ניהול הסיכונים הכוללת, לרבות קביעת מגבלות שונות לחשיפות בתחום סיכונים האשראי, השוק והנזילות. היחידות השונות בבנק, במערך הסינפיים ובמטה, פועלות במסגרת נהלים וחוזרים כתובים המנחים אותן בפעילותן השוטפת. נהלים אלו מגדירים, בין היתר, את סמכויות היחידות השונות בבנק, ואת דרכי הפעולה בהן עליהן לנקוט.

הבנק פועל על פי תכנית אסטרטגית רב שנתית המתוקפת על ידי הדירקטוריון, מדי חצי שנה. התכנית מושתתת על התנהלות מידתית בכל תחומי הפעילות, מתוך שאיפה לרווחיות נאותה ויציבה, לאורך זמן.

בשנת 2018, הושקה אסטרטגיית הדיגיטל של הבנק (אושרה בסוף שנת 2017), אשר מטרתה לתמוך באסטרטגיה העסקית של הבנק. כחלק מאסטרטגיית הדיגיטל ובהלימה לאסטרטגיית הבנק "משקיעים בך", הבנק מפתח מענה דיגיטלי מותאם וממוקד בצרכי הלקוח. הבנק שם דגש על פתרונות אשר ניתן יהיה לשלב בממשקים מול הלקוח ובכך לשפר את חווית הלקוח ולתת לו ערך מוסף בעולמות הפיננסיים השונים, ובפרט בעולמות שוק ההון. בנוסף, הבנק מקדם חדשנות באמצעות הטמעת מוצרים וטכנולוגיות מחברות הזנק, זאת לצד הפעילות השוטפת לפיתוח מוצרים וטכנולוגיות IN-HOUSE באמצעות מערך ה-ID של הבנק. לצורך מימוש כל זאת, קיימת בבנק מחלקה ייעודית לטיפול הוליסטי בתחום החדשנות והדיגיטל.

ביום 5 בנובמבר 2019, אישר דירקטוריון הבנק אסטרטגיה תאגידית חדשה לשנים הקרובות בהתאם לשינויים בסביבת הפעילות שלו, ומתוך ראייה קדימה של עולם הבנקאות. האסטרטגיה החדשה הינה נדבך נוסף לתהליכים אסטרטגיים פרטניים שבוצעו בשנים האחרונות, כמפורט בהמשך. הבנק שם דגש על מתן ערך מוסף ללקוחותיו וזאת בהתאם לצרכיו של כל לקוח, לרבות בתחום הדיגיטל והמענה הטכנולוגי; מיקודן של חברת הבת מסד והמותגים יובנק, פאג"י ואוצר החייל בנישות הפעילות הייחודיות להם, ובעיקר בקידום תחום הקמעונאות והעסקים הקטנים; שמירה על מובילותו בשוק ההון; הובלת מהלכי התייעלות בהוצאות, תוך ייעול מצבת כח אדם, שיפור תהליכים, המשך התייעלות ברשת הסינף ושימוש גובר בערוצי הבנקאות הישירה וכן חיזוק יכולות ליבה קריטיות כמו ניהול הדאטה ופיתוח עסקי, בד בבד עם ניהול סיכונים מושכל.

בשנת 2019, סיים הבנק לגבש תכנית אסטרטגית חדשה בעולמות תשתיות המחשוב. מטרת התכנית היא לשפר את יכולתו של הבנק לפעול בסביבת הבנקאות המשתנה, בין היתר על ידי קיצור זמני תגובה והגברת הגמישות.

בעקבות התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו, ביצע הבנק לאחרונה התאמות בתכנית העבודה השנתית בהתאם להתפתחויות במשק. הבנק ממשיך לעקוב אחר השפעות משבר הקורונה והשלכותיו על פעילות הבנק והאסטרטגיה שלו ובמידת הצורך מבצע התאמות בתכנית העבודה של הבנק.

הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

13	מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים
16	התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברוח כולל אחר
20	המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
29	מגזרי הפעילות הפיקוחיים
35	חברות מוחזקות עיקריות

הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

התפתחויות כלכליות עיקריות

להלן ההתפתחויות הכלכליות העיקריות שהשפיעו על הסביבה הכלכלית בה פעל ענף הבנקאות בישראל, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020.

בתחילת שנת 2020, התאפיין המשק הישראלי בנתוני מאקרו חיוביים, נתוני צמיחה טובים, אבטלה נמוכה ואיתנות פיננסית גבוהה, רמת חוב ציבורי נמוכה ויתרות מט"ח גבוהות. עם התפשטות נגיף הקורונה, במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020, הודיעה ממשלת ישראל על הגבלות נרחבות לאזרחים ולעסקים. בעקבות כך, החל מהמחצית השנייה של חודש מרס 2020 הושבתה הפעילות הכלכלית בענפי משק רבים, אשר רק חלקם הוחזרו לפעילות חלקית, במהלך הרבעון השני של 2020, בהתאם לרמת הסיכון שלהם. במהלך חודשי הקיץ, לאחר הסגר הראשון ובטרם הכרזת סגר שני, רשם המשק הישראלי התאוששות מהירה בפעילות הכלכלית. בעקבות הגידול בתחלואה, הוכרז בחודש ספטמבר 2020 על סגר שני והושבתה בשנית הפעילות הכלכלית במספר ענפי משק, כולל סגירת מערכת החינוך, אשר הובילה לירידה חדה בפעילות ובביקושים. על פי הערכות בנק ישראל עוצמת התגובה לא היתה אחידה על פני כלל ענפי המשק ואף מתונה בהשוואה לירידה בפעילות, כתוצאה מהסגר הראשון. אף על פי כן, עדיין מורגשת האטה משמעותית בפעילות המשק בישראל לצד האטה בעולם.

משבר נגיף הקורונה הביא איתו להתכווצות חסרת תקדים בהיקף הפעילות הכלכלית ולזינוק חד במספר דורשי העבודה. התהליכים ההדרגתיים של הסרת המגבלות שהטילה הממשלה, הביאו לשיפור בפעילות הכלכלית במשק, אולם רמת הפעילות הכלכלית במשק עדיין נמוכה מזו טרם המשבר. בשווקים הפיננסיים נשמרת יציבות יחסית. שוק האשראי ממשיך לתפקד תוך יציבות ברביות. לאחר עלייה חדה בפרוץ המשבר, חלה מגמת ירידה בקושי של חברות להשיג מימון, אך שיעור החברות המדווחות על קושי חמור עדיין גבוה מזה שהיה לפני המשבר ובחודש ספטמבר 2020 נרשמה עליה נוספת. בסוף חודש ספטמבר 2020, הוארך והורחב פעם נוספת המתווה לדחיית הלוואות בנקאיות וצורפו אליו גם חברות כרטיסי האשראי.

צמיחה

במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2020, חלה החמרה משמעותית בתמונת המצב הריאלית, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד וזאת בצל משבר נגיף הקורונה ולנוכח צעדי המניעה שנקטה הממשלה, במטרה למזער את המשך התפשטות הנגיף. האינדיקטורים האחרונים לפעילות הריאלית שפורסמו לרבעון השלישי של שנת 2020, הינם חיוביים ובאים בעקבות ההתכווצות המשמעותית במשק ברבעון השני של השנה. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן - "הלמ"ס"), נרשמה עלייה בתוצר המקומי הגולמי (להלן - "התמ"ג") ברבעון השלישי של שנת 2020, בשיעור של 37.9% (בחישוב שנתי), בהשוואה לרבעון השני של השנה. מהנתונים שפורסמו על ידי הלמ"ס, עולה כי נרשמו עליות בשיעור של 43.1% בתמ"ג העסקי, 42.0% בהוצאה לצריכה פרטית, 7.3% בהשקעות בנכסים קבועים, 44.6% ביצוא הסחורות והשירותים ו-5.1% בהוצאה לצריכה ציבורית. ביבוא הסחורות והשירותים נרשמה ירידה של 6.0%. בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020, שהושפעו רק חלקית מהמשבר (החל מחודש מרס ואילך), ירד התמ"ג ב-3.0% בחישוב שנתי, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

התכווצות המשק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020, נגרמה ממשבר נגיף הקורונה ונקיטת הצעדים של הממשלה לבלימת התפשטות הנגיף, שכללו בין היתר, הגבלת מספר העובדים במקומות העבודה במהלך חודש אפריל, סגירת מוסדות החינוך וכל מקומות הביילוי והפנאי. בחודש מאי, החליטה הממשלה על מתן הקלות והתקיימה חזרה חלקית לשגרה. לקראת סוף חודש ספטמבר, הוכרז סגר שני שכלל סגירת מקומות עבודה, למעט מקומות עבודה חיוניים. בנוסף, לאורך כל התקופה נמשכה מדיניות של הגבלת כניסות ויציאות של תיירים מהמדינה. ביום 22 באוקטובר 2020, עדכנה חטיבת המחקר של בנק ישראל את תחזיותיה, לפיהן בתרחיש בו התפתחות התחלואה במהלך הרבעון הרביעי של השנה, תאפשר יציאה יחסית מהירה מהסגר (להלן - "תרחיש השליטה"), צפוי התוצר לרדת בשנת 2020 ב-5.0% (בהשוואה לירידה של 5.5% בהערכה הקודמת) ואילו בשנת 2021 צפויה צמיחה של 6.5% (בהשוואה לצמיחה של 6.0% בהערכה הקודמת). עם זאת, רמת הפעילות הממוצעת לאורך שנת 2021 תהיה נמוכה בכ-5% ביחס למגמה שלפני המשבר. בתרחיש בו יש קושי בעיצוב וביישום מתווה של שגרת קורונה, רמת התחלואה אינה יציבה, והפעילות הכלכלית מוגבלת לסירוגין (להלן - "תרחיש השליטה הנמוכה"), צפוי התוצר לרדת בשנת 2020 ב-6.5% (בהשוואה לירידה של 7.0% בהערכה הקודמת) ואילו בשנת 2021 צפויה צמיחה של 1.0% (בהשוואה לצמיחה של 3.1% בהערכה הקודמת). המדד המשולב למצב המשק של בנק ישראל ירד בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020 ב-3.9%, בהשוואה לעלייה של 2.3% בתקופה המקבילה אשתקד ולעלייה של 3.4% בכל שנת 2019.

סיכויי אשראי של המשק

רמת הסיכון של המשק הישראלי, כפי שהיא משתקפת מדירוגי חברות הדירוג ומשוקי ההון, נמוכה באופן יחסי. חברת דירוג האשראי העולמית Fitch אישררה בחודש אפריל 2020, את דירוג האשראי של מדינת ישראל ברמה של A+ והותירה אותו עם תחזית יציבה. חברת הדירוג ציינה, כי חלקו של החוב החיצוני נמוך ומדינת ישראל נהנית מגמישות מימונית גבוהה. למדינה שוק מקומי עמוק ונדיל הנתמך על ידי תוכנית רכישת האג"ח של בנק ישראל, גישה טובה לשוקי ההון הבינלאומיים, תוכנית פעילה של מכירת אג"ח ליהודי התפוצות וכן תוכנית ערבות ממשלת ארה"ב במקרה של זעזוע בשווקים.

חברת דירוג האשראי העולמית Moody's, הורידה בסוף חודש אפריל 2020, את אופק דירוג האשראי של מדינת ישראל מרמה של A1 תחזית חיובית, לתחזית יציבה. הורדת האופק באה על רקע הערכה לאי העלאה של דירוג האשראי בחודשים הקרובים ונבעה משני גורמים עיקריים: הזינוק שחל בגירעון התקציבי, כתוצאה ממשבר הקורונה וכן חולשת המדיניות התקציבית של הממשלה, נוכח הקיטוב הפוליטי הגובר. עם זאת, השארת הדירוג משקפת פוטנציאל צמיחה חזק בטווח הבינוני והארוך. לקראת סוף חודש אוקטובר 2020, אישררה חברת Moody's את דירוג האשראי של ישראל. חברת דירוג האשראי העולמית S&P, אישררה בחודש מאי 2020, את דירוג האשראי של מדינת ישראל ברמה של AA- והותירה אותו עם תחזית יציבה. חברת הדירוג ציינה, כי למרות האתגרים הפיסקליים שנוצרו עקב משבר הקורונה והמשבר הפוליטי הארוך, הצפי הוא, כי המחויבות למשמעת פיסקלית תגבר עם הקמת הממשלה ותתרום להמשך מדיניות מאקרו כלכלית אחראית. במהלך חודש נובמבר 2020, אישררה חברת S&P את דירוג האשראי של ישראל.

תקציב המדינה

בתחילת המחצית הראשונה של שנת 2020, הצטמצם הגירעון, בין היתר, על רקע ריסון תקציבי, שנבע מהתקציב ההמשכי. מאז, המגמה התהפכה והגירעון עלה בחדות, בעקבות הצעדים הפיסקליים, שעליהם הכריזה הממשלה, על רקע התפשטות נגיף הקורונה והמגבלות שהוטלו על התנועה ועל הפעילות הכלכלית.

נוכח המשבר החמור והתפשטות נגיף הקורונה, נדרשת הממשלה להוציא סכומים ניכרים, הן לטובת מניעת התפשטות נגיף הקורונה וטיפול מידי בחולים שנדבקו והן לצורך סיוע משמעותי למשק, על מנת לאפשר לו לצלוח את המשבר.

החל מחודש מרס 2020, החלו להתבטא ההשפעות של משבר נגיף הקורונה על המשק הישראלי ועל הפעילות התקציבית. משבר הקורונה משפיע באופן משמעותי הן בצד ההוצאות והן בצד ההכנסות. השפעה זו מתבטאת בעליה בהוצאות הממשלה ומנגד בירידה בהכנסות ממסים, ובכך שהמוסד לביטוח הלאומי אינו מפקיד במשרד האוצר עודף הכנסות על הוצאות, שנוצר מפעילותו, על מנת לשמור יתרות לחודשים העוקבים, בהם צפוי לו גירעון תזרימי.

בחודשים ינואר-ספטמבר 2020, נמדד גירעון של 102.4 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-31.1 מיליארד ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הגירעון המצטבר ב-12 החודשים האחרונים עמד על 9.1% מהתמ"ג. יעד הגירעון המקורי לשנת 2020, טרום המשבר, נע בטווח של 3.3%-3.7%. נכון למועד זה, לא אושר בכנסת תקציב המדינה לשנת 2020 ולשנת 2021, והממשלה פועלת על פי תקציב המשכי, ממנו הוחרגו הוצאות הקורונה.

אינפלציה

סביבת האינפלציה במשק נמוכה ואף שלילית, בין היתר, עקב השפעות נגיף הקורונה על צד הביקושים במשק, שיורדים משמעותית יותר מאשר הירידה בהיצע. בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020 ירד המדד "בגין" בכ-0.7%, בהשוואה לעלייה של כ-0.6% בתקופה המקבילה אשתקד ואילו המדד "הידוע" ירד בכ-0.6%, בהשוואה לעלייה של כ-0.5% בתקופה המקבילה אשתקד.

הירידה בסביבת האינפלציה, שהחלה עוד לפני פרוץ משבר נגיף הקורונה, המשיכה גם במהלכו. שיעור האינפלציה השנתי נותר במהלך התקופה הנסקרת מתחת לגבולו התחתון של יעד בנק ישראל. על פי עדכון חטיבת המחקר של בנק ישראל מיום 22 באוקטובר 2020, קצב האינפלציה צפוי לעלות מרמתו הנוכחית הנמוכה, אולם עדיין נמוך מהגבול התחתון של היעד. על פי תרחיש השליטה, שיעור האינפלציה בארבעת הרבעונים הקרובים יעמוד על 0.3% ובשנת 2021 יעמוד על 0.6%. על פי תרחיש השליטה הנמוכה, שיעור האינפלציה בארבעת הרבעונים הקרובים יעמוד על שיעור שלילי של 0.2% ובשנת 2021 יעמוד על שיעור חיובי של 0.1%.

שוק הדיור

על פי מדד מחירי הדירות של הלמ"ס, שפורסם בחודש נובמבר 2020, נרשמה ירידה של 0.2% במחירי העסקאות שבוצעו בחודשים אוגוסט-ספטמבר 2020, בהשוואה לעסקאות שבוצעו בחודשים יולי-אוגוסט 2020. מחירי העסקאות שבוצעו בחודשים אוגוסט-ספטמבר 2020 עלו ב-2.4%, בהשוואה לחודשים המקבילים אשתקד.

שוק העבודה

משבר הקורונה השפיע באופן משמעותי על שוק העבודה, אשר עד לפרוץ המשבר הפגין עוצמה. על פי נתונים ראשונים מסקר כח אדם, למחצית השנייה של חודש ספטמבר 2020, שפורסמו על ידי הלמ"ס, על רקע ההשבתה הנוספת של הפעילות הכלכלית במספר ענפי משק, שיעור האבטלה עמד על כ-4.7%. חיבור של נתוני הבלתי מועסקים עם העובדים שאינם בכח העבודה, שהפסיקו לעבוד עקב פיטורים או סגירת מקום העבודה,

בחודשים מרס-ספטמבר 2020 ומועסקים שנעדרו זמנית מעבודתם כל השבוע עקב סיבות הקשורות לקורונה, מביא לשיעור אבטלה של כ-14.2% מסך כח העבודה, המהווים כ-590 אלף עובדים, בהשוואה לשיעור של 11.3% בחודש אוגוסט 2020, השיעור הגבוה ביותר מאז חודש מאי 2020, במהלכו החל המשק לחזור לפעילות.

במקביל, שיעור ההשתתפות בכח העבודה ירד מתחילת המשבר ועד סוף חודש אפריל 2020 לכ-62%, עקב פליטת עובדים ממעגל העבודה. במחצית הראשונה של חודש יוני 2020 חלה עלייה בשיעור זה ל-63.1%, על רקע פתיחת מספר ענפים ופתיחת מערכת החינוך, אך במחצית השנייה של חודש ספטמבר, על רקע ההשבתה הנוספת, ירד שיעור זה ל-61.3%.

טרם הטלת הסגר השני, שיעור האבטלה הרחב התייצב בטווח של 12%-11%, אך זינק ל-19% במחצית השנייה של חודש ספטמבר, לאחר הטלת הסגר השני. מספר המובטלים במחצית הראשונה של חודש ספטמבר, הסתכם בכ-470 אלף ועלה בכ-300 אלף איש בעקבות הטלת הסגר.

על פי הערכה עדכנית של מחלקת המחקר בבנק ישראל מחודש אוקטובר 2020, על פי תרחיש השליטה, צפוי שיעור האבטלה לעמוד על 4.2% בשנת 2020 ועל 6.9% בשנת 2021. על פי תרחיש השליטה הנמוכה, צפוי שיעור האבטלה לעמוד על 4.5% בשנת 2020 ועל 9.4% בשנת 2021.

שער החליפין

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020, ירד שער החליפין של השקל מול הדולר בשיעור של כ-0.4%, תוך תנודתיות גדולה בין הרבעונים הראשון והשני ושער החליפין של השקל מול האירו עלה בשיעור של כ-3.8%. מגמת הירידה המתמשכת בשער הדולר הביאה את בנק ישראל להתערב בשוק, באמצעות רכישות מט"ח.

רביית בנק ישראל

לאור משבר הקורונה, אשר קטע את מגמת הצמיחה במשק, הפחית בנק ישראל את הרביית בחודש אפריל 2020, לרמה של 0.1% וכן החליט על צעדים נוספים, שכללו מתן הלוואות לבנקים, אשר הותנו במתן אשראי לעסקים קטנים וזעירים, כולל מתן הלוואות ברביית קבועה בשיעור שלילי של 0.1%, כנגד הלוואות שהבנקים ייתנו לעסקים קטנים ברביית שלא תעלה על פריים ועוד 1.3%, והרחבת התכנית במסגרתה מתבצעות עסקאות רכישה מחדש ("ריפוי") מול גופים פיננסיים, כך שעסקאות אלו יוכלו לכלול גם אגרות חוב תאגידיות כבטוחה, בנוסף לתכנית רכישת אגרות חוב ממשלתיות שעליה הכריז בנק ישראל, וזאת על מנת לייצב את השווקים. בנוסף הודיע בנק ישראל על תוכניות לרכישת אג"ח קונצרני בשוק המשני בהיקף של 85 מיליארד ש"ח. כמו כן, הרחיב בנק ישראל את היקף עסקאות החלף (SWAP), מול מערכת הבנקאות המקומית, לצורך הורדת הלחצים לנזילות דולרית.

על פי הערכה עדכנית של מחלקת המחקר בבנק ישראל, מחודש אוקטובר 2020, הן בתרחיש השליטה והן בתרחיש השליטה הנמוכה, צפויה הרביית לעמוד בשנה הקרובה בטווח שבין 0% ל-0.1%.

הסביבה הגלובלית

הכלכלה העולמית הציגה שיפור במהלך הרבעון השלישי של השנה, לאור הירידה בהיקפי התחלואה והקלה במדיניות הסגרים, אם כי תוך שונות גדולה בין המשקים. בארה"ב, השיפור היה חזק מזה שנרשם באירופה ובין ואילו כלכלת סין בולטת לטובה, לאור הצלחתה בהתמודדות עם המשבר הבריאותי. השיפור בפעילות הביא גם לעדכון כלפי מעלה בתחזית של קרן המטבע, שצופה כעת התכווצות של 4.4% בכלכלה העולמית בשנת 2020 (בהשוואה להתכווצות של 4.9% בתחזית מחודש יוני 2020). הקרן צופה צמיחה של 5.2% בכלכלה העולמית בשנת 2021 (בהשוואה ל-5% בתחזית מחודש יוני 2020). בשבועות האחרונים, קצב התפשטות המחלה שב ועלה, בעיקר במדינות שנקטו מדיניות של הקלה בסגר. המשך העלייה במגמת ההתפשטות, עלול להוביל להתגברות של מגבלות תנועה ולבלימת התאוששות הכלכלית שרק החלה.

בתגובה, נרשמה עלייה בתנודתיות בשוקי ההון. המדיניות המוניטרית במדינות השונות נותרה מרחיבה מאוד והבנקים המרכזיים המשיכו לאותת על נכונותם לנקוט בצעדים לא קונבנציונליים, להקלה בתנאים הפיננסיים.

שוקי ההון

בשוק ההון המקומי, במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2020 נרשמו ירידות במדדי המניות העיקריים, בעיקר במהלך הרבעון הראשון של השנה, על רקע הירידות בשוקי העולם והתפשטות נגיף הקורונה. מדד ת"א 35 ירד בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020 בכ-22% ומדד ת"א 125 ירד בכ-16%. מדד המסחר והשירותים עלה בכ-5% ומדד יתר מניות והמירים עלה בכ-4%. מדד האג"ח הכללי ירד בכ-0.6%.

במחזורי המסחר של המניות בבורסה המקומית, נרשמה מגמת עלייה במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2020, שהתמתנה החל מהרבעון השני.

בעולם, נרשמה מגמה מעורבת בשוקי ההון בעקבות המשבר. במהלך הרבעון הראשון של השנה נרשמו ירידות שערים ואילו ברבעונים השני והשלישי נרשמו עליות בשוקי ההון. במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2020, עלה מדד ה-S&P-500 בכ-4% ומדד הנאסד"ק עלה בכ-28%. באירופה, ירד מדד היורוסטוקס-600 בכ-13% ומדד המדינות המתפתחות (מדד ה-EM MSCI) ירד בכ-3%.

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות, וברווח כולל אחר

רווח ורווחיות

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק בתשעת החודשים הראשונים של השנה הסתכם ב-540 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-643 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 16.0%.

תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק (על בסיס שנתי) עמדה בתקופה ינואר- ספטמבר 2020 על שיעור של 8.4%, בהשוואה ל-10.6% בתקופה המקבילה אשתקד ול-10.5% בכל שנת 2019.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק ברבעון השלישי של השנה הסתכם ב-201 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-236 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 14.8%.

תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק (על בסיס שנתי) עמדה ברבעון השלישי של השנה על שיעור של 9.5%, בהשוואה ל-11.7% בתקופה המקבילה אשתקד.

תמצית דוח רווח והפסד

שינוי	לתשעת החודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר		שינוי	לשלושת החודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר		
	2019	2020 במיליוני ש"ח		2019	2020 במיליוני ש"ח	
%-ב			%-ב			
(1.9)	2,117	2,077	(1.0)	705	698	רווח מימוני, נטו ⁽¹⁾
348.9	92	413	175.8	33	91	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(17.8)	2,025	1,664	(9.7)	672	607	רווח מימוני, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
7.0	960	1,027	3.4	325	336	עמלות
(60.0)	5	2		3	-	הכנסות אחרות
(5.3)	2,000	1,894	(1.4)	649	640	הוצאות תפעוליות ואחרות
(19.3)	990	799	(13.7)	351	303	רווח לפני מסים
(28.9)	357	254	(8.4)	119	109	הפרשה למסים על הרווח
(38.5)	39	24	26.7	15	19	חלק הבנק ברווחי חברה כלולה לאחר השפעת המס
						רווח נקי:
(15.3)	672	569	(13.8)	247	213	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
-	(29)	(29)	9.1	(11)	(12)	רווח המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(16.0)	643	540	(14.8)	236	201	המיוחס לבעלי מניות הבנק
	10.6%	8.4%		11.7%	9.5%	תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק

(1) סעיפי רווח והפסד לעיל הוצגו במתכונת שונה מתמצית דוח רווח והפסד. השינוי בא לידי ביטוי באמצעות מיון של הכנסות הרבית, נטו והכנסות המימון שאינן מרבית לרווח המימוני, נטו.

התפתחות ההכנסות והוצאות

הרווח המימוני נטו

בכדי לנתח את הרווח מפעילות מימון יש לכלול ברווח בנוסף להכנסות והוצאות רבית גם הכנסות והוצאות מימון שאינן מרבית. הכנסות אלה כוללות את הכנסות המימון בגין מכשירים נגזרים המהווים חלק אינטגרלי מניהול החשיפות של הבנק. ההכנסות ממכשירים נגזרים כוללות, בין היתר, את השפעות ערך הזמן על השווי ההוגן של נגזרים, המהווים חלק בלתי נפרד מניהול סיכוני הרבית בבנק ואת השפעת שיעור עליית המדד הידוע על נגזרים, המהווה חלק בלתי נפרד מניהול החשיפה למדד המחירים לצרכן.

להלן הרכב הרווח המימוני, נטו

תשעת החודשים הראשונים של שנת		2019				2020			
2019	2020	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח							
2,337	2,160	727	911	699	748	715	714	731	הכנסות רבית
395	180	92	246	57	88	57	54	69	הוצאות רבית
1,942	1,980	635	665	642	660	658	660	662	הכנסות רבית, נטו
175	97	46	66	63	50	(3)	64	36	הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מרבית
2,117	2,077	681	731	705	710	655	724	698	סך הרווח המימוני המדווח
(7)	3	(5)	2	(4)	1	-	3	-	בניטרול השפעות שאינן מפעילות שוטפת: התאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים
9	16	4	5	-	3	(9)	20	5	הכנסות (הוצאות) ממימוש ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב
55	(27)	7	15	33	16	(48)	4	17	רווחים (הפסדים) מהשקעות במניות
57	(8)	6	22	29	20	(57)	27	22	סך כל ההשפעות שאינן מפעילות שוטפת
2,060	2,085	675	709	676	690	712	697	676	רווח מימוני מפעילות שוטפת ⁽¹⁾

(1) מזה בגין השפעות שינויים במדד - הוצאה בסך של כ-20 מיליון ש"ח בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020, בהשוואה להכנסה בסך של כ-7 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד (ברבעון השלישי של השנה - הכנסה בסך של כ-3 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאה בסך של כ-13 מיליון ש"ח, ברבעון השלישי אשתקד).

הרווח המימוני מפעילות שוטפת הסתכם ב-2,085 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,060 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור 1.2%. העלייה נבעה מגידול בהיקפי הפעילות העסקית, ומגידול בהכנסות מפעילות חדר עסקאות, בשל עלייה בהיקף העסקאות, עקב התנדבותיות בשווקים, בעקבות התפשטות נגיף הקורונה. גידול זה קוזז בחלקו מהשפעת שחיקת המרווחים כתוצאה מירידת רבית בנק ישראל ומירידת הרבית הדולרית בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד ומקוטן בהכנסות מהפרשי הצמדה בשל השינויים בשיעור המדד הידוע בין התקופות.

להלן נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית:

לתשעת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר		
2019	2020	
באחוזים		
2.59	2.18	שיעור ההכנסה על נכסים נושאי רבית
0.76	0.33	שיעור הוצאה על התחייבויות נושאות רבית
1.83	1.85	פער הרבית הכולל
2.15	2.00	יחס בין הכנסות מרבית נטו לבין יתרת הנכסים נושאי הרבית

למידע נוסף בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית של הבנק והחברות מאוחדות שלו וניתוח השינויים בהכנסות ובהוצאות רבית, ראה נספח 1 לפרק מממשל תאגידי.

ההפסדים מהשקעות במניות, שהסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-27 מיליון ש"ח, כוללים הפסדים שטרם מומשו בסך של 31 מיליון ש"ח, שנבעו מירידה בשווי הוגן של המניות בשל משבר התפשטות נגיף הקורונה.

ההכנסות ממימוש ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב בסך של 16 מיליון ש"ח בתשעת החודשים הראשונים של השנה מוצגים לאחר קיזוז הפרשה לירידת ערך בסך של כ-19 מיליון ש"ח, בגין ירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני, שנבעה אף היא מירידות שערי הבורסה, כאמור לעיל.

הוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-413 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-92 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בסך של 321 מיליון ש"ח.

הוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ברבעון השלישי של השנה ב-91 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-33 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. העליה בהוצאות להפסדי אשראי נובעת בעיקרה מהשפעות השינויים בסביבה המאקרו כלכלית כתוצאה מהתפשטות נגיף הקורונה ועקב חוסר הוודאות באשר להשפעת שינויים אלו על מצב הלווים.

לאור מצב אי הוודאות החליט הבנק להגדיל את ההפרשה הקבוצתית בתשעת החודשים הראשונים של השנה, כדי לשקף את הגידול האפשרי בהפרשה הפרטנית שטרם בא לידי ביטוי. הגידול בהוצאה הקבוצתית להפסדי אשראי, מבטא את השינויים בסביבה המאקרו כלכלית ואת חוסר הוודאות כאמור לעיל, וזאת, באמצעות עדכון ההתאמות האיכותיות בחישוב ההפרשה הקבוצתית. לפרטים נוספים, ראה פרק "מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים".

להלן פרטים לגבי ההוצאות בגין הפסדי אשראי בגין חובות ובגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים:

לתשעת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר		לשלושת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר		
2019	2020	2019	2020	
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		
160	129	59	22	הוצאה פרטנית בגין הפסדי אשראי
(153)	(82)	(48)	(32)	קישור בהוצאה הפרטנית וגביית חובות שנמחקו חשבונאית
7	47	11	(10)	הוצאה (הכנסה) פרטנית, נטו בגין הפסדי אשראי
85	366	22	101	הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי
92	413	33	91	סך כל ההוצאות בגין הפסדי אשראי
מזה:				
43	295	23	64	הוצאות בגין אשראי מסחרי
2	38	-	10	הוצאות בגין אשראי לדיור
47	80	10	17	הוצאות בגין אשראי פרטי אחר
0.01%	0.07%	0.05%	(0.05%)	שיעור ההוצאה (הכנסה) הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור ⁽¹⁾
0.13%	0.55%	0.10%	0.46%	שיעור ההוצאה הקבוצתית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור ⁽¹⁾
0.14%	0.62%	0.15%	0.41%	שיעור סך כל ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור ⁽¹⁾

(1) על בסיס שנתי.

למידע נוסף בדבר ההוצאות בגין הפסדי אשראי ראה פרק סקירת הסיכונים להלן.

הכנסות מעמלות הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-1,027 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-960 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 7.0%. עיקר הגידול בהכנסות מעמלות נובע מגידול בהכנסות מפעילות שוק ההון, המוסבר מגידול במחזורי המסחר בבורסה, ומגידול בהכנסות מהפרשי המרה, ברבעון הראשון של השנה, עקב גידול מחזורי הפעילות והתנודתיות בשערי המטבעות, כתוצאה ממשבר הקורונה. גידול זה קוזז בחלקו מירידה בהכנסות מדמי ניהול חשבון ובהכנסות מעסקי מימון, שמוסברים בעיקר מירידה בהיקפי הפעילות כתוצאה מהשפעות נגיף הקורונה.

להלן התפלגות ההכנסות מעמלות:

לתשעת החודשים שנתיים ביום		
30 בספטמבר 2019	30 בספטמבר 2020	
במיליוני ש"ח		
171	157	ניהול חשבון
76	74	כרטיסי אשראי
453	528	פעילות בשוק ההון
111	133	הפרשי המרה
65	59	עמלות מעסקי מימון
84	76	עמלות אחרות
960	1,027	סך כל העמלות

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-1,894 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,000 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 5.3%.
להלן פירוט של ההוצאות התפעוליות והאחרות:

לתשעת החודשים שנתיימו ביום		
30 בספטמבר 2019	30 בספטמבר 2020	
		במיליוני ש"ח
1,215	1,138	משכורות והוצאות נלוות
270	261	אחזקה ופחת בנינים וציוד
68	71	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים
6	-	הוצאות בגין מיזוג אוצר החייל
40	5	הוצאות סילוק
401	419	הוצאות אחרות למעט צמצום וסילוק
2,000	1,894	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות

משכורות והוצאות נלוות הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-1,138 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,215 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 6.3%, שנבע בעיקר מקיטון בעלויות השכר עקב צמצום במצבת העובדים בקבוצה ומקיטון במענקים לעובדים, שקוזז בחלקו בעליית שכר. בניטרול ההוצאה לתשלום מענקים חל קיטון בשיעור של 1.6% בהוצאות משכורות והוצאות נלוות, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

הוצאות אחזקה ופחת בנינים וציוד הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-261 מיליון ש"ח בהשוואה ל-270 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 3.3%, שנבע בעיקר מירידה בהיקף נכסי הנדל"ן בקבוצה, עקב מהלכי התייעלות.

ההוצאות האחרות הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-424 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-447 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 5.1%, שנבע בעיקר מירידה בהוצאות סילוק בגין פרישה מוקדמת של עובדים, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, ירידה זו קוזזה בגידול בהוצאות עמלות שוק ההון, עקב גידול במחזורי הפעילות.

ההפרשה למסים על הרווח הסתכמה בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-254 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-357 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. שיעור המס האפקטיבי הגיע ל-31.8%, בהשוואה לשיעור מס סטטוטורי של 34.2%.
הירידה בהוצאות מסים ובשיעור המס האפקטיבי נובעת מהכנסות מסים בגין שנים קודמות, בסך של 37 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-15 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

חלק הבנק ברווח של חברה כלולה לאחר השפעת המס הסתכם ב-24 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-39 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הקיטון בחלק הבנק ברווח של חברה כלולה נובע מירידה ברווחי חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ, שהושפעו בעיקר מגידול בהפרשה להפסדי אשראי, בכדי לשקף את הגידול בהפסדי אשראי המוערכים לתקופה בגין לווים שנפגעו מהמשבר, אולם טרם זוהו, מירידה בהיקף מחזורי העסקאות בחו"ל ובישראל וכן מעלויות בגין תכנית פרישה מרצון חד פעמית. מנגד, הרווח הושפע מהכנסה חד פעמית בסך של 49 מיליון ש"ח, נטו לאחר השפעת המס, בשל מכירת מניות ויזה אינק.

סך הרווח הכולל המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-501 מיליון ש"ח, סכום זה הושפע בעיקר מהרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק בסך של 540 מיליון ש"ח, מהפסד כולל אחר בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה לפי שווי שוק בסך של 20 מיליון ש"ח ומהפסד כולל אחר בגין הטבות לעובדים בסך של 19 מיליון ש"ח.

המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתייבויות, ההון והלימות ההון

סך נכסי קבוצת הבנק ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכם ב-159,370 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-136,988 מיליון ש"ח ביום 30 בספטמבר 2019 ול-141,110 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 16.3% ו-12.9%, בהתאמה.

א. להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים:

שינוי	30 בספטמבר		
	31 בדצמבר 2019	2020	
ב-1%	במיליוני ש"ח		
1.9	87,899	89,585	אשראי לציבור, נטו
10.7	10,995	12,174	ניירות ערך
39.5	37,530	52,366	מזומנים ופקדונות בבנקים
13.2	120,052	135,914	פקדונות הציבור
19.3	3,674	4,384	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
4.4	8,568	8,944	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק

ב. להלן ההתפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים:

שינוי	30 בספטמבר		
	31 בדצמבר 2019	2020	
ב-1%	במיליוני ש"ח		
			מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים למעט נגזרים:
177.8	135	375	אשראי תעודות
(6.8)	7,551	7,040	ערבויות והתחייבויות אחרות
0.3	2,268	2,274	מסגרות לפעולה במכשירים נגזרים שלא נוצלו
10.0	9,463	10,409	מסגרות ח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
9.2	8,200	8,952	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו ומסגרות להשאלת ניירות ערך
4.6	6,708	7,014	התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שעדיין לא ניתן והתחייבויות להוצאת ערבויות
5.1	34,325	36,064	סך הכל

מכשירים פיננסיים נגזרים:

ערך נקוב	31 בדצמבר 2019		30 בספטמבר 2020			
	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	ערך נקוב	שווי הוגן שלילי חיובי		
	במיליוני ש"ח					
21,290	384	249	20,069	504	247	חוזי רבית
74,927	414	391	85,191	556	581	חוזי מטבע
44,337	450	450	54,168	608	608	חוזים בגין מניות
156	1	1	183	2	2	חוזי סחורות ואחרים
140,710	1,249	1,091	159,611	1,670	1,438	סך הכל

האשראי לציבור, נטו ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכם ב-89,585 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-87,899 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 1.9%.

להלן נתונים על היקפי האשראי לציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך האשראי לציבור ליום	30 בספטמבר		שינוי	31 בדצמבר		
	31 בדצמבר 2019	2020		2019	2020	
	%		במיליוני ש"ח			
מטבע ישראלי	83.4	82.5	0.8	582	73,316	73,898
- לא צמוד						
- צמוד למדד	11.7	11.9	3.6	368	10,273	10,641
מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)	4.2	4.6	13.1	481	3,664	4,145
פריטים לא כספיים	0.7	1.0	39.5	255	646	901
סך הכל	100.0	100.0	1.9	1,686	87,899	89,585

אשראי לציבור, ברוטו לפי מגזרי פעילות פיקוחיים:

השינוי לעומת		יתרה ליום			
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2019	31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2019	30 בספטמבר 2020	
	%-ב			במיליוני ש"ח	
(4.5)	(1.8)	17,280	16,810	16,511	עסקים גדולים
(0.5)	(5.0)	5,539	5,802	5,509	עסקים בינוניים
6.2	8.0	17,264	16,969	18,330	עסקים קטנים וזעירים
(2.6)	(3.1)	21,835	21,942	21,258	משקי בית ללא הלוואות לדיור
7.4	9.0	25,583	25,198	27,469	הלוואות לדיור
(16.4)	(6.7)	67	60	56	בנקאות פרטית
33.0	16.7	1,261	1,437	1,677	גופים מוסדיים
2.2	2.9	88,829	88,218	90,810	סך הכל
					מזה: אשראי צרכני ללא הלוואות לדיור וכרטיסי אשראי
(1.4)	(1.1)	18,196	18,146	17,950	משקי בית
(18.2)	8.0	33	25	27	בנקאות פרטית
(1.4)	(1.1)	18,229	18,171	17,977	סך הכל

סיכון האשראי הכולל לציבור מורכב מסיכון אשראי מאזני, הכולל את האשראי לציבור, השקעות באגרות חוב של הציבור ונכסים הנובעים ממכשירים נגזרים שנרכשו על ידי הציבור, ומסיכון אשראי חוץ מאזני, הכולל עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, מסגרות אשראי בלתי מנוצלות והתחייבויות למתן אשראי.

סיכון האשראי הכולל לציבור, הסתכם ביום 30 בספטמבר 2020 ב-127,124 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-123,687 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 2.8%.

להלן מידע לגבי התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק:

שינוי	ליום 31 בדצמבר 2019			ליום 30 בספטמבר 2020		ענף משק
	חלק הענף מסך סיכון האשראי	סיכון האשראי הכולל לציבור	במיליוני ש"ח	חלק הענף מסך סיכון האשראי	סיכון האשראי הכולל לציבור	
%	%	%	%	%	%	
(1.6%)	12.1	14,940	11.6	14,698	שירותים פיננסיים (כולל חברות אחזקה)	
1.3%	13.3	16,433	13.1	16,652	בינוי ונדל"ן	
6.5%	8.1	10,020	8.4	10,676	תעשייה	
(2.6%)	6.3	7,854	6.0	7,648	מסחר	
4.3%	50.0	61,878	50.7	64,509	לקוחות פרטיים, לרבות הלוואות לדיור	
3.0%	10.2	12,562	10.2	12,941	אחרים	
2.8%	100.0	123,687	100.0	127,124	סך הכל	

להלן החלוקה הענפית של ששת הלווים הגדולים בקבוצה (לפי גודל חבות ברוטו לפני ניכוי בטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים):

ליום 30 בספטמבר 2020				ענף משק	לווה מספר
סיכון אשראי כולל לאחר ניכויים מותרים	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני*		
			במיליוני ש"ח		
1,039	1,039	684	355	תעשייה	1.
678	896	480	416	שירותים פיננסיים	2.
701	701	-	701	שירותים פיננסיים	3.
579	579	199	380	אספקת חשמל ומים	4.
507	507	6	501	שירותים פיננסיים	5.
458	458	155	303	תעשייה	6.

ליום 31 בדצמבר 2019				ענף משק	לווה מספר
סיכון אשראי כולל לאחר ניכויים מותרים	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני*		
			במיליוני ש"ח		
165	1,047	5	1,042	שירותים פיננסיים	1.
648	936	274	662	שירותים פיננסיים	2.
795	795	391	404	תעשייה	3.
701	701	50	651	שירותים פיננסיים	4.
625	625	223	402	אספקת חשמל ומים	5.
607	607	6	601	שירותים פיננסיים	6.

* כולל אשראי לציבור, השקעה באגרות חוב ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.

ההשקעה בניירות ערך ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמה ב-12,174 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-10,995 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 10.7%.

להלן הרכב התיק:

חלק מסך ניירות הערך		יתרה ליום		
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2020	
	%		במיליוני ש"ח	
76.2	89.4	8,379	10,887	אגרות חוב ממשלתיות
5.9	1.8	649	215	אגרות חוב של בנקים (1)
8.0	5.9	885	720	קונצרני
6.8	0.9	743	107	קונצרני ומגובי נכסים בערבות ממשלות
3.1	2.0	339	245	מניות (2)
100.0	100.0	10,995	12,174	סך הכל

(1) היתרה כוללת גם אגרות חוב שהונפקו על ידי חברות הנפקה של בנקים.

כולל אגרות חוב של בנקים זרים במט"ח בבעלות ובערבות ממשלות זרות בסך של 35 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2019 - 615 מיליון ש"ח).

(2) ההשקעה במניות כוללת, בין היתר, השקעה בקרנות השקעה פרטיות בסך של 74 מיליון ש"ח, השקעה במניות ובסלי מדדי מניות במט"ח בסך של 19 מיליון ש"ח וכן השקעה במניות ובסלי מדדי מניות הנסחרים בבורסה בתל-אביב בסך של 116 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2019 - השקעה בקרנות השקעה פרטיות בסך של 89 מיליון ש"ח, השקעה במניות ובסלי מדדי מניות במט"ח בסך של 92 מיליון ש"ח וכן השקעה במניות ובסלי מדדי מניות הנסחרים בבורסה בתל-אביב בסך של 124 מיליון ש"ח).

להלן התפלגות תיק ניירות הערך לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך ניירות הערך ליום		שיוני		יתרה ליום		
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2020	%	במיליוני ש"ח	31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2020	
%	%	%			במיליוני ש"ח	
33.0	48.5	62.4	2,266	3,634	5,900	מטבעי ישראל
3.2	2.4	(16.0)	(56)	349	293	- לא צמוד
60.7	47.1	(14.0)	(937)	6,673	5,736	- צמוד למדד
3.1	2.0	(27.7)	(94)	339	245	מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
100.0	100.0	10.7	1,179	10,995	12,174	פריטים לא כספיים
						סך הכל

להלן פירוט המקורות לציטוטי המחירים המשמשים את הבנק לשם קביעת השווי ההוגן של ניירות הערך ליום 30 בספטמבר 2020:

סך הכל	מחיר מצד נגדי לעסקה**	מחיר אינדיקטיבי*	מחיר מצוטט בשוק פעיל	
			במיליוני ש"ח	
245	80	34	131	מניות וקרנות השקעה פרטיות
5,642	-	-	5,642	אגרות חוב ממשלתיות במטבעי ישראל
551	-	246	305	אגרות חוב קונצרניות במטבעי ישראל
5,736	-	5,625	111	אגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח שאינן מגובות נכסים
12,174	80	5,905	6,189	סך הכל
100.0	0.7	48.5	50.8	% מהתיק

* מחיר אינדיקטיבי - אינדיקציה הנקבעת על ידי הבנק ואשר מבוססת בעיקר על ציטוטי מחיר המתקבלים מגופים חיצוניים, אשר התמחותם בכך, והיתרה מבוססת על מודלים פנימיים שנקבעו על ידי הבנק.

** מחיר מצד נגדי לעסקה - ציטוט מחיר המתקבל מהגורם מולו בוצעה העסקה. לגבי קרנות השקעה פרטיות, בחינת הצורך בביצוע הפרשה לירידת ערך מתבססת על הדוחות הכספיים שלהן.

להלן פירוט נוסף לאגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח שאינן מגובות בנכסים לפי מדינות/יבשות:

יתרה ליום		
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2020	
	במיליוני ש"ח	
3,220	4,365	ישראל (כולל ממשלת ישראל - 4,251 מיליון ש"ח; 31.12.19 - 3,092 מיליון ש"ח)
2,071	1,102	ארצות הברית (כולל ממשלת ארצות הברית - 994 מיליון ש"ח; 31.12.19 - 1,957 מיליון ש"ח)
183	18	צרפת
10	30	קנדה
432	60	גרמניה (בבעלות ממשלת גרמניה או בערבותה)
83	67	המזרח הרחוק, אוסטרליה ואחרים (3 מדינות; 31.12.19 - 3 מדינות)
296	94	אירופה (3 מדינות; 31.12.19 - 2 מדינות)
6,295	5,736	סך הכל

יצוין כי בכל אחת מהמדינות (למעט ממשלת ישראל וממשלת ארצות הברית), אין מנפיק שיתרת אגרות החוב שלו עולה על 1% מההון המיוחס לבעלי מניות הבנק.

להלן פירוט נוסף לאגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי, לפי ענפי משק:

יתרה ליום		
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2020	
במיליוני ש"ח		
148	127	חשמל ומים
204	185	בניה ונדל"ן
75	67	שירותים פיננסיים
9	32	בנקים
50	35	תעשייה
54	30	מסחר
97	55	תחבורה
11	16	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
4	4	שירותים ציבוריים
652	551	סך הכל

להלן הרכב תיק אגרות החוב במט"ח בקבוצת הבנק:

- **אגרות חוב במט"ח וצמוד מט"ח שאינן מגובות נכסים** - מסתכמות ב-5,736 מיליון ש"ח (1,667 מיליון דולר) (כולל חברות זרות בסך של 377 מיליון ש"ח, אגרות חוב של חברות ישראליות במט"ח, שרובן נסחרות בחו"ל בסך של 114 מיליון ש"ח, אגרות חוב מדינת ישראל במט"ח בסך של 4,251 מיליון ש"ח ואגרות חוב ממשלתיות זרות בסך של 994 מיליון ש"ח). כל אגרות החוב הזרות הכלולות בתיק מדורגות בדירוג השקעה (Investment Grade) - בקבוצת דירוג A ומעלה, כאשר כ-2.6% מהחשיפה הינה למוסדות בנקאיים ופיננסיים מובילים במדינות OECD. תיק השקעה זה מפוזר כך שהחשיפה למנפיק יחיד (למעט ממשלת ישראל או ארצות הברית) אינה עולה על 1.1% מהיקף תיק אגרות החוב במט"ח. משך החיים הממוצע בתיק אגרות החוב הזרות במט"ח עומד על כ-4 שנים. יתרת הרווחים ברוטו שטרם מומשה (הכלולה בהון במסגרת התאמות לשווי הוגן בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה) ליום הדיווח בגין תיק זה עמדה על כ-20 מיליון ש"ח (כ-6 מיליון דולר), בהשוואה לרווחים של כ-59 מיליון ש"ח (כ-17 מיליון דולר) ליום 31 בדצמבר 2019.

יתרת הרווחים, נטו (לפני השפעת המס) הכלולים ברווח כולל אחר מצטבר, בגין הפער בין השווי ההוגן של אגרות חוב בתיק הזמין למכירה לבין עלותן המופחתת, ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמה ב-51 מיליון ש"ח. נכון ליום 16 בנובמבר 2020, הפער בין השווי ההוגן של אגרות החוב בתיק הזמין למכירה לבין עלותן המופחתת הסתכם ברווח (לפני השפעת המס) בסך 72 מיליון ש"ח.

מזומנים ופקדונות בבנקים ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמו ב-52,366 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-37,530 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 39.5%.

פקדונות הציבור ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמו ב-135,914 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-120,052 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 13.2%, שנבע בעיקר ממעבר השקעות של לקוחות בשוק ההון לפקדונות, עקב השלכות התפשטות נגיף הקורונה.

להלן התפלגות תיק פקדונות הציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך פקדונות הציבור ליום		יתרה ליום			
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2020	31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2020		
%		במיליוני ש"ח			
79.0	78.1	94,780	106,192		מטבע ישראלי
4.4	3.4	5,315	4,655		- לא צמוד
16.1	17.8	19,309	24,165		- צמוד למדד
0.5	0.7	648	902		מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
100.0	100.0	120,052	135,914		פריטים לא כספיים
					סך הכל

פקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים:

השינוי לעומת		יתרה ליום			
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2019	31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2019	30 בספטמבר 2020	
ב-%		במיליוני ש"ח			
2.6	10.2	11,018	10,254	11,304	עסקים גדולים
4.7	14.8	5,491	5,008	5,747	עסקים בינוניים
21.1	22.8	19,157	18,894	23,206	עסקים קטנים וזעירים
21.3	21.0	51,572	51,706	62,574	משקי בית
19.5	22.8	7,734	7,526	9,242	בנקאות פרטית
(4.9)	4.1	25,080	22,904	23,841	גופים מוסדיים
13.2	16.9	120,052	116,292	135,914	סך הכל

תיקי ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק

סך תיקי ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק ליום 30 בספטמבר 2020 עמד על 344 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-342 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 0.6%.

אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמו ב-4,384 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-3,674 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 19.3%.

ביום 10 בפברואר 2020, הנפיקה הבינלאומי הראשון הנפקות בע"מ (להלן - "הבינלאומי הנפקות"), חברה בת בבעלות מלאה של הבנק, בהנפקה ציבורית, אגרות חוב בע.ג. של 800 מיליון ש"ח בתמורה לסך של 814 מיליון ש"ח. תמורת ההנפקה בגין אגרות החוב הופקדה בבנק. הבנק התחייב לקיים את תנאיהן של אגרות החוב שהונפקו.

ביום 23 ביוני 2020, הנפיקה הבינלאומי הנפקות, בהנפקה ציבורית, אגרות חוב בע.ג. של 339 מיליון ש"ח בתמורה לסך של 344 מיליון ש"ח וכתבי התחייבות נדחים, בעלי מנגנון לספיגת הפסדים, בע.ג. של 300 מיליון ש"ח בתמורה לסך של 300 מיליון ש"ח. תמורת ההנפקות בגין אגרות החוב ובגין כתבי ההתחייבות הנדחים הופקדה בבנק. הבנק התחייב לקיים את תנאיהן של אגרות החוב ואת תנאיהם של כתבי ההתחייבות הנדחים שהונפקו.

הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ביום 30 בספטמבר 2020 ב-8,944 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-8,568 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019. לפרטים בדבר התפתחות הרווח הכולל האחר, ראה פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר.

הלימות ההון

יחסי הון מינימאליים

הבנק מיישם את הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211 בנושא מדידה והלימות הון, כפי שעודכנו על מנת להתאימן להנחיות באזל. בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר יחסי הון מזעריים, נדרש הבנק לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי של 9% יחס הון כולל של 12.5% וזאת כתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית. ליחסי הון מינימאליים אלו מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוח למועד הדיווח. לאור התפרצות נגיף הקורונה וכחלק מההתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין, פרסם הפיקוח על הבנקים, ביום 31 במרס 2020, הוראת שעה, הנוגעת לעדכון הוראה 201 אשר כוללת הפחתת דרישות ההון הרגולטוריות החלות על הבנקים בנקודת אחוז אחת וכן עדכון להוראה 329 אשר מבטל את דרישות ההון של נקודת אחוז נוספת על הלוואות לדיוח, שהועמדו בתקופת המשבר וזאת על מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי. דרישות הון אלה היו בתוקף למשך שישה חודשים, עם אפשרות הארכה לשישה חודשים נוספים. ביום 16 בספטמבר 2020, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לפיו הוארכה הוראת השעה עד ליום 31 במרס 2021. ולאחר מכן, ככל שרלוונטי, יידרש הבנק להציג מתווה מדורג לצבירה מחודשת של ההון, ככל ששחק, על פני שנתיים. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי הנדרשים על ידי הפיקוח על הבנקים, לפי נתוני מועד הדיווח הינם 8.30%-11.80% בהתאמה.

יעדי ההון הפנימיים שנקבעו על ידי הדירקטוריון, בגובה אלה הרגולטוריים, הינם כדלקמן:

- במצב עסקים רגיל - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-8.30% יחס ההון הכולל לא יפחת מ-11.80%.
- במצב קיצון - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-6.50% יחס ההון הכולל לא יפחת מ-9.00%.

הוראות באזל 3

בהתאם להוראות המעבר, מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי יוכרו עד לתקרה של 80% ביום 1 בינואר 2014 ובכל שנה עוקבת תופחת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לכך, החל מיום 1 בינואר 2020 עומדת התקרה על 20%.

מכתב בנק ישראל בנושא התייעלות תפעולית

ביום 12 בינואר 2016, הופץ מכתב בנק ישראל בנושא התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל. לפי המכתב, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאי המכתב יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית לתקופה של חמש שנים בקו ישר. ביום 16 בדצמבר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב אשר מאריך את תוקף הנחיות אלו, עד ליום 31 בדצמבר 2021.

- ביום 17 בנובמבר 2016, אישר דירקטוריון הבנק את עדכון התכנית האסטרטגית של הקבוצה בהיבט מהלכי התייעלות שעלותה הוערכה בכ-207 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס). ללא ההקלה כאמור, יישום מהלכי התייעלות, נכון ליום 30 בספטמבר 2020, היה מביא לקיטון של כ-0.04% ביחסי הלימות ההון.
- במהלך שנת 2018, קיבל דירקטוריון הבנק החלטה על ביצוע מהלכי התייעלות נוספים באוצר החייל. ברבעון השלישי של שנת 2018, התקבלה החלטה על מיזוג וביום 1 בינואר 2019 מוזג אוצר החייל עם ולתוך הבנק. החלטות אלו והשלכותיהן הצפויות הינן מעבר לתכנית התייעלות המקורית של הקבוצה, משנת 2016. בגין מהלכים אלה ביצעה הקבוצה הפרשה לפיצויים מוגדלים בסך של 82 מיליון ש"ח (53 מיליון נטו לאחר השפעת המס). ללא ההקלה כאמור, יישום מהלכי התייעלות, נכון ליום 30 בספטמבר 2020 היה מביא לקיטון נוסף של 0.05% ביחסי הלימות ההון.

יישום ההוראות

במסגרת הנדבך הראשון, הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית לפי הוראות בנק ישראל לסיכוני האשראי, השוק והסיכונים התפעוליים. במסגרת הנדבך השני, הבנק נדרש לקיים תהליך פנימי להערכת נאותות ההון (תהליך ה-ICAAP). תהליך זה נועד להבטיח קיום רמה הולמת של אמצעים הוניים שתתמוך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק. מסמך ה-ICAAP לנתוני 31 במרס 2019 הוגש כנדרש לבנק ישראל והבנק נמצא בתהליך הכנת המסמך לנתוני ה-30 ביוני 2020. תשתית תהליך הנאותות ההונית שאושרה בבנק משמשת בסיס לתהליך הפנימי המבוצע בחברה הבת הבנקאית בהתאמות הנדרשות ועל בסיס פרופיל הסיכון הספציפי שלה.

יתרה ליום		
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2020	
		1. הון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
8,785	9,106	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
2,345	2,749	הון רובד 2, לאחר ניכויים
11,130	11,855	סך כל ההון הכולל
		2. יתרות משוקללות של נכסי סיכון
73,862	76,234	סיכון אשראי
875	657	סיכוני שוק
6,512	6,443	סיכון תפעולי
81,249	83,334	סך כל היתרות המשוקללות של נכסי סיכון
		3. יחס ההון לרכיבי סיכון
10.81%	10.93%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.70%	14.23%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.31%	8.30%	יחד הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
12.81%	11.80%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

יחס הון עצמי רובד 1 ליום 30 בספטמבר 2020 עמד על 10.93%, בהשוואה ל-10.81% ליום 31 בדצמבר 2019. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון ליום 30 בספטמבר 2020 עמד על 14.23%, בהשוואה ל-13.70% ליום 31 בדצמבר 2019.

ההון הכולל ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכם ב-11,855 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-11,130 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2019. בסיס ההון הושפע מחד מרווח בסך של 540 מיליון ש"ח, מגידול בסך של 232 מיליון ש"ח במכשירים שהונפקו על ידי הבנק הכשירים להכללה בהון הפיקוחי ומגידול בהפרשה הקבוצתית בסך של 172 מיליון ש"ח. מאידך, גידול זה קוזז בדיבידנד ששולם בסך של 125 מיליון ש"ח, מהפסד כולל אחר בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה לפי שווי שוק בסך של 20 מיליון ש"ח ומהפסד כולל אחר בגין הטבות לעובדים בסך של 19 מיליון ש"ח.

נכסי הסיכון ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמו ב-83,334 מיליון ש"ח בהשוואה ל-81,249 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2019, גידול בסך של 2,085 מיליון ש"ח שנבע מגידול באשראי לציבור ומהשפעת יישום תקן חשבונאות חדש בנושא חכירות אשר יושם החל מיום 1 בינואר 2020. יישום ההוראות החדשות הביא לירידה בשיעור ההון רובד 1 וההון הכולל בשיעור של כ-0.06% וכ-0.08% בהתאמה. זאת, כתוצאה משקלול נכסי הסיכון בגין נכסי שימוש הנובעים מחכירות תפעוליות שהוכרו במאזן בשיעור של 100%.

יחס הון כולל ויחס הון עצמי רובד 1 של חברה בת משמעותית בהתאם להוראות בדבר "מסגרת עבודה למדידה והלימות הון" (באזל):

בנק מסד בע"מ		
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2020	באחוזים
13.50%	13.98%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
14.52%	15.10%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון

יחס מינוף - הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף (להלן - "ההוראה"). יחס המינוף מבוטא באחוזים, ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון עצמי רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. בהתאם להוראה תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד וזאת לגבי כל תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (וכולל את הבנק). ביום 15 בנובמבר 2020, פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250 - התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה(הוראת שעה), במסגרתה עודכנה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף. העדכון מקל את דרישת יחס המינוף בחצי נקודת האחוז, כך שעל הבנק לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד (במקום 5%), וזאת כתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 24% מהיקף הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית. ההקלה תהיה בתוקף עד ליום 31 במרס 2021, כאשר לאחר מכן ההקלה תחול ל-24 חודשים נוספים, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף ההוראה, או יחס המינוף המינימלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם להוראה, הנמוך מביניהם. יחס המינוף ליום 30 בספטמבר 2020 עומד על 5.39%, בהשוואה ל-5.81% ליום 31 בדצמבר 2019.

מדיניות חלוקת דיבידנד

בהתאם למדיניות חלוקת דיבידנד שאישר דירקטוריון הבנק (כפי שעודכנה ביום 9 ביוני 2015 וביום 14 באוגוסט 2017), הבנק יחלק כדיבידנד בכל שנה עד 50% מהרווח הנקי השנתי של הבנק הראוי לחלוקה, בכפוף לכך שיחסי ההון לרכיבי סיכון של הבנק לא יפחתו מהיעדים הרגולטוריים ומהיעדים שנקבעו ושייקבעו על ידי דירקטוריון הבנק מעת לעת, בכפוף להוראות הדין ונהל בנקאי תקין, וככל שלא יתרחשו שינויים לרעה ברווחי הבנק ו/או במצבו העסקי ו/או הכספי ו/או במצב המשק הכללי ו/או בסביבה החוקית. ויבהר, כי החל משנת 2017, הרווח הנקי השנתי מתייחס לרווח הנקי השנתי של השנה השוטפת.

אין באמור בהחלטה זו כדי לגרוע מסמכות הדירקטוריון לבחון מעת לעת את המדיניות, ולהחליט בכל עת, בהתחשב בשיקולים עסקיים ובהוראות הדין החלות על הבנק, על שינוי המדיניות או שינוי שיעור הדיבידנד שיחולק בגין תקופה מסוימת או להחליט שלא לחלק דיבידנד כלל. מובהר בזאת, כי כל חלוקה של דיבידנד תהיה טעונה אישור נפרד של הדירקטוריון, וכפופה לכל המגבלות החלות על הבנק בעניין חלוקת דיבידנד, ותפורסם בהתאם להוראות הדין, בצירוף כל הפרטים הנדרשים.

יצוין כי חלוקת דיבידנד על ידי הבנק כפופה, בנוסף להוראות חוק החברות, למגבלות נוספות כמפורט בבאור 24.א.ב' לדוחות הכספיים לשנת 2019.

להלן פרטים בדבר הדיבידנד שחולק על ידי הבנק משנת 2017:

יום ההכרזה	יום התשלום	סך הכל דיבידנד ששולם במיליוני ש"ח	דיבידנד למניה בש"ח
15 במרס 2017	2 באפריל 2017	70	0.70
23 במאי 2017	14 ביוני 2017	70	0.70
14 באוגוסט 2017	31 באוגוסט 2017	70	0.70
14 בנובמבר 2017	3 בדצמבר 2017	100	1.00
5 במרס 2018	21 במרס 2018	95	0.95
28 במאי 2018	5 ביוני 2018	60	0.60
14 באוגוסט 2018	2 בספטמבר 2018	100	1.00
20 בנובמבר 2018	9 בדצמבר 2018	100	1.00
12 במרס 2019	20 במרס 2019	105	1.05
28 במאי 2019	17 ביוני 2019	85	0.85
13 באוגוסט 2019	29 באוגוסט 2019	110	1.10
26 בנובמבר 2019	12 בדצמבר 2019	110	1.10
15 במרס 2020	31 במרס 2020	125	1.25

לאור מכתבה של המפקחת על הבנקים, מיום 29 במרס 2020, לכל הבנקים המסחריים ולהוראת השעה מיום 31 במרס 2020, המתקנת את הוראת ניהול בנקאי תקין 201, בו נכללה בקשה, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות חלוקת דיבידנד על רקע משבר הקורונה ואי הוודאות הנובעת מהתפתחות המשבר, קיים דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020 דיון על מדיניות הדיבידנד המפורטת לעיל והחליט, כי הבנק ימנע מלחלק דיבידנד לבעלי מניותיו במהלך תקופת הוראת השעה (שנקבעה במקור לשישה חודשים, עד ליום 30 בספטמבר 2020, עם אפשרות הארכה לשישה חודשים נוספים. ביום 16 בספטמבר הוראת השעה עד ליום 31 במרס 2021). מובהר, כי לא חל שינוי במדיניות חלוקת דיבידנד של הבנק והיא נותרה בעינה. דירקטוריון הבנק ימשיך לדון (ולכל הפחות קודם לאישור הדוחות הכספיים השנתיים) בהמשך יישומה של מדיניות חלוקת דיבידנד של הבנק לאור התפתחויות המשבר והשפעתו על המשק ועל הבנק, ויהיה רשאי לבחון את ההחלטה בעניין יישום חלוקת דיבידנד ולשנותה לפי שיקול דעתו.

מגזרי הפעילות הפיקוחיים

הדיווח על מגזרי פעילות הינו בהתאם למתכונת ולסיווגים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים. דיווח זה שונה במהותו ממגזרי הפעילות המשמשים את הבנק לפי גישת ההנהלה, אשר מפורטים ב"א"1 לדוחות הכספיים. מגזרי הפעילות הפיקוחיים מדווחים במתכונת האחידה שקבע הפיקוח על הבנקים לכלל המערכת הבנקאית, והם מבוססים על מאפייני הלקוח, כגון: היקף תיק הנכסים - בהתייחס ללקוחות פרטיים, או המחזור העסקי - בהתייחס ללקוחות העסקיים. להגדרות המגזרים הפיקוחיים, ולפרטים בדבר עיקרי ההנחיות, האומדנים ועקרונות הדיווח, ראה באור 28 לדוחות הכספיים לשנת 2019. לפירוט בדבר מגזרי הפעילות לפי גישת ההנהלה, ראה באור 28' לדוחות הכספיים לשנת 2019.

להלן תמצית התפתחות תוצאות הפעילות לפי מגזרים:

א. סך ההכנסות *

חלק המגזר מסך ההכנסות		לשלושת החודשים שנתיים		לשלושת החודשים שנתיים		
לשלושת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר		ביום 30 בספטמבר		ביום 30 בספטמבר		
2019	2020	השינוי	2019	2020		
ב-%		ב-%	במיליוני ש"ח			
9.2	9.9	7.4	95	102		עסקים גדולים
5.9	5.4	(8.2)	61	56		עסקים בינוניים
23.5	22.7	(3.3)	243	235		עסקים קטנים וזעירים
43.4	42.7	(1.6)	448	441		משקי בית
2.6	2.2	(14.8)	27	23		בנקאות פרטית
6.3	5.1	(18.5)	65	53		גופים מוסדיים
9.1	12.0	31.9	94	124		ניהול פיננסי
100.0	100.0	0.1	1,033	1,034		סך הכל

חלק המגזר מסך ההכנסות		לתשעת החודשים שנתיים		לתשעת החודשים שנתיים		
לתשעת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר		ביום 30 בספטמבר		ביום 30 בספטמבר		
2019	2020	השינוי	2019	2020		
ב-%		ב-%	במיליוני ש"ח			
9.4	9.7	3.8	291	302		עסקים גדולים
5.9	5.6	(3.8)	182	175		עסקים בינוניים
23.6	23.5	0.7	726	731		עסקים קטנים וזעירים
43.4	43.6	1.2	1,338	1,354		משקי בית
2.6	2.5	(5.0)	80	76		בנקאות פרטית
6.4	6.3	(2.0)	198	194		גופים מוסדיים
8.7	8.8	2.6	267	274		ניהול פיננסי
100.0	100.0	0.8	3,082	3,106		סך הכל

ב. רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק

לתשעת החודשים שנתיים		לשלושת החודשים שנתיים		
ביום 30 בספטמבר		ביום 30 בספטמבר		
2019	2020	2019	2020	
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		
99	66	13	32	עסקים גדולים
60	19	39	11	עסקים בינוניים
135	101	51	25	עסקים קטנים וזעירים
114	114	51	36	משקי בית
21	17	9	4	בנקאות פרטית
36	44	9	7	גופים מוסדיים
178	179	64	86	ניהול פיננסי
643	540	236	201	סך הכל

* כולל הכנסות רבית נטו והכנסות שאינן מרבית.

ג. יתרות מאזניות ממוצעות*

חלק המגזר מסך האשראי לציבור		אשראי לציבור		לתשעת החודשים שנסתיימו		
לתשעת החודשים שנסתיימו		לתשעת החודשים שנסתיימו		ביום 30 בספטמבר		
2019	2020	השינוי	2019	2020		
%-ב	%-ב	%-ב	במיליוני ש"ח			
19.7	19.7	5.0	16,773	17,616		עסקים גדולים
6.6	6.3	(0.1)	5,628	5,620		עסקים בינוניים
19.4	19.7	6.2	16,576	17,605		עסקים קטנים וזעירים
53.0	52.7	4.3	45,258	47,185		משקי בית
0.1	0.1	(2.0)	49	48		בנקאות פרטית
1.2	1.5	40.1	1,000	1,401		גופים מוסדיים
100.0	100.0	4.9	85,284	89,475		סך הכל

חלק המגזר מסך פקדונות הציבור		פקדונות הציבור		לתשעת החודשים שנסתיימו		
לתשעת החודשים שנסתיימו		לתשעת החודשים שנסתיימו		ביום 30 בספטמבר		
2019	2020	השינוי	2019	2020		
%-ב	%-ב	%-ב	במיליוני ש"ח			
7.6	9.7	43.1	8,618	12,333		עסקים גדולים
4.3	4.3	8.9	4,939	5,379		עסקים בינוניים
16.1	16.6	14.0	18,395	20,978		עסקים קטנים וזעירים
44.6	45.6	13.4	50,884	57,717		משקי בית
6.7	6.7	11.6	7,648	8,534		בנקאות פרטית
20.7	17.1	(8.3)	23,542	21,591		גופים מוסדיים
100.0	100.0	11.0	114,026	126,532		סך הכל

* יתרות ממוצעות מחושבות על בסיס יתרות לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

מגזרים עסקיים - מגזר העסקים הקטנים והזעירים, מגזר העסקים הבינוניים ומגזר העסקים הגדולים

להלן נתונים עיקריים אודות המגזרים העסקיים - עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים - פעילות בישראל

לשלושת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2019				לשלושת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2020				
סך הכל	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	סך הכל	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	
								במיליוני ש"ח
273	69	41	163	268	79	39	150	הכנסות רבית, נטו
126	26	20	80	125	23	17	85	הכנסות שאינן מרבית
399	95	61	243	393	102	56	235	סך הכנסות
21	43	(33)	11	63	14	13	36	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
217	36	28	153	220	39	24	157	הוצאות תפעוליות ואחרות
103	13	39	51	68	32	11	25	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
38,735	16,343	5,730	16,662	40,431	16,986	5,544	17,901	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
39,581	16,810	5,802	16,969	40,350	16,511	5,509	18,330	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
33,562	9,972	4,821	18,769	38,654	11,247	5,331	22,076	יתרה ממוצעת של פקדונות הציבור
34,156	10,254	5,008	18,894	40,257	11,304	5,747	23,206	יתרת פקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח

לתשעת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2019				לתשעת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2020				
סך הכל	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	סך הכל	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	
								במיליוני ש"ח
824	209	124	491	823	228	120	475	הכנסות רבית, נטו
375	82	58	235	385	74	55	256	הכנסות שאינן מרבית
1,199	291	182	726	1,208	302	175	731	סך הכנסות
41	9	(6)	38	294	102	74	118	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
682	123	88	471	649	113	74	462	הוצאות תפעוליות ואחרות
294	99	60	135	186	66	19	101	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
38,977	16,773	5,628	16,576	40,841	17,616	5,620	17,605	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
39,581	16,810	5,802	16,969	40,350	16,511	5,509	18,330	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
31,952	8,618	4,939	18,395	38,690	12,333	5,379	20,978	יתרה ממוצעת של פקדונות הציבור
34,156	10,254	5,008	18,894	40,257	11,304	5,747	23,206	יתרת פקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח

שינויים עיקריים בתוצאות הפעילות של המגזרים העסקיים בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד

סך כל הכנסות הרבית, נטו הסתכמו ב-823 מיליון ש"ח, בדומה לתקופה המקבילה אשתקד. ההכנסות שאינן מרבית הסתכמו ב-385 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-375 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 2.7%, אשר נבע בעיקר מגידול בהכנסות מפעילות שוק ההון, עקב גידול במחזורי המסחר בבורסה ומגידול בהכנסות הפרשי המרה ברבעון הראשון של השנה עקב גידול במחזורי הפעילות והתנדויות בשערי המטבעות, כתוצאה ממשבר הקורונה.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ב-294 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-41 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר הגידול מוסבר מהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנובעת בעיקר מהשלכות משבר הקורונה, אשר בעקבותיו ולאור מצב אי הוודאות שנוצר, עדכן הבנק את ההתאמות האיכותיות בחישוב ההפרשה הקבוצתית.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-649 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-682 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 4.8%, שנבע בעיקר מירידה בהוצאות השכר, עקב צמצום במצבת העובדים בקבוצה, מקיטון במענקים לעובדים, ומירידה בהוצאות הסילוק, בגין פרישה מוקדמת של עובדים, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק של המגזרים העסקיים הסתכם ב-186 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-294 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 36.7%, המוסבר בעיקר מגידול בהוצאות בגין הפסדי אשראי כאמור לעיל.

היתרה הממוצעת של האשראי לציבור הסתכמה ב-40,841 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-38,977 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 4.8%.

האשראי לציבור ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכם ב-40,350 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-39,581 מיליון ש"ח ביום 30 בספטמבר 2019, גידול בשיעור של 1.9%.

היתרה הממוצעת של פקדונות הציבור הסתכמה ב-38,690 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-31,952 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 21.1%.

פקדונות הציבור ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמו ב-40,257 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-34,156 מיליון ש"ח ביום 30 בספטמבר 2019, גידול בשיעור של 17.9%.

אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית

להלן נתונים עיקריים אודות אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית - פעילות בישראל

לשלושת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2019			לשלושת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2020			
סך הכל	בנקאות פרטית	משקי בית	סך הכל	בנקאות פרטית	משקי בית	
						במיליוני ש"ח
320	10	310	301	5	296	הכנסות רבית, נטו
155	17	138	163	18	145	הכנסות שאינן מרבית
475	27	448	464	23	441	סך הכנסות
10	-	10	27	1	26	הוצאות בגין הפסדי אשראי
365	15	350	363	16	347	הוצאות תפעוליות ואחרות
60	9	51	40	4	36	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
45,939	55	45,884	47,765	48	47,717	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
47,200	60	47,140	48,783	56	48,727	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
58,930	7,490	51,440	69,833	8,904	60,929	יתרה ממוצעת של פקדונות הציבור
59,232	7,526	51,706	71,816	9,242	62,574	יתרת פקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח

לתשעת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2019			לתשעת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2020			
סך הכל	בנקאות פרטית	משקי בית	סך הכל	בנקאות פרטית	משקי בית	
						במיליוני ש"ח
958	30	928	937	20	917	הכנסות רבית, נטו
460	50	410	493	56	437	הכנסות שאינן מרבית
1,418	80	1,338	1,430	76	1,354	סך הכנסות
49	-	49	118	1	117	הוצאות בגין הפסדי אשראי
1,133	48	1,085	1,077	49	1,028	הוצאות תפעוליות ואחרות
135	21	114	131	17	114	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
45,307	49	45,258	47,233	48	47,185	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
47,200	60	47,140	48,783	56	48,727	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
58,532	7,648	50,884	66,251	8,534	57,717	יתרה ממוצעת של פקדונות הציבור
59,232	7,526	51,706	71,816	9,242	62,574	יתרת פקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח

שינויים עיקריים בתוצאות הפעילות של מגזר האנשים הפרטיים בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד

סך כל הכנסות הרבית, נטו הסתכמו ב-937 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-958 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 2.2%, אשר נבע בעיקר מירידה במרווחים הפיננסיים על הפקדונות עקב ירידת רבית בנק ישראל וירידת הרבית הדולרית. קיטון זה קוזז ברובו בגידול בהכנסות הרבית שנבע מעליה בהיקפי הפעילות ובכלל זה בפעילות בהלוואות לדיור.

ההכנסות שאינן מרבית הסתכמו ב-493 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-460 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 7.2%, אשר נבע בעיקר מגידול בהכנסות מפעילות שוק ההון עקב גידול במחזורי המסחר בבורסה.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-1,077 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,133 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 4.9%, שנבע בעיקר מירידה בהוצאות השכר, עקב צמצום במצבת העובדים בקבוצה, מקיטון במענקים לעובדים, ומירידה בהוצאות הסילוק, בגין פרישה מוקדמת של עובדים, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ב-118 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-49 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר הגידול מוסבר מהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנובעת בעיקר מהשלכות משבר הקורונה, אשר בעקבותיו ולאור מצב אי הוודאות שנוצר, עדכן הבנק את ההתאמות האיכותיות בחישוב ההפרשה הקבוצתית.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק במגזר האנשים הפרטיים, הכולל את מגזר משקי הבית והבנקאות הפרטית הסתכם ב-131 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-135 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

היתרה הממוצעת של האשראי לציבור הסתכמה ב-47,233 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-45,307 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 4.3%.

האשראי לציבור ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכם ב-48,783 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-47,200 מיליון ש"ח ביום 30 בספטמבר 2019, גידול בשיעור של 3.4%.

היתרה הממוצעת של פקדונות הציבור הסתכמה ב-66,251 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-58,532 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 13.2%.

פקדונות הציבור ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמו ב-71,816 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-59,232 מיליון ש"ח ביום 30 בספטמבר 2019, גידול בשיעור של 21.2%.

מגזר ניהול פיננסי

סך כל ההכנסות המשויכות למגזר זה הסתכמו בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-274 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-267 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

הרווח הנקי במגזר הניהול הפיננסי הסתכם ב-179 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-178 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

חברות מוחזקות עיקריות

בנק מסד בע"מ (להלן - "מסד") - בו מחזיק הבנק 51.0% מהון המניות ומזכויות ההצבעה, הינו בנק מסחרי הפועל באמצעות 23 סניפים ושלוחות. השקעת הבנק במסד ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמה ב-399 מיליון ש"ח. סך המאזן של מסד ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכם ב-9,989 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-8,694 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 14.9%.

סך כל ההון של מסד ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכם ב-783 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-726 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 7.9%. הרווח הנקי של מסד הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-58.6 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-59.2 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 1.0%.

חלק הבנק ברווחי מסד הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-30.0 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-30.2 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

תשואת הרווח הנקי (על בסיס שנתי) עמדה על 10.5% בהשוואה ל-11.8% בתקופה המקבילה אשתקד. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון עומד על 15.10% בהשוואה ל-14.52% בסוף שנת 2019. יחס הון עצמי רובד 1 עומד על 13.98% בהשוואה ל-13.50% בסוף שנת 2019. במסגרת תהליך ה-ICAAP לנתוני ה-31 בדצמבר 2018 נקבעו על ידי דירקטוריון מסד יעדי ההון המינימליים כדלקמן: יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת משיעור של 10.5%, עד ליום 31 בדצמבר 2021, ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-12.65% עד ליום 31 בדצמבר 2021.

חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (להלן - "כאל") - הבנק מחזיק 28.2% בהון ו-21.0% בזכויות ההצבעה בכאל. כאל עוסקת בשיווק ובתפעול של הנפקת כרטיסי אשראי וסליקת עסקאות בכרטיסי אשראי של המותג הבינלאומי "ויזה" ו"מסטרקארד", משווקת ומפעילה את מערך כרטיסי האשראי של "דיינרס" באופן בלעדי בישראל וכן סולקת כרטיסים ממותג "ישראלכרט".

השקעת הבנק בכאל ליום 30 בספטמבר 2020 הסתכמה ב-629 מיליון ש"ח. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון עמד על 14.7%, בהשוואה ל-14.0% בסוף שנת 2019.

חלק הבנק ברווחי כאל, לפני השפעת המס, הסתכם בתשעת החודשים הראשונים של השנה ב-27.0 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-44.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 39.3%. הקיטון ברווח מוסבר בעיקר מגידול בהפרשה להפסדי אשראי, בכדי לשקף את הגידול בהפסדי האשראי המוערכים לתקופה בגין לווים שנפגעו מהמשבר אולם טרם זוהו, מירידה בהיקף מחזורי העסקאות בחו"ל ובישראל וכן מעלויות בגין תכנית פרישה מרצון חד פעמית. מנגד, הרווח הושפע מהכנסה חד פעמית בסך של 49 מיליון ש"ח, נטו לאחר השפעת המס, בשל מכירת מניות ויזה אינק.

ראה באור 9 באשר לבקשות לאישור תובענות ייצוגיות כנגד כאל ולשומות שהוציא מנהל מס ערך מוסף לכאל.

סקירת הסיכונים

37	תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם
39	סיכון אשראי
56	סיכון שוק
60	סיכון נזילות
61	סיכונים אחרים

סקירת הסיכונים

פרק זה נכתב בפירוט רב בדוחות הכספיים לשנת 2019. על כן, יש לקרוא את הפרק יחד עם פרק סקירת הסיכונים שפורסם בדוחות הכספיים לשנת 2019. מידע נוסף על הסיכונים ניתן למצוא בדוח על הסיכונים ובגילויים פיקוחיים נוספים באתר האינטרנט של הבנק.

כללי

- א. פעילותה של הקבוצה מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים בהם הינם: סיכוני האשראי, לרבות ריכוזיות (ענפי משק ולווים), סיכוני שוק, כאשר העיקרי בהם הינו סיכון הרבית, סיכוני נזילות, סיכונים תפעוליים, לרבות סיכון סייבר ואבטחת מידע וסיכון טכנולוגיות המידע, סיכוני ציות והלבנת הון, סיכון אסטרטגיה, סיכון משפטי וסיכון מוניטין.
כל הסיכונים העיקריים מנוהלים על ידי חברי הנהלה או בעלי תפקידים בכירים. בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל. במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) הקבוצה מבצעת תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכוני נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.
- ב. מדיניות ניהול הסיכונים של הקבוצה מוכוונת להשגת היעדים האסטרטגיים שנקבעו, תוך טיפוח התמחויות בקבוצה, ניצול היתרונות למגוון וגודל, תוך שמירה על רמות הסיכון שאושרו ועל קיומם של מנגנוני ניהול, בקרה, ביקורת ודיווח נאותים.
- ג. תפיסת הסיכון הכוללת של הקבוצה עולה בקנה אחד עם המסגרת הרגולטורית שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים ועל העקרונות המנחים (ה-Sound Practices) של וועדת באזל, המושתתת על העיקרון, כי לכל פעילות בנקאית הטומנת בחובה סיכון יוגדרו ויאופיינו: מדיניות ותיאבון סיכון, מגבלות לתחיימת והגדרת היקף החשיפה, מעגלי בקרה וביקורת, מערכי דיווח ומנגנון לכימות הרווח, מדידתו ודיווח עליו על פי אמות מידה מקובלות.
- ד. ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים בקבוצה באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח, בקרה וביקורת, ומיושמים באמצעות שלושה קווי הגנה: קו ההגנה הראשון שמקיימים האחראים על יצירת הסיכון וניהולו, קו ההגנה השני שמקיימות יחידות הבקרה הבלתי תלויות בחטיבות לניהול הסיכונים והחשבונאי הראשי ומערך הייעוץ המשפטי וקו ההגנה השלישי שמקיימים מערך הביקורת הפנימית והחיצונית.
- ה. מנהל הסיכונים הראשי, ר"ח אלי כהן, חבר הנהלה ונושא באחריות לפונקציית ניהול הסיכונים ולמסגרת ניהול הסיכונים המקיפה לרוחב הארגון כולו.
- ו. האחראים על ניהול הסיכונים הינם:
ר"ח אלי כהן, מכהן כראש החטיבה לניהול סיכונים ומנהל הסיכונים הראשי (CRO), כמנהל הסיכונים התפעוליים, כממונה על האכיפה הפנימית בניירות ערך וכמנהל ההמשכיות העסקית (בנוסף, מנהל הגנת הסייבר כפוף אליו מקצועית).
סיכון האסטרטגיה והסיכונים הפיננסיים מנוהלים על ידי ר"ח בנצי אדירי, ראש חטיבת משאבים.
סיכוני האשראי מנוהלים על ידי ר"ח אילן בצרי, ראש החטיבה העסקית.
סיכוני הציות מנוהלים על ידי מר אמיר בירנבוים, אשר במסגרת תפקידו כקצין הציות הראשי, מנהל את סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור וסיכונים חוצי גבולות, מנהל את יחידת האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך וממונה על האכיפה הפנימית בדיני התחרות הכלכלית. כמו כן, הוא מכהן כ-Responsible officer הממונה על יישום הוראות ה-FATCA, ה-CRS והסכם ה-QI.
סיכוני ה-ID מנוהלים על ידי מר רון גריסרו, מנכ"ל מתף - מיחשוב ותפעול פיננסי בע"מ.
סיכוני הסייבר מנוהלים על ידי מר יהושע פלג, מנהל הגנת הסייבר ואבטחת מידע.
הסיכונים המשפטיים מנוהלים על ידי עו"ד חביבה דהן, מנהלת מערך הייעוץ המשפטי.
סיכון המוניטין מנוהל על ידי ר"ח נחמן ניצן, ראש חטיבת החשבונאי הראשי.
לעניין שינויים הצפויים בהנהלת הבנק ראה "מינויים ופרישות" בפרק ממשל תאגדי.
- ז. סיכונים נוספים כדוגמת סיכוני רגולציה וחקיקה מנוהלים ומפוקחים אף הם כחלק מהניהול העסקי הכולל ועל ידי חברי הנהלה וראשי המערכים בתחומים הנתונים לאחריותם.
- ח. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בת בקבוצה שלה פעילות עסקית בנפרד, על פי מדיניות שנקבעה בדירקטוריון החברה הבת המתבססת על מדיניות הקבוצה, ועל בסיס מתודולוגיית ניהול סיכון קבוצתית תוך שימת לב לאופי המיוחד של הפעילות בכל חברה בת. בחברה הבת הבנקאית מכהן מנהל הסיכונים ראשי שכפוף למנכ"ל החברה הבת ומונחה מקצועית על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הבנק.
- ט. מידי רבעון נכתב מסמך סיכונים על ידי החטיבה לניהול סיכונים, שהינה בלתי תלויה ביחידות נוטלות הסיכון. המסמך מוצג בפני הנהלת הבנק, הוועדה לניהול הסיכונים ודירקטוריון הבנק.

י. במסגרת מסמך הסיכונים מוצגים כלל הסיכונים, שאליהם חשופה קבוצת הבנק במסגרת פעולותיה, תוך פירוט הממצאים ברמת הסיכון הספציפי וכן תוצאות תרחישי הקיצון שבוצעו.

במסמך מוצגת סקירת מנהל הסיכונים הראשי על מצב ניהול הסיכונים בקבוצה ועל אפקטיביות ואיכות ניהול הסיכונים. כמו כן, נסקרות בו עמידה בתיאבון הסיכון ביחס לסיכונים השונים והערכות הסיכון וכן טיפול החטיבה בתהליכים מרכזיים בסוגי הסיכונים השונים ופעולות מיוחדות, שננקטו על ידי החטיבה ברבעון הרלוונטי.

יא. הבנק גיבש מתווה תרחישי קיצון לבחינת הנאותות ההונית, במסגרתו נבחנת התממשות כלל הסיכונים המהותיים והשפעתם על בסיס ההון ויחס ההון לרכיבי סיכון. תרחישי הקיצון הינם צופי פני עתיד ומשמשים ככלי נוסף לניהול הסיכונים ולאינדיקציה באשר להון שיידרש לספיגת הפסדים במקרה של זעזועים גדולים. חשיבות תרחישי הקיצון באה לידי ביטוי גם בתהליכי תכנון ההון.

הבנק ממשיך בעדכון תשתית תרחישי קיצון, המבטאת גם את השפעות המשבר, זאת בהמשך לתרחישים שנבנו על ידי הבנק ולדרישת בנק ישראל. יחסי ההון בכל התרחישים הינם מעל המגבלות הרלוונטיות. בסוף חודש אוקטובר, הועבר לבנקים תרחיש פיקוחי אחיד מעודכן, לביצוע עד תחילת חודש דצמבר 2020.

לתיאור תיאבון הסיכון והעקרונות לניהול הסיכונים ראה התייחסות במסגרת תיאור הסיכונים העיקריים שפורסם בדוחות הכספיים לשנת 2019.

למידע המפורט על סיכונים הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים - ראה בדוח על הסיכונים ובגילויים פיקוחיים נוספים באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו הסיכון שלוה או צד נגדי, של הבנק, לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק על פי הסכם האשראי. במסגרת יישום הוראות באזל מיישמת הקבוצה את הגישה הסטנדרטית בגין החשיפה לסיכונים אשראי. במסגרת נדבך 2 מאותגרת הקצאת ההון של הנדבך הראשון ובמידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכונים אשראי.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה

לנוכח המשך ההתמודדות עם משבר נגיף הקורונה וכחלק מהמתווה שהציג בנק ישראל, ממשיך הבנק לתמוך בצרכי הלקוחות בתקופה זו ומאפשר, בין היתר, דחיית תשלומי הלוואות ללקוחות וכן מעניק הלוואות במסגרת הקרנות השונות המובטחות בחלקן בערבות מדינה. כמו כן, הבנק הניח הרעה בנתוני המשק, נוכח אי הוודאות השוררת בנוגע להשלכות אירוע הקורונה והגדיל את ההתאמות האיכותיות המתקבלות במודל הכמותי, המשמש לחישוב ההפרשה הקבוצתית, בשיעורים ניכרים. במהלך הרבעון השלישי של השנה, בוצע תהליך של הערכה מחדש של הסיווג ושל דירוג האשראי של הלווים. הסיווגים הותאמו בהתאם למצב הכספי של הלווה, יכולת החזר שלו, ביטחונות ועוד. לפרטים בדבר ההפרשה הקבוצתית, ראה פרק מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים.

חשיפות משמעותיות לקבוצות לווים

ליום 30 בספטמבר 2020, אין קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראה 313, עולה על 15% מהון הבנק, המחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין בדבר מדידה והלימות ההון.

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה

לנוכח התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו האפשריות על מצב המשק והלווים, ומתוך מטרה לעודד תאגידים בנקאיים לפעול לייצוב לווים שלא עומדים או עשויים לא לעמוד במחויבויות התשלום החוזיות שלהם עקב נגיף הקורונה, פרסם בנק ישראל חוזרים ובהם דגשים לטיפול בחובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאים. בהתאם לחוזרים נקבע, בין היתר, כי שינויים בתנאי הלוואות וביניהם דחייה במועדי תשלום, ויתורים על רבית פיגורים והארכות של תקופות לפרעון לא גורמים באופן אוטומטי לסיווג של הלוואות כחובות בעייתיים בארגון מחדש. בנק ישראל מעודד את הבנקים לבצע שינויים זהירים בתנאי הלוואות, אשר מבוססים על הבנת סיכון האשראי של הלווה, ואשר עקביים עם חוקים, תקנות והוראות רלוונטיות ויכולים לסייע לפרעון החוב.

לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ראה באור ג.1(2) בתמצית הדוחות הכספיים.

מידע נוסף על חובות ששונות תנאיהם במסגרת ההתמודדות עם אירועי נגיף הקורונה, אשר לא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי:

30 בספטמבר 2020											
חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾	פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		פניות לווים בישראל
	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾	פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	
	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾	פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים
	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾	פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים
	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾	פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים
	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾	פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים
	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾	פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים
עסקים גדולים	145	6	11	4	25	-	25	4	11	6	145
עסקים בינוניים	31	12	4	3	5	-	5	3	4	12	31
עסקים קטנים	501	1,258	36	75	59	-	59	75	36	1,258	501
אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור	1,970	2,629	76	100	235	1	235	100	76	2,629	1,970
אנשים פרטיים - אחר	211	3,352	17	53	19	-	19	53	17	3,352	211
סך הכל ליום 30.9.20	2,858	7,257	144	235	235	1	235	235	144	7,257	2,858
סך הכל ליום 30.6.20	6,880	14,951	235	235	235	1	235	235	235	14,951	6,880
סך הכל ליום 31.3.20	3,889	10,047	86	86	86	1	86	86	86	10,047	3,889

(1) מזה: דחיות שניתנו שאינן במסגרת תכנית רוחבית בסך 245 מיליון ש"ח.

(2) מזה: סווגו כחובות פגומים שאינם צוברים הכנסות רבית בסך 13 מיליון ש"ח.

(3) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ואינה כוללת דחייה אחרת אשר לה הלווה זכאי לפי כל דין.

30 באוקטובר 2020			פעילות לווים בישראל	
חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח				
סכום התשלומים שנדחו	מספר הלוואות	יתרת חוב רשומה		
		במיליוני ש"ח		
9	7	151	עסקים גדולים	
7	7	20	עסקים בינוניים	
50	1,612	568	עסקים קטנים	
65	2,096	1,577	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	
28	4,346	274	אנשים פרטיים - אחר	
159	8,068	2,590	סך הכל	

מאז פרוץ משבר הקורונה, הבנק מאמץ את ההקלות הרגולטוריות שניתנו על ידי בנק ישראל ומאפשר ללקוחותיו לדחות החזר תשלומים של הלוואות לפרק זמן של 3 עד 9 חודשים. עיקר הבקשות נתקבלו בתחילת המשבר, בחודשים מרס-אפריל ובעיקר בהלוואות לדיור. בחודש ספטמבר, הודיע בנק ישראל על הרחבה נוספת של המתווה בו ביקש כי הבנקים יאפשרו דחייה נוספת עד סוף השנה (בקשות לדחייה ניתן להגיש עד ליום 31 בדצמבר 2020). עם תום תקופת ההקפאה הראשונה, ביום 30 ביוני 2020, חלה ירידה משמעותית, הן בהיקף תיק המשכנתאות המוקפא והן בהלוואות שאינן לדיור המוקפאות.

לצד זאת, הבנק עוקב באופן שוטף אחר הגביה בפועל וצרכי הלקוחות ומאפשר דחיה נוספת של תשלומי הלוואות, בהתאם למתווה. בנוסף, הבנק אפשר גם ללקוחות עסקיים, אשר היו מעוניינים, לדחות את תשלומי הלוואות. עיקר הבקשות התקבלו בתחילת המשבר. במקביל, הבנק מעמיד ללקוחותיו העסקיים הלוואות במסגרת הקרן בערבות המדינה, המאפשרות להם להתמודד עם התמשכות המשבר והשלכותיו.

אשראי שניתן בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה

30 בספטמבר 2020		פעילות לווים בישראל	
במיליוני ש"ח			
1,178		עסקים קטנים וזעירים	
342		עסקים בינוניים	
65		עסקים גדולים	
1,585		סך הכל	

עם פרוץ המשבר, הבנק חתם על הסכם עם החשב הכללי יחד עם בנקים נוספים במערכת הבנקאית ואחרים, להעמדת הלוואות בערבות מדינה שמטרתן לסייע לעסקים בישראל להתמודד עם קשיי תזרים שנוצרו כתוצאה מהתפשטות נגיף הקורונה, ולצורך כך הוקמו קרנות ייעודיות בשם "הקרן לעסקים קטנים ובינוניים לנפגעי קורונה" ו"הקרן לעסקים גדולים להתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה".

על פי ההסכמים ניתן להעמיד הלוואות ללווים העומדים בכל התנאים הבאים:

- הלווה הינו עסק המאוגד בישראל.

- הלווה פנה בבקשה לקבלת הלוואה, כדי להתמודד עם הצרכים התזרימיים של העסק הנובעים מהתפשטות נגיף הקורונה.

ההלוואות ניתנו בערבות המדינה. שיעור ערבות המדינה הינו בין 75% לבין 85% מהלוואה בודדת ובין 12% לבין 15% מהסך הכולל של כל ההלוואות, כשיעור הביטחונות המקסימלי מהלווה לא יעלה על 5%.

בחודש יולי, אושרה בוועדת הכספים מסגרת הלוואות, במסלול חדש - סיוע לעסקים קטנים ובינוניים שנקלעו לקשיים תזרימיים ומוגדרים בסיכון גבוה. שיעור הערבות מהלוואה בודדת יכול להגיע ל-95% (ו-60% מהסך הכולל). עסקים הרלבנטיים לקרן הם אלו שגרשמה בהם ירידה בשיעור של כ-40% ומעלה במחזור המכירות שלהם באחד מהחודשים אפריל-ספטמבר, לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי

סך סיכון האשראי הבעייתי למרכיביו השונים, הכולל רכיבים חוץ מאזניים ליום 30 בספטמבר 2020, הסתכם ב-2,339 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,859 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 25.8%.

יחס סיכון האשראי הבעייתי לסיכון האשראי הכולל בגין הציבור בקבוצה ליום 30 בספטמבר 2020, עמד על 1.8%, בהשוואה ל-1.5% בסוף שנת 2019. 20.9% מסיכון האשראי הבעייתי בקבוצה משוייכים לענף התעשייה, 13.8% לענף הנדל"ן, 8.9% לענף המסחר ו-28.3% לענף הלקוחות הפרטיים, לרבות הלוואות לדיור. יחס סיכון האשראי הבעייתי המאזני לסך האשראי לציבור עומד על 2.3%, בהשוואה ל-1.9% בסוף שנת 2019.

למידע נוסף בדבר איכות האשראי ראה באור ב.12.1 (1) לדוחות הכספיים.

ניתוח איכות אשראי, סיכון אשראי בעייתי ונכסים שאינם מבצעים של הציבור

30 בספטמבר 2019				30 בספטמבר 2020				
סך הכל	פרטי	לדיוור	מסחרי	סך הכל	פרטי	לדיוור	מסחרי	
				במיליוני ש"ח				
								סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי: ⁽¹⁾
85,837	20,440	24,659	40,738	88,070	20,342	26,877	40,851	סיכון אשראי מאזני
30,658	12,069	1,689	16,900	33,840	13,213	2,524	18,103	סיכון אשראי חוץ מאזני
116,495	32,509	26,348	57,638	121,910	33,555	29,401	58,954	סך סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי
								סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי:
2,983	967	325	1,691	2,500	540	273	1,687	לא בעייתי
1,649	345	214	1,090	2,076	329	320	1,427	סך הכל בעייתי: ⁽²⁾
844	163	207	474	1,169	113	314	742	- השגחה מיוחדת ⁽³⁾
146	70	-	76	116	58	-	58	- נחות
659	112	7	540	791	158	6	627	- פגום
4,632	1,312	539	2,781	4,576	869	593	3,114	סך הכל סיכון אשראי מאזני
689	158	-	531	638	87	4	547	סיכון אשראי חוץ מאזני
5,321	1,470	539	3,312	5,214	956	597	3,661	סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי
250	24	190	36	270	17	203	50	מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר
121,816	33,979	26,887	60,950	127,124	34,511	29,998	62,615	סך הכל סיכון אשראי כולל של הציבור
								נכסים שאינם מבצעים
596	84	7	505	675	125	6	544	חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות רבית

31 בדצמבר 2019								
סך הכל	פרטי	לדיוור	מסחרי					
				במיליוני ש"ח				
								סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי: ⁽¹⁾
86,853	20,411	25,037	41,405					סיכון אשראי מאזני
31,970	12,277	2,217	17,476					סיכון אשראי חוץ מאזני
118,823	32,688	27,254	58,881					סך סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי
								סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי:
2,593	942	321	1,330					לא בעייתי
1,655	318	225	1,112					סך הכל בעייתי: ⁽²⁾
790	99	215	476					- השגחה מיוחדת ⁽³⁾
152	73	-	79					- נחות
713	146	10	557					- פגום
4,248	1,260	546	2,442					סך הכל סיכון אשראי מאזני
616	127	3	486					סיכון אשראי חוץ מאזני
4,864	1,387	549	2,928					סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי
249	26	186	37					מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר
123,687	34,075	27,803	61,809					סך הכל סיכון אשראי כולל של הציבור
								נכסים שאינם מבצעים
650	117	10	523					חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות רבית

(1) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(2) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(3) לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

תנועה בחובות הפגומים בגין אשראי לציבור

לשלושת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2019			לשלושת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2020			
מסחרי	פרטי	סך הכל	מסחרי	פרטי	סך הכל	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
411	118	529	592	172	764	יתרת חובות פגומים לתחילת התקופה
176	11	187	21	12	33	חובות שסווגו כחובות פגומים במהלך התקופה
-	-	-	(1)	(1)	(2)	חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום
(42)	(1)	(43)	(8)	(7)	(15)	חובות פגומים שנמחקו
(10)	(9)	(19)	(39)	(12)	(51)	חובות פגומים שנפרעו
535	119	654	565	164	729	יתרת חובות פגומים לסוף התקופה
מזה: תנועה בחובות בעייתיים בארגון מחדש						
154	94	248	158	117	275	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת התקופה
17	17	34	22	14	36	ארגונים מחדש שבוצעו במהלך התקופה
(11)	(1)	(12)	(5)	(7)	(12)	חובות בארגון מחדש שנמחקו
(20)	(11)	(31)	(28)	(7)	(35)	חובות בארגון מחדש שנפרעו
140	99	239	147	117	264	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לסוף התקופה
שינויים בהפרשות להפסדי אשראי בגין חובות פגומים						
133	26	159	186	40	226	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילה התקופה
50	4	54	8	3	11	גידול בהפרשות
(28)	(3)	(31)	(18)	(4)	(22)	גביות ומחיקות
155	27	182	176	39	215	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי לסוף התקופה

לשנה שנתייה ביום 31 בדצמבר 2019			לתשנת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2019			לתשנת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר 2020			
מסחרי	פרטי	סך הכל	מסחרי	פרטי	סך הכל	מסחרי	פרטי	סך הכל	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
367	100	467	367	100	467	553	156	709	יתרת חובות פגומים לתחילת השנה
369	104	473	352	54	406	176	60	236	חובות שסווגו כחובות פגומים במהלך התקופה
(3)	-	(3)	(4)	-	(4)	(1)	(1)	(2)	חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום
(77)	(14)	(91)	(81)	(9)	(90)	(61)	(18)	(79)	חובות פגומים שנמחקו
(103)	(34)	(137)	(99)	(26)	(125)	(102)	(33)	(135)	חובות פגומים שנפרעו
553	156	709	535	119	654	565	164	729	יתרת חובות פגומים לסוף התקופה
מזה: תנועה בחובות בעייתיים בארגון מחדש									
150	83	233	150	83	233	140	108	248	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת השנה
85	71	156	58	50	108	86	48	134	ארגונים מחדש שבוצעו במהלך התקופה
(39)	(14)	(53)	(21)	(9)	(30)	(24)	(17)	(41)	חובות בארגון מחדש שנמחקו
(56)	(32)	(88)	(47)	(25)	(72)	(55)	(22)	(77)	חובות בארגון מחדש שנפרעו
140	108	248	140	99	239	147	117	264	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לסוף התקופה
שינויים בהפרשות להפסדי אשראי בגין חובות פגומים									
121	23	144	121	23	144	169	35	204	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילה השנה
146	27	173	108	16	124	85	20	105	גידול בהפרשות
(98)	(15)	(113)	(74)	(12)	(86)	(78)	(16)	(94)	גביות ומחיקות
169	35	204	176	39	215	176	39	215	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי לסוף התקופה

מדדי סיכון

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתשעת החודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר		
	2019	2019	
1.08%	1.02%	1.10%	שיעור חובות פגומים או בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת האשראי לציבור מזה:
0.80%	0.74%	0.80%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת האשראי לציבור
0.28%	0.28%	0.30%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת האשראי לציבור
1.50%	1.53%	1.84%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון האשראי הכולל בגין הציבור
0.16%	0.14%	0.62%	שיעור ההוצאה בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור*
0.10%	0.09%	0.15%	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור*
1.05%	1.03%	1.35%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
131.2%	138.8%	168.0%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום
97.1%	100.4%	122.6%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור בפיגור של 90 יום או יותר
8.9%	8.3%	10.8%	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור*

* על בסיס שנתי.

מידע נוסף על סיכונים אשראי

הבנק ממשיך לפעול לעדכון מוקדי הסיכון בתיק האשראי ולנטר את הלקוחות, אשר עלולים להיות מושפעים מהתמשכות המשבר. הבנק נוקט באמצעים למזעור סיכונים אשראי.

מניתוח האשראי לפי מגזרי פעילות וענפי משק, ניתן לראות כי הענפים שזוהו ככאלה שעשויים להיפגע משמעותית מהמשבר הינם שירותים עסקיים (הכוללים, בין היתר, סוכנויות נסיעות), בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל ומסחר. משקי הבית עלולים להיפגע אף הם מהמשבר, בעיקר לאור הגידול החד בשיעור מבקשי התעסוקה ואי הוודאות הכלכלית והתעסוקתית.

כ-79% מיתרת סיכון האשראי לאנשים פרטיים הינו מבעלי הכנסה חודשית מעל 10 אלפי ש"ח. עם תום תקופת ההקפאה הראשונה, ביום 30 ביוני 2020, חלה ירידה משמעותית בהיקף האשראי המוקפא. נכון ליום 30 בספטמבר 2020, שיעור החובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים מהווה כ-3% מסך האשראי לציבור ושיעור יתרת ההלוואות לדיור שבגין בוצע דחיית תשלומים מהווה כ-7% מיתרת ההלוואות לדיור. לצד זאת, הבנק עוקב באופן שוטף אחר הגביה בפועל וצרכי הלקוחות ומאפשר דחיה נוספת של תשלומי ההלוואות, בהתאם להקלות הרגולטוריות ומצב הלווה.

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק
(במיליוני ש"ח)

30 בספטמבר 2020						
הפסדי אשראי ⁽²⁾						
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	מזה: סיכון אשראי פגום	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾
פעילות לווים בישראל						
ציבור - מסחר						
						תעשייה
247	27	84	179	489	9,948	10,676
84	5	20	37	136	9,907	10,238
37	(2)	13	118	178	6,001	6,391
172	20	38	75	208	6,860	7,633
28	-	5	7	12	13,924	13,970
249	18	134	339	647	11,429	12,814
817	68	294	755	1,670	58,069	61,722
161	(2)	38	6	320	29,401	29,998
323	32	80	160	341	33,555	34,511
1,301	98	412	921	2,331	121,025	126,231
-	-	-	-	-	11,739	11,739
1,301	98	412	921	2,331	132,764	137,970
פעילות לווים בחו"ל						
1	-	1	8	8	885	893
-	-	-	-	-	3,620	3,620
1	-	1	8	8	4,505	4,513
1,302	98	413	929	2,339	137,269	142,483

הערות:

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר), אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך של 94,169 מיליון ש"ח, 11,929 מיליון ש"ח, 14 מיליון ש"ח, 1,438 מיליון ש"ח ו-34,933 מיליון ש"ח, בהתאמה.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (יתרת ההפרשה בגין מכשירים אלה, מוצגת במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 104 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 99 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- יתרת החובות המסחריים כוללת הלוואות לדיור בסך של 3,135 מיליון ש"ח, המשולבות במערך העסקאות והבטחונות של עסקי לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק (המשך)
(במיליוני ש"ח)

30 בספטמבר 2019						
הפסדי אשראי ⁽²⁾						
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה: סיכון אשראי פגום	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾
פעילות לווים בישראל						
ציבור - מסחר						
167	(12)	(23)	174	375	9,141	9,944
69	(6)	(13)	56	103	9,137	9,746
21	(1)	(1)	69	80	5,678	5,932
175	40	55	103	289	7,382	7,902
26	(4)	(3)	2	18	13,611	13,666
114	18	51	238	418	11,393	12,455
572	35	66	642	1,283	56,342	59,645
120	1	2	7	213	26,348	26,887
275	43	47	113	361	32,509	33,979
967	79	115	762	1,857	115,199	120,511
-	-	-	-	-	7,514	7,514
967	79	115	762	1,857	122,713	128,025
פעילות לווים בחו"ל						
1	(23)	(23)	8	8	1,296	1,305
-	-	-	-	-	4,092	4,092
1	(23)	(23)	8	8	5,388	5,397
968	56	92	770	1,865	128,101	133,422

הערות:

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר), אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך של 90,408 מיליון ש"ח, 10,143 מיליון ש"ח, 126 מיליון ש"ח, 1,078 מיליון ש"ח ו-31,667 מיליון ש"ח, בהתאמה.
- (2) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (יתרת ההפרשה בגין מכשירים אלה, מוצגת במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (3) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (4) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (5) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 252 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 96 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (6) יתרת החובות המסחריים כוללת הלוואות לדיור בסך של 2,806 מיליון ש"ח, המשולבות במערך העסקאות והבטחונות של עסקי לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק (המשך)
(במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2019						
הפסדי אשראי ⁽²⁾						
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה: סיכון אשראי פגום	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾
פעילות לווים בישראל						
ציבור - מסחר						
191	(8)	(8)	197	402	9,227	9,959
71	(19)	(24)	61	97	9,838	10,266
22	(3)	(3)	71	84	5,905	6,143
159	49	62	92	259	7,366	7,837
21	(4)	(7)	3	12	13,903	13,936
126	25	69	247	441	11,324	12,342
590	40	89	671	1,295	57,563	60,483
121	1	3	10	228	27,254	27,803
275	65	69	148	328	32,688	34,075
986	106	161	829	1,851	117,505	122,361
-	-	-	-	-	8,643	8,643
986	106	161	829	1,851	126,148	131,004
פעילות לווים בחו"ל						
1	(23)	(23)	8	8	1,318	1,326
-	-	-	-	-	4,419	4,419
1	(23)	(23)	8	8	5,737	5,745
987	83	138	837	1,859	131,885	136,749

הערות:

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך של 92,002 מיליון ש"ח, 10,656 מיליון ש"ח, 9 מיליון ש"ח, 1,091 מיליון ש"ח ו-32,991 מיליון ש"ח, בהתאמה.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (יתרת ההפרשה בגין מכשירים אלה, מוצגת במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 233 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 91 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- יתרת החובות המסחריים כוללת הלוואות לדיור בסך של 2,718 מיליון ש"ח, המשולבות במערך העסקאות והבטחונות של עסקי לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

ניהול סיכוני אשראי צד נגדי

חשיפת האשראי הנוכחית לצדדים נגדיים שהינם מוסדות פיננסיים זרים

רוב חשיפת האשראי של קבוצת הבנק כלפי מוסדות פיננסיים זרים הינה כלפי בנקים, כאשר מרבית החשיפה הינה כלפי המערכת הבנקאית במערב אירופה ובצפון אמריקה. החשיפה למוסדות פיננסיים אחרים זניחה.

חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

31 בדצמבר 2019			30 בספטמבר 2020			דירוג אשראי חיצוני ⁽⁵⁾
סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
530	2	528	97	2	95	AA- עד AAA
1,450	47	1,403	2,771	35	2,736	A- עד A+
92	16	76	91	9	82	BBB- עד BBB+
41	-	41	32	-	32	B- עד BB+
2,113	65	2,048	2,991	46	2,945	סך הכל חשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים
-	-	-	-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾

הערות:

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים בשליטת הגופים הללו.
- (2) פקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
- (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי, לרבות ערבויות להבטחת חבות של צד ג'.
- (4) סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (5) לצורך דירוג המוסדות הפיננסיים, הבנק עשה שימוש בדירוגים שנקבעו לצורך יישום הגישה הסטנדרטית של באזל. הבנק משתמש בדירוג של סוכנות S&P לדירוג המוסדות הפיננסיים הזרים אליהם קיימת חשיפת אשראי. כאשר אין דירוג מסוכנות S&P משתמש הבנק בדירוג מסוכנויות אחרות.

הערות כלליות:

- א. חשיפות האשראי ויתרות החובות הבעייתיים מוצגים לאחר ניכוי ההפרשה בגין הפסדי אשראי.
- ב. חשיפות האשראי אינן כוללות חשיפות למוסדות פיננסיים שיש להם ערבות מפורשת ומלאה של ממשלות ואינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים.
- ג. למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים) ראה באור 10 לדוחות הכספיים. סיכון האשראי החוץ מאזני בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים שבוצעו עם מוסדות פיננסיים זרים, כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, הסתכם ליום 30 בספטמבר 2020 ב-321 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2019 - 304 מיליון ש"ח).

מאז תחילת משבר הקורונה, חל גידול בחשיפות האשראי של הבנק למוסדות פיננסיים זרים, וזאת בעיקר עקב הגידול במחזורי הפעילות בניירות ערך של לקוחות הבנק וכפועל יוצא, גידול בדרישת הבטחונות המגובים בפקדונות לקוחות. מרבית החשיפה של הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים שהינם בעלי איתנות פיננסית גבוהה, אשר מרביתם בקבוצת דירוג השקעה A- ומעלה. במהלך תשעת החודשים הראשונים של השנה, לא בוצעה הורדת דירוג משמעותית בדירוג האשראי של מוסדות פיננסיים אלו.

ברבעון השלישי של השנה, המשיכו להצטמצם מרווחי האשראי של מרבית המוסדות הפיננסיים הזרים אליהם יש לבנק חשיפות אשראי מהותיות, בהשוואה למחצית הראשונה של השנה, אך הם עדיין גבוהים בהשוואה לסוף שנת 2019.

מרווחי האשראי גדלו מרמה של 0.3%-0.55% טרם המשבר, לרמה של 0.5%-1.5% בשיא המשבר. במהלך הרבעון השלישי של השנה, המשיכה מגמת שיפור במרווחי האשראי שהחלה ברבעון השני וליום 30 בספטמבר 2020, הצטמצמו המרווחים לרמות של 0.4%-0.7%.

התיאבון לסיכון המידתי שהוגדר על ידי דירקטוריון הבנק מקבל ביטוי בהתפלגות חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים אשר מרביתה הינה מול מוסדות המדורגים בדירוגים גבוהים.

עיקר חשיפת האשראי הנוכחית של הקבוצה (96%) מיוחסת למוסדות פיננסיים זרים מובילים במדינות OECD, המדורגים בקבוצת הדירוג AAA עד A- כאשר 3% מסך החשיפה מדורג בטווח שבין AAA עד AA-.

סיכון האשראי המאזני של הקבוצה למוסדות פיננסיים זרים כולל השקעה של כ-149 מיליון ש"ח באגרות חוב במט"ח. תיק אגרות החוב, הכלול בחשיפה למוסדות פיננסיים זרים, מפוזר וכולו בדירוג השקעה (Investment Grade) מזה כ-72% מדורגות בדירוג A- ומעלה. משך החיים הממוצע של התיק עומד על כ-3 שנים.

בנוסף, כולל סיכון האשראי המאזני פקדונות שהופקדו בבנקים זרים בהיקף של כ-2.3 מיליארד ש"ח, בעיקר לתקופה קצרה של יום עד שבוע.

ליום 30 בספטמבר 2020, אין מדינה בה קיימת לקבוצת הבנק חשיפת אשראי העולה על 15% מבסיס ההון של הבנק, שהסתכם ב-1,778 מיליון ש"ח (כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בדבר רכיבי ההון).

חשיפה למדינות זרות

החשיפה המאזנית למדינות זרות כוללת פקדונות, אגרות חוב, אשראי לציבור ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים. החשיפה החוץ מאזנית כוללת ערבויות, סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ומסגרות לא מנוצלות.

חשיפות עיקריות למדינות זרות* (1) (במיליוני ש"ח)

30 בספטמבר 2020			
חשיפה			
סך הכל	חוץ מאזנית (2)(3)	מאזנית (2)	
2,647	54	2,593	ארצות הברית
2,797	425	2,372	מדינות אחרות
5,444	479	4,965	סך כל החשיפות למדינות זרות
18	4	14	מזה: סך החשיפות למדינות ה-PIGS (פורטוגל, איטליה, יוון וספרד)
231	43	188	מזה: סך החשיפות למדינות LDC
7	2	5	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות

31 בדצמבר 2019			
חשיפה			
סך הכל	חוץ מאזנית (2)(3)	מאזנית (2)	
3,669	68	3,601	ארצות הברית
3,119	408	2,711	מדינות אחרות
6,788	476	6,312	סך כל החשיפות למדינות זרות
22	4	18	מזה: סך החשיפות למדינות ה-PIGS (פורטוגל, איטליה, יוון וספרד)
187	47	140	מזה: סך החשיפות למדינות LDC
6	2	4	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות

* כולל מדינות שהחשיפה אליהן עולה על 1% מסך הנכסים של הבנק על בסיס מאוחד או על 20% מההון לפי הנמוך.

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

מדיניות האשראי של הקבוצה בתחום המשכנתאות

הבנק נוקט במדיניות אשראי מידתית המאושרת על ידי דירקטוריון הבנק ונבחנת מידי שנה ומתעדכנת על פי השינויים והתמורות בארץ, שינויים ברגולציה וכיו"ב. כחלק ממדיניות זו, הבנק עוקב באופן שוטף אחר התפתחויות בתיק המשכנתאות ונוקט במגוון אמצעים לשם ניהול הסיכונים בו. הסיכונים נבחנים בהתאם למדיניות שנקבעה לגבי תיאבון הסיכון בתחום המשכנתאות, הן ברמת העסקה הבודדת והן ברמה של כלל תיק המשכנתאות של הקבוצה. הבנק מנהל את הסיכונים, בין השאר, על-ידי השתת מגבלות בפרמטרים שונים, כגון שיעור המימון (LTV), שיעור ההחזר מההכנסה, שיעור הלוואות ברבית משתנה, שיעור הלוואות הניתנות לתקופות ארוכות (מעל 25 שנה) ועוד. בעת מתן משכנתא, הבנק בוחן את ההסתברות לכשל על-ידי שימוש במודל סטטיסטי וגם בוחן את יכולת ההחזר של הלקוח בתרחישים אפשריים של שינויי רבית. הבנק נוקט משנה זהירות בנכסים בהם המצב הרישומי מורכב, תוך מתן משקל יתר לטיב הלקוח ולשיעור המימון. הבנק מבצע בקרה חודשית אחר התפתחות מאפייני הסיכון בתיק המשכנתאות, בהתאם למגבלות על פי פרמטרים במדיניות האשראי. בנוסף נעשה מעקב אחר השתנות היקף החוב הבעייתי בתיק המשכנתאות ואחר שיעור הפיגורים בו והשוואת הנתונים לאלו של כלל המערכת הבנקאית.

היקף הלוואות לדיור

שינוי	לתשעת החודשים שנתיים ביום 30 בספטמבר		
	2019	2020	
ב-1%		במיליוני ש"ח	
29.9	3,222	4,185	ביצועי אשראי לדיור
17.6	17	20	הלוואות מכספי הבנק
37.5	8	11	הלוואות מכספי האוצר
29.8	3,247	4,216	מענקים מכספי האוצר
105.4	280	575	סך הכל הלוואות חדשות
35.8	3,527	4,791	הלוואות שמוחזרו מכספי הבנק
			סך הכל ביצועים

שינוי	ליום 30 בספטמבר		
	2019	2020	
ב-1%		במיליוני ש"ח	
8.2	25,327	27,410	יתרת האשראי לדיור, נטו
(12.6)	333	291	הלוואות מכספי הבנק
41.4	29	41	הלוואות מכספי האוצר*
8.0	25,689	27,742	מענקים מכספי האוצר*
			סך הכל יתרה

* סכום זה אינו נכלל בירתות המאזניות.

שיעור המימון

אחד הפרמטרים המרכזיים המשמשים את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לדיור הינו שיעור המימון (Loan To Value), המחושב על פי הוראת הפיקוח על הבנקים מספר 876 - דוח על הלוואות לדיור והינו היחס בין סכום האשראי לבין שווי הנכסים המשמשים לביטחון במועד אישור הלוואה. יצוין כי עליית שווי נכס כשלעצמה אינה מהווה אירוע לחישוב מחדש של LTV ואילו בעת מתן אשראי נוסף בביטחון אותו נכס ניתן לחשב LTV, בהתייחס לשמאות עדכנית.

תיק הלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 30 בספטמבר 2020 כולל כ-71% אשראי שניתן עם שיעור מימון עד 60%, בהשוואה לכ-70% ב-30 בספטמבר 2019.

כ-97% מסך האשראי ניתן בשיעור מימון של עד 75%, בהשוואה לכ-94% ב-30 בספטמבר 2019.

ביצועי הלוואות לדיור ממקורות הבנק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020 כוללים כ-68% אשראי שניתן עם שיעור מימון של עד 60%, בהשוואה לכ-72% בתקופה המקבילה אשתקד. כל הביצועים ניתנו בשיעור מימון של עד 75%, בדומה לתקופה המקבילה אשתקד. בחישוב היחס לא נכללו הלוואות ללא ביטחון נכס.

שיעור החזר מהכנסה

פרמטר מרכזי נוסף המשמש את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לדיור הינו שיעור החזר מהכנסת הלווה. יחס זה מאפשר לבנק להעריך את יכולתו של לווה לעמוד בהחזרי הלוואה השוטפים כסדרם מתוך הכנסתו הקבועה כפי שהיתה במועד מתן הלוואה. תיק הלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 30 בספטמבר 2020 כולל כ-89% אשראי שניתן עם שיעור החזר מהכנסה של עד 35%, בהשוואה לכ-88% ב-30 בספטמבר 2019. כ-98% מהאשראי ניתן ללווים עם שיעור החזר מהכנסה של עד 50%, בהשוואה לכ-97% ב-30 בספטמבר 2019. ביצועי הלוואות לדיור ממקורות הבנק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020 כוללים כ-93% אשראי שניתן עם שיעור החזר מהכנסה של עד 35%, בהשוואה לכ-92% בתקופה המקבילה אשתקד. כל האשראי ניתן ללווים עם שיעור החזר מהכנסה של עד 50%, בדומה לתקופה המקבילה אשתקד. בחישוב היחס לא נכללו הלוואות בולט ובלון.

הלוואות ברבית משתנה

תיק הלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 30 בספטמבר 2020 כולל שיעור של 60% אשראי שניתן ברבית משתנה ומסתכם לסך של 16,616 מיליון ש"ח. ביצועי הלוואות לדיור ממקורות הבנק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020 כוללים סך של 1,407 מיליון ש"ח ברבית משתנה עד חמש שנים, המהווים 34% מסך הביצועים וסך של 887 מיליון ש"ח ברבית משתנה כל חמש שנים ומעלה, המהווים 21% מסך הביצועים.

הלוואות ארוכות טווח

תיק הלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 30 בספטמבר 2020 כולל כ-83% אשראי אשר תקופת פירעונו למועד הדיווח היא עד 25 שנה ומסתכם לסך של 22,812 מיליון ש"ח. ביצועי הלוואות לדיור ממקורות הבנק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020 כוללים כ-71% אשראי אשר תקופת פירעונו למועד הדיווח היא עד 25 שנה ומסתכמים לסך של 2,961 מיליון ש"ח.

להלן נתונים על התפתחות תיק הלוואות לדיור בבנק לפי מגזרי הצמדה (ללא אשראי מכספי אוצר ולאחר ניכוי הפרשה להפסדי אשראי):

סך הכל	בביטחון דירת מגורים		למטרת מגורים										
	סך הכל	מגזר צמוד מט"ח	מגזר צמוד מדד		מגזר לא צמוד		מגזר קבועה		מגזר משתנה		מגזר קבועה		
			רביית משתנה	רביית משתנה	רביית משתנה	רביית משתנה	רביית משתנה	רביית משתנה	רביית משתנה	רביית משתנה			
יתרה	יתרה	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	ב-%	במיליוני ש"ח	ב-%	במיליוני ש"ח	ב-%	במיליוני ש"ח	ב-%	במיליוני ש"ח	ב-%	במיליוני ש"ח	ב-%
27,410	855	26,555	0.1	16	16.6	4,421	12.5	3,317	43.3	11,510	27.5	7,291	30.9.20
25,692	853	24,839	0.1	20	17.0	4,215	13.1	3,246	43.7	10,869	26.1	6,489	31.12.19

להלן נתונים על התפתחות המשכנתאות בבנק (ללא אשראי מכספי אוצר):

שנת 2016	שנת 2017	שנת 2018	שנת 2019	תשעה חודשים 2019	תשעה חודשים 2020
4,337	3,756	4,149	4,374	3,222	4,185
(9.6%)	(13.4%)	10.5%	5.4%	3.1%	29.9%
0.01%	(0.01%)	-	0.01%	0.01%	0.18%
0.55%	0.51%	0.50%	0.49%	0.49%	0.59%

ביצועי הלוואות לדיור (במיליוני ש"ח)
 שיעור השינוי בביצועי הלוואות לדיור ביחס לתקופה מקבילה
 שיעור הוצאה (ההכנסה) להפסדי אשראי ביחס למשכנתאות באחריות הבנק
 שיעור הפרשה המצטברת להפסדי אשראי ביחס למשכנתאות באחריות הבנק

השפעת התפשטות נגיף הקורונה על אשראי לדיור

בחודש מרס, החל הבנק, בתהליך מול לווים שנכנסו לקשיים בעקבות משבר הקורונה, להקפיא את החזר התשלום החודשי של הלוואות לדיור. התהליך כלל דחייה של תשלומי הלוואות לדיור, לתקופה של עד תשעה חודשים בהיקף של 76 מיליון ש"ח, נכון ליום 30 בספטמבר 2020 וזאת בהתאם לאמור בבאור 2.1.2 לדוחות הכספיים. על פי המתווה המורחב שגובש על ידי בנק ישראל, לקוחות שדחו את תשלומי הלוואות לדיור לתקופה של עד ששה חודשים, יכולים לקבל דחייה נוספת עד לתאריך 31 בדצמבר 2020. לקוחות שטרם דחו את תשלומי הלוואות לדיור ומעוניינים בדחייתם, יכולים לקבל דחייה של עד ששה חודשים. יש להגיש את הבקשה עד ליום 31 בדצמבר 2020. בנוסף, פרסם בנק ישראל הקלות רגולטוריות הקשורות להוראות נב"ת 329 בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדיור". בהתאם להקלות, הבנק רשאי לאשר הלוואה לדיור שלא לצורך רכישת זכות במקרקעין, עד לשיעור מימון של 70%, לעומת 50% כפי שהיה טרם ההקלה, בכפוף להצהרת הלווה, כי הלוואה אינה מיועדת למטרת רכישת דירה להשקעה. כמו כן, הבנק רשאי להסתמך על הכנסות הלווה, בשלושת החודשים שקדמו ליציאתו לחל"ת או לירידה למשרה חלקית בשל משבר הקורונה, בהתקיים תנאים מסוימים.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדירור וללא נגזרים)

כללי

בשנים האחרונות ועד לפרוץ משבר הקורונה, הצריכה הפרטית היתה במגמת צמיחה וכפועל יוצא גם היקף האשראי לאנשים פרטיים. הבנקים בקבוצה מעמידים אשראי צרכני למגוון משקי הבית המורכב בעיקר מלקוחות שכירים, חלקם במערכת החינוך ובמערכת הביטחון. מדיניות האשראי לאנשים פרטיים משקפת את תיאבון הסיכון של הבנק וכוונותיו לגבי רמות הסיכון שברצונו ליטול וכן את הפרופיל הרצוי לתיק האשראי לאנשים פרטיים והיקפו ביחס לתיק האשראי הכולל.

המדיניות מתבססת על מערכת פנימית לדירוג סיכון האשראי לאנשים פרטיים על פי מודלים סטטיסטיים המתעדכנים באופן שוטף וכן על ידי כללים עסקיים ועקרונות למתן אשראי, בהתאם לבחינת כושר החזר של הלקוח ברמה פרטנית וכן על ניתוח והערכה של מכלול פרמטרים נוספים, להם השלכה על איתנותו הפיננסית של הלווה.

תפיסה זו משתקפת היטב במדיניות האשראי של הבנק באמצעות מגבלות כמותיות ואיכותיות למתן אשראי ברמת הלקוח הבודד וברמת הבנק, וכן בתהליכי בקרה ובתהליכי עבודה מובנים, בקווי הבקרה השונים.

מודלים של דירוג סיכונים אשראי משמשים את הבנקים בקבוצה הן בתהליך החיתום של האשראי בסניפים והן להעמדת אשראי ישיר באמצעות האינטרנט, האפליקציה והבינלאומי קול. המלצות האשראי הנגזרות מהמודלים הסטטיסטיים, יחד עם נהלי הבנק הנסמכים על מדיניות האשראי של הבנק והמגבלות האיכותיות והכמותיות הכלולות בה, מגלמים את תיאבון הסיכון המידתי של הקבוצה בתחום האשראי הצרכני.

באשראי קמעונאי, מתמקד הבנק באשראי המאופיין ברמת פיזור גבוהה וברמת סיכון נמוכה. בהתייחס לעובדה שחברת הבת מסד עוסקת אף היא בתחום האשראי, הבנק פועל בראיה קבוצתית ליישם מתכונת עבודה סדורה וקבוצתית המגדירה, בין היתר, מתכונת מיקוד עסקי לכל סוג אוכלוסייה בקבוצה. אוכלוסיית היעד הינה בעיקר אוכלוסייה בעלת מקורות הכנסה יציבים, הזקוקה למימון בתחום הצרכני, והינה בעלת כושר החזר של האשראי, בין היתר, אוכלוסיות ייעודיות בעלות קשר משותף בחתך ארצי (כגון מורים, עובדי משרד הביטחון וכו') בעלי יכולת החזר או כנגד ביטחונות הניתנים למימוש.

הלוואות לאוכלוסיית המורים הינן הלוואות המשולמות בעיקר באמצעות ניכוי ישיר מהשכר. מרבית הלקוחות במגזר משקי הבית בסניפי אוצר החייל הינם שכירים וחלק ניכר מהם עובדים לשעבר במערכת הביטחון. חלק מההלוואות לעובדי מערכת הביטחון הניתנות במסגרת מכרזים שונים, משקפות הייון זכויות לתקופות ביניים ומאופיינות בסכומים גדולים יחסית ולתקופות ארוכות. בנוסף, במסגרת תנאי המכרז נקבעה אחריותו של משרד הביטחון לתשלום במצב כשלי אשראי ובכך פוחת סיכון האשראי הניתן לעובדי מערכת הביטחון במסגרת זו, למינימום. החזרי הלוואות אלה והלוואות נוספות לאוכלוסיית מערכת הביטחון וכן הלוואות הניתנות במסגרת הסכמים מפעילים מנוכים מן השכר ישירות. כ-79% מיתרת סיכון האשראי לאנשים פרטיים הינם בגין לקוחות בעלי הכנסה קבועה בחשבון בסכום העולה על 10 אלפי ש"ח.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה על האשראי לאנשים פרטיים

התפשטות נגיף הקורונה בארץ ובעולם הביאה למשבר כלכלי במשק, הכולל תנודתיות בפתיחה וסגירה של עסקים ומקומות עבודה ועליה חדה בשיעורי האבטלה, לרבות עובדים שהוצאו לחל"ת. כחלק ממאמצי הבנק לנהוג ברגישות ובאורך רוח כלפי הלקוחות, אימץ הבנק את המתווים שהוצעו על ידי בנק ישראל לביצוע דחיות תשלומים. אימוץ המתווים כאמור, הביא לעיכוב בהתממשות הסיכונים הקיימים של הלקוחות ולקושי באמידת מלוא עוצמת הפגיעה באשראי לאנשים פרטיים בבנק. עם זאת, הבנק בחן את הסיכונים, כפי שידועים עד כה, סיווג חובות נוספים של אנשים פרטיים כחובות בעייתיים והגדיל את ההפרשה הקבוצתית בהתאם.

להלן התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל:

שינוי לעומת		יתרה ליום			
31 בדצמבר	30 בספטמבר	31 בדצמבר	30 בספטמבר	2020	
2019	2019	2019	2019	2020	
ב-%		במיליוני ש"ח			
(13.7)	(14.5)	5,448	5,499	4,700	יתרות עו"ש ויתרות מנוצלות בכרטיסי אשראי
1.8	1.6	16,221	16,251	16,510	הלוואות אחרות
(2.1)	(2.5)	21,669	21,750	21,210	סך כל סיכון האשראי המאזני
9.6	8.4	4,273	4,323	4,685	מסגרות עו"ש לא מנוצלות
7.7	11.5	6,851	6,616	7,378	מסגרות כרטיסי אשראי לא מנוצלות
(3.4)	(3.9)	1,265	1,272	1,222	סיכון אשראי חוץ מאזני אחר
7.2	8.8	12,389	12,211	13,285	סך כל סיכון האשראי החוץ מאזני
1.3	1.6	34,058	33,961	34,495	סך כל סיכון האשראי הכולל
(0.3)	0.1	20,655	20,578	20,602	ממוצע היקף האשראי המאזני, כולל משיכת יתר בעו"ש, יתרות מנוצלות בכרטיסי אשראי והלוואות

להלן התפלגות סיכון האשראי הבעייתי מסך החובות לאנשים פרטיים בישראל:

שינוי לעומת		יתרה ליום			
31 בדצמבר	30 בספטמבר	31 בדצמבר	30 בספטמבר		
2019	2019	2019	2019	2020	
	%-ב		במיליוני ש"ח		
8.1	41.6	148	113	160	סיכון אשראי פגום
0.6	(27.0)	180	248	181	סיכון אשראי בעייתי לא פגום
1.3	1.6	33,730	33,600	34,154	סיכון אשראי לא בעייתי
1.3	1.6	34,058	33,961	34,495	סך כל סיכון האשראי
(34.6)	(29.2)	26	24	17	מזה: חובות שאינם פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר
8.3	18.2	108	99	117	יתרת ארגוני החוב שבהסדר מתוך האשראי הבעייתי
		0.32%	0.35%	0.50%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור*

* על בסיס שנתי.

להלן התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל לפי התפלגות ההכנסה הקבועה בחשבון

		30 בספטמבר 2020		
סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סך נכסים פיננסיים** גבוה מ-50 אלפי ש"ח	סך נכסים פיננסיים** נמוך מ-50 אלפי ש"ח	הכנסה קבועה בחשבון*
				באלפי ש"ח
190	427	36	391	ללא הכנסה קבועה
2,439	4,172	473	3,699	עד 10
3,771	6,398	1,457	4,941	מ-10 עד 20
6,885	10,213	4,758	5,455	מעל 20
13,285	21,210	6,724	14,486	סך הכל

		30 בספטמבר 2019		
סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סך נכסים פיננסיים** גבוה מ-50 אלפי ש"ח	סך נכסים פיננסיים** נמוך מ-50 אלפי ש"ח	הכנסה קבועה בחשבון*
				באלפי ש"ח
198	407	31	376	ללא הכנסה קבועה
2,333	4,575	490	4,085	עד 10
3,366	6,381	1,334	5,047	מ-10 עד 20
6,314	10,387	4,273	6,114	מעל 20
12,211	21,750	6,128	15,622	סך הכל

		31 בדצמבר 2019		
סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סך נכסים פיננסיים** גבוה מ-50 אלפי ש"ח	סך נכסים פיננסיים** נמוך מ-50 אלפי ש"ח	הכנסה קבועה בחשבון*
				באלפי ש"ח
206	428	35	393	ללא הכנסה קבועה
2,333	4,420	456	3,964	עד 10
3,404	6,408	1,296	5,112	מ-10 עד 20
6,446	10,413	4,153	6,260	מעל 20
12,389	21,669	5,940	15,729	סך הכל

* הכנסה קבועה לחשבון, כהגדרתה בהוראת הדיווח לפיקוח 836 (הכוללת משכורת בפועל בחישוב ממוצע של 12 חודשים אחרונים, סך קצבאות, הפקדות מזומן והפקדות שיקים).

** תיק הנכסים הפיננסיים המקושר לחשבון, כגון: פקדונות כספיים (לרבות יתרות עו"ש), תיקי נירות ערך ונכסים כספיים אחרים.

התפלגות לפי התקופה הממוצעת שנותרה לפירעון (לפי המועד הסופי לפירעון ההלוואה)

סיכון אשראי מאזני			תקופה לפירעון
31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2019	30 בספטמבר 2020	
במיליוני ש"ח			עד שנה
6,012	6,056	5,224	משנה ועד שלוש שנים
3,019	3,036	2,994	משלוש שנים ועד חמש שנים
4,822	4,855	4,822	מחמש שנים ועד שבע שנים
2,730	2,766	2,772	מעל שבע שנים
5,086	5,037	5,398	סך הכל
21,669	21,750	21,210	

התפלגות לפי גודל האשראי של הלווה*

31 בדצמבר 2019			30 בספטמבר 2019			30 בספטמבר 2020			תחום אשראי ללווה
סיכון אשראי כולל**	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל**	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל**	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
במיליוני ש"ח									
908	631	277	917	635	282	911	654	257	עד 10
1,219	816	403	1,208	800	408	1,235	862	373	מ-10 עד 20
3,010	1,874	1,136	2,986	1,839	1,147	3,082	2,019	1,063	מ-20 עד 40
6,204	3,150	3,054	6,173	3,097	3,076	6,222	3,398	2,824	מ-40 עד 80
8,998	3,125	5,873	8,959	3,087	5,872	8,996	3,369	5,627	מ-80 עד 150
8,869	2,141	6,728	8,879	2,119	6,760	8,874	2,271	6,603	מ-150 עד 300
4,850	652	4,198	4,839	634	4,205	5,175	712	4,463	מעל 300
34,058	12,389	21,669	33,961	12,211	21,750	34,495	13,285	21,210	סך הכל

* הגדרת לווה - בהתאם להגדרות הוראת ניהול בנקאי תקין 313.
** סיכון אשראי כולל - למעט חבות בגין נגזרים ולמעט הלוואות דיור.

התפלגות לפי סוג ומידת החשיפה לגידול משמעותי בתשלומים

31 בדצמבר 2019	30 בספטמבר 2019	30 בספטמבר 2020	סוג האשראי
סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי מאזני	
במיליוני ש"ח			עו"ש
1,775	1,668	1,363	כרטיסי אשראי
3,673	3,831	3,337	אשראי ברבית משתנה
15,581	15,616	15,890	אשראי ברבית קבועה
640	635	620	סך הכל
21,669	21,750	21,210	

בטחונות

31 בדצמבר 2019			30 בספטמבר 2019			30 בספטמבר 2020			סך אשראי המגובה בבטחונות*
סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
במיליוני ש"ח									
5,232	1,125	4,107	5,320	1,106	4,214	4,887	896	3,991	
*מזה:									
4,311	877	3,434	4,382	878	3,504	4,458	869	3,589	בטחונות לא נזילים
921	248	673	938	228	710	429	27	402	בטחונות נזילים

תיאור הפעילות

א. חיתום האשראי ללקוחות פרטיים

חיתום האשראי הצרכני מבוצע בהתחשב בפרמטרים אישיים של הלקוח ומשקף נכונות מידתית לנטילת סיכוני אשראי. תפיסה זו משתקפת היטב במגבלות כמותיות ואיכותיות, וכן באמצעות מגוון רחב של תהליכי עבודה מובנים ותהליכי בקרה הדוקים בקווי הבקרה השונים. הבנקים בקבוצה מציעים אשראי ללקוחותיהם על בסיס ניטור מאפייני הסיכון של הלקוח ואיתור צרכיו. בתהליך החיתום נבחנים מספר קריטריונים אשר מהווים כלי תומך החלטה, בין היתר, אינפורמציה כללית על הלקוח (זהותו, חוסנו הפיננסי, התנהלותו בחשבון וכל מידע נוסף, בין היתר, מתוך מאגר נתוני האשראי של בנק ישראל, אשר בידו לסייע בתהליך החיתום), מטרת האשראי, פעילות הלקוח בבנק בהקשר לתמחור העסקה, כושר החזר, תמהיל האשראי הכולל בחשבון והתאמתו לצרכי הלקוח. תהליך זה מושתת על ערכי הוגנות ושקיפות כלפי הלקוח.

ב. אופן פיקוח ומעקב על מאפייני הסיכון

הבנקים בקבוצה בעלי התמחות ומיומנות גבוהה בתחום אשראי קמעונאי מתוקף ניסיונם רב השנים באשראי למשקי הבית. הקבוצה מכשירה את עובדיה ברמת מיומנות מקצועית גבוהה בתחום האשראי ובעלת מערכות ממוחשבות תומכות החלטה, בקרה ומעקב לאיתור מוקדם של לווים בפיגור או בעלי מאפיינים של תסמינים שליליים. הקבוצה מגדרת את עצמה בנטילת סיכוני אשראי, בין היתר, באמצעות פיזור הסיכון בין הלקוחות. ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים בבנק באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח, בקרה וביקורת. הבקרת בנושא האשראי הצרכני מבוצעת באמצעות שלושת קווי ההגנה. במסגרת הבקרות המבוצעות על ידי הקו הראשון: מעקב אחר חריגה ממסגרת עו"ש וחח"ד, בדיקת אשראי בפיגור ובקרה אחר התפתחות האשראי הצרכני הבעייתי בסניפים. בקו השני קיימות מגוון בקורות, כאשר עיקרן נועדו לבחון את ההתנהלות הפיננסית בחשבונות ולאחר סימנים להתדרדרות במצב החוב. סימני התדרדרות יכולים לנבוע מירידה במחזורי פעילות, חריגות ממסגרות מאושרות וכדומה. בנוסף, הבנק משתמש במערכות ממוכנות תומכות כגון מערכת לאיתור וטיפול בחובות בעלי סממנים בעייתיים ומערכת סטטיסטית לניבוי כשל אשראי. הקו השלישי, מערך הביקורת הפנימית, אחראי לביצוע ביקורת בלתי תלויה על ניהול הסיכון, מסגרת העבודה והבקורות לניטור סיכוני אשראי צרכני, לרבות פעילות קווי ההגנה הראשון והשני לניטור סיכון זה.

סיכונים בענף הבינוי והנדל"ן

על רקע הסיכון בו פועלת המערכת הבנקאית הישראלית בתחום האשראי לבינוי ונדל"ן וכן על רקע השינויים וההתפתחויות בשוק האשראי למגורים, הוראות המפקח על הבנקים, והתקנות הממשלתיות, נוקט הבנק במדיניות אשראי מידתית וזהירה המאושרת על ידי דירקטוריון הבנק ונבחנת מידי שנה ומתעדכנת על פי השינויים והתמורות בארץ, שינויים ברגולציה וכיו"ב. מידתיות וזהירות אלה באות לידי ביטוי בבחינת שיעור המימון, בחינת כשלים זהירה בליווי פרויקטים לבניה, ובחינת שיעור ההון העצמי והמכירות המוקדמות, וזאת על מנת לצמצם ככל הניתן את הסיכונים. כמו כן, אימץ הבנק מדיניות פרטנית ביחס לתחומי הפעילות השונים בתחום הנדל"ן והבינוי, ובהם ליווי בניה למגורים, ליווי בניה במסגרת תכנית מחיר למשתכן, ליווי בניה ביעוד למניב, וכן אשראי לנדל"ן מניב ביעוד למשרדים, מסחר ותעשייה. הבנק מעניק אשראי לקבוצות רכישה ומתמקד בקבוצות הבונות באזורי ביקוש ובקבוצות בהן המארגן הינו בעל ניסיון מוכח בתחום. מעבר לבדיקות הנעשות באופן שוטף, מקיים הבנק דיון תקופתי בכל תיקי האשראי, ובוחר את מצב הפרויקטים וכן את רמת הסיכון בכל פרויקט על בסיס חודשי ומצמצם חשיפות בהתאם. הבנק מקפיד לתמחר כל עסקה בהתאם לסיכון ולריתוק ההון הנדרש.

הפרמטרים המשמשים את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לנדל"ן הינם בעיקר שיעור המימון (Loan To Value), יחס בין סכום האשראי לבין שווי הנכסים המשמשים לביטחון במועד אישור ההלוואה על פי הערכת שווי עדכנית וקיום מקורות יציבים לפרעון האשראי. בחינת הסיכונים בתיק הבינוי מבוצעת על בסיס חודשי ועל פי דוחות ביצוע המתקבלים מאת המפקח על הפרויקט, כאשר הסיכונים הנבחנים הם הן ברמת סיכון השוק והן ברמת סיכון הביצוע.

בשל השפעת נגיף הקורונה, קיים חשש לירידה בביקוש לנדל"ן מניב, בעיקר במשרדים ובמסחר. הבנק נוקט במדיניות מידתית ועיקר האשראי הינו בביטחון נכסים.

להלן נתונים על סיכון האשראי לציבור בענף הבינוי והנדל"ן בישראל:

31 בדצמבר	30 בספטמבר		
	2019	2020	
			במיליוני ש"ח
			סיכון אשראי כולל⁽¹⁾
			נדל"ן שבנייתו לא הושלמה
2,123	1,965	2,307	מזה: קרקע גולמית
4,467	4,286	4,382	נדל"ן בתהליכי בניה
4,255	4,163	4,696	נדל"ן שבנייתו הושלמה
5,564	5,264	5,244	אחר ⁽²⁾
16,409	15,678	16,629	סך הכל

- (1) מזה: אשראי המובטח בנדל"ן למגורים בסך של 5,359 מיליון ש"ח, אשראי המובטח בנדל"ן לתעשייה בסך של 739 מיליון ש"ח ואשראי המובטח בנדל"ן למסחר בסך של 5,287 מיליון ש"ח (30.9.19 - 4,932 מיליון ש"ח, 574 מיליון ש"ח ו-4,908 מיליון ש"ח, בהתאמה, 31.12.19 - 5,107 מיליון ש"ח, 634 מיליון ש"ח ו-5,104 מיליון ש"ח, בהתאמה).
- (2) כולל אשראי ללווים בענף הבינוי והנדל"ן בישראל, להם בטחון שאינו נדל"ן, או לוויים ששווי הנכס שלהם למימוש מהיר מבטיח פחות מ-50% מסך סיכון האשראי של הלווה.

מימון ממונף - Leveraged Finance

מימון ממונף מוגדר כאשראי למימון עיסקאות הוניות בתאגידיים (כמוגדר בהוראת בנק ישראל מספר 323) אשר עונה על תבחינים מסויימים, ואשראי הניתן ללווים המאופיינים ברמות מינוף פיננסי גבוהות. התבחינים שעל פיהם הבנק מגדיר אשראי כמימון ממונף נקבעו באופן שמרני. מידע נוסף ניתן למצוא בדוחות הכספיים לשנת 2019.

ליום 30 בספטמבר 2020, סך יתרות האשראי המצרפיות (אשראי מאזני וחוזי מאזני, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות מותרים בניכוי) הנחשבות כמימון ממונף הסתכם ב-581 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-619 מיליון ש"ח ביום 30 בספטמבר 2019 ו-587 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019.

סיכון שוק

סיכון שוק (סיכון פיננסי) הינו סיכון קיים או עתידי להפסד או לירידת ערך הנובע משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים. ובכללם סיכון רבית, סיכון מטבע, סיכון אינפלציה, סיכון מחיר מניות וסיכון תנודתיות.

המתודולוגיה לאמידת החשיפה לסיכונים השוק

הבנק עושה שימוש במספר כלים ומודלים מקובלים לצורך ניהול החשיפה לסיכונים השוק, באמצעים הכוללים גם את הערך בסיכון (VAR) וגם הפעלת תרחישי קיצון Stress Tests, כלי ניהול ובקרת חשיפות רבית כגון: מח"מ, שווי הוגן ומבחני רגישות לשינויים בעקום הרבית.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה

התפרצות נגיף הקורונה, גרמה לתנודתיות רבה בגורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים, לרבות בשערי המניות בבורסות בעולם, מחירי אגרות חוב, מרווחי בסיס הרבית ושערי חליפין. התנודתיות בגורמי הסיכון לעיל, הביאה לעלייה בשווי הנכסים הסחירים של הבנק ברבעון השלישי של השנה, בדומה לרבעון השני ולעומת ירידה שחלה ברבעון הראשון של השנה.

סיכון רבית

סיכון הרבית הוא סיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הרבית, המשפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשיריו חוץ מאזניים, מכיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (ובמקרים מסוימים התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הרבית. צורתיו העיקריות של סיכון הרבית שאליו נחשף הבנק כוללות: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס וסיכון אופציונליות.

סיכון הרבית, לכלל התיק, הינו אחד הסיכונים הדומיננטיים להם חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח. הבנק מנהל את סיכונים הרבית בהתאם להוראת בנק ישראל בנושא ניהול סיכון הרבית (הוראה 333), בדגש על סיכון הרבית בתיק הבנקאי. נקבעה מדיניות בנושא ניהול סיכון הרבית בהתאם להוראות.

ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים ברבית המבוססת על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים

להלן מידע על נכסים והתחייבויות החשופים לשינויים ברבית על פי שוויים ההוגן, כולל ניתוח רגישות לגבי השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעור הרבית על שוויים ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים, על פי כללים חשבונאיים:

להלן פריטים על השפעת שינויים ברבית על השווי ההוגן של עודף הנכסים במגזר:

1. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (לפני השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הרבית):

31 בדצמבר 2019			30 בספטמבר 2019			30 בספטמבר 2020			שווי הוגן נטו מותאם ⁽¹⁾ מזה: תיק בנקאי
סך הכל	מט"ח	שקל	סך הכל	מט"ח	שקל	סך הכל	מט"ח	שקל	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
7,664	84	7,580	7,695	(10)	7,705	7,674	(135)	7,809	
7,626	(122)	7,748	7,688	362	7,326	7,383	(441)	7,824	

2. השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הרבית על השווי ההוגן נטו מותאם⁽¹⁾ של הבנק וחברות מאוחדות שלו:

31 בדצמבר 2019			30 בספטמבר 2019			30 בספטמבר 2020			
סך הכל	מט"ח	שקל ⁽⁵⁾	סך הכל	מט"ח	שקל ⁽⁵⁾	סך הכל	מט"ח	שקל ⁽⁵⁾	
		במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח	
									שינויים מקבילים
(102)	(35)	(67)	(54)	(25)	(29)	(30)	(13)	(17)	עלייה במקביל של 1%
(78)	(20)	(58)	(46)	(18)	(28)	(21)	(7)	(14)	מזה: תיק בנקאי
172	26	146	121	21	100	110	3	107	ירידה במקביל של 1%
152	14	138	112	12	100	105	(2)	107	מזה: תיק בנקאי
									שינויים לא מקבילים
(189)	(2)	(187)	(178)	2	(180)	(154)	(10)	(144)	התללה ⁽²⁾
178	(16)	194	180	(14)	194	181	(5)	186	השטחה ⁽³⁾
112	(30)	142	142	(16)	158	148	(9)	157	עליית רבית בטווח הקצר
(27)	14	(41)	(59)	12	(71)	(52)	(3)	(49)	ירידת רבית בטווח הקצר

בטבלה זו מוצג השינוי בשווי ההוגן נטו המותאם של כל המכשירים הפיננסיים, בהנחה שחל השינוי שצויין בכל שיעורי הרבית בכל מגזרי ההצמדה.

3. השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הרבית על הכנסות רבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מרבית⁽⁶⁾

31 בדצמבר 2019			30 בספטמבר 2019			30 בספטמבר 2020			
סך הכל ⁽⁴⁾	הכנסות מימון שאינן מרבית	הכנסות רבית, נטו	סך הכל ⁽⁴⁾	הכנסות מימון שאינן מרבית	הכנסות רבית, נטו	סך הכל ⁽⁴⁾	הכנסות מימון שאינן מרבית	הכנסות רבית, נטו	
		במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח	
									שינויים מקבילים
310	6	304	314	9	305	408	3	405	עלייה במקביל של 1%
304	-	304	305	-	305	404	-	404	מזה: תיק בנקאי
(589)	(6)	(583)	(583)	(9)	(574)	(716)	(3)	(713)	ירידה במקביל של 1%
(583)	-	(583)	(574)	-	(574)	(712)	-	(712)	מזה: תיק בנקאי

- שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פקדונות לפי דרישה (עו"ש). פירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן המותאם של המכשירים הפיננסיים, ראה באור 14 א' לדוחות הכספיים.
- התללה - ירידה ברבית בטווח הקצר ועליה ברבית בטווח הארוך.
- השטחה - עליה ברבית בטווח הקצר וירידה ברבית בטווח הארוך.
- לאחר השפעות מקוזות.
- בתרחישי ירידת רבית במגזר צמוד נלקחת בחישוב סביבת רבית שלילית.
- בתרחישי ירידת רבית המשקפים רבית שלילית, חושבה השפעת התרחיש על ההכנסות נטו מרבית, בהתאם להנחות שונות.
- עדכון מודלים סטטיסטיים לחיזוי יתרות בגין פקדונות לפי דרישה (עו"ש), מודל פרעונות מוקדמים של משכנתאות ומודל פרעונות מוקדמים של פקדונות הציבור הביא לגידול השווי ההוגן בסך של 35 מיליון ש"ח. מספרי השוואה לא הוצגו מחדש.

גילוי על היערכות להפסקת השימוש בליבור

ביום 13 בפברואר 2020, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "גילוי על היערכות להפסקת השימוש בליבור" וזאת על רקע הנחיות הגילוי של ה-SEC בדבר הפסקת שימוש בליבור (LIBOR), המבהירות בין היתר את הגילוי הנדרש בנושא. הנחיות הגילוי כאמור פורסמו על רקע הסיכון לחוסר ודאות בנוגע לאופן הפרשנות של חוזים הצמודים לליבור, במצב שבו החל משנת 2021 לא יפורסם יותר ליבור, או שיקבע כי הליבור אינו מייצג יותר את שיעורי הרבית הרלוונטיים.

בהתאם לפרסום של הרשות להתנהלות פיננסית בבריטניה (FCA) מחודש יולי 2017, צפויה המערכת הפיננסית העולמית להפסיק את השימוש בליבור באופן הדרגתי עד סוף שנת 2021. בהמשך להחלטה זו, הוקמו צוותי עבודה שונים ברחבי העולם לצורך קביעת רביות עוגן חלופיות לריביות הליבור עבור כל אחד מחמשת המטבעות הבאים: דולר ארה"ב, לירה שטרלינג, אירו, פרנק שוויצרי ויין יפני. החלופות שנבחרו על ידי צוותי העבודה כוללות בין היתר את ריביות ה-SOFR (Secured Overnight Financing Rate); ה-SONIA (Sterling Overnight Index Average); ה-ESTER (Euro Short-Term Rate); ה-SARON (Swiss Average Rate Overnight); ה-TONA (Tokyo Overnight Average Rate).

להפסקת השימוש בליבור ומעבר לריביות עוגן חלופיות צפויות להיות השלכות רחבות על הבנק כגון השלכות כלכליות, תפעוליות וחשבונאיות. לעניין זה, בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים, הובהר כי על רקע הסיכון לחוסר ודאות בנוגע לפרשנות של חוזים הצמודים לליבור, הבנק נדרש לכלול גילוי בדבר היערכות להפסקת השימוש בליבור החל מהדוחות לציבור ליום 31 בדצמבר 2019.

נכון למועד זה, הבנק נמצא בתהליך בחינת ההשפעה הצפויה של הפסקת פרסום הליבור, לרבות בחינה של חלופות אפשריות בכל אחד מהמטבעות המפורטים לעיל, השלכות פיננסיות שעשויות להיגרם מהמעבר לשימוש במטבעות ה"ל והיערכות הנדרשת הן בפן העסקי והן בפן ניהול הסיכונים של החשיפות החדשות.

יחד עם זאת, לאור חוסר הוודאות לגבי רביות העוגן החלופיות, המושפע כאמור מהחלטות בינלאומיות, בשלב זה עדיין אין ביכולת הבנק לבצע הערכות כמותיות של השפעת החלפת הריביות.

נכון למועד הדיווח ובהתאם להערכות שביצע הבנק, לא קיימת לבנק חשיפה מאזנית מהותית בחוזים הנמשכים מעבר לשנת 2021 המתייחסים לליבור.

חשיפה לרבית הליבור במסגרת פעילות בנגזרים המעוגנת תחת הסדרי ISDA ותחת הסדרים אחרים אינה מהותית.

סיכונים עיקריים והיערכות הבנק אליהם

הפסקת השימוש בליבור והמעבר לרביות העוגן החלופיות יוצרים לבנק סיכונים שונים כגון: סיכון פיננסי, סיכון מודל, סיכון משפטי, סיכון רגולטורי ופיקוח, סיכון טכנולוגי וסיכון עסקי. הבנק זיהה את הסיכונים באמצעות, בין היתר, מיפוי של כל החוזים והחשיפות הרלוונטיות. נכון למועד פרסום הדוח, הבנק נערך לניהול והפחתת הסיכונים שזוהו והקשורים להפסקת השימוש בליבור. כחלק מהיערכות, הבנק הקים צוותים ייעודיים שמטרתם, בין היתר, לפתח תהליכי עבודה לצורך זיהוי הסיכונים, הערכת היקף הסיכון, בחינת ההשפעות של כל סיכון, הצעת חלופות לאופן הפחתת הסיכונים, ניטור של הסיכונים וההשפעות הקשורות אליהם והעברת עדכונים שוטפים להנהלה ולדירקטוריון. בנוסף, נשלחה הודעה ללקוחות הבנק בדבר השינויים הצפויים בנוגע לפרסום הליבור והמשמעויות האפשריות של שינויים אלה, והכל על פי המידע המצוי בידי הבנק בשלב זה.

בשלב זה מופו הסיכונים הבאים:

- **סיכון פיננסי** - ירידה ברווחיות ו/או גידול בעלויות הנובעים, בין היתר: מהכרה בהפסדים במכשירים פיננסיים המוחזקים על ידי הבנק עקב ביטול חוזים; מערעורים של הלקוחות על קביעת תשלומי הרבית שלהם; מירידה במספר הפעולות ובמחזורי העסקאות הנעשות על ידי הלקוחות; מפתחת פוזיציות חשיפה לרבית והצורך בהתאמת תהליך ניהול הנכסים והתחייבויות בבנק.
- **סיכון מודל** - בניית מתודולוגיית מחירי העברה המותאמת למעבר לרביות העוגן החלופיות; ביצוע תמחור מוצרים חדש.
- **סיכון משפטי** - בחינת הצורך והדרך לביצוע שינויים לחוזים קיימים וניסוח חוזים חדשים המותאמים להפסקת השימוש בליבור ולסביבה הכלכלית החדשה.
- **סיכון רגולטורי ופיקוחי** - הטמעה של מדיניות, נהלים, חלוקת אחריות.
- **סיכון טכנולוגי** - ביצוע עדכונים לבסיסי המידע ומערכות המידע, לרבות התאמתם לצורך שימוש במוצרים הישנים ובמוצרים החדשים.
- **סיכון עסקי** - כולל בעיקר את סיכון הבסיס (basis) שיווצר כתוצאה משוני במנגנוני ה-fallback בין המוצרים השונים (כגון, פקדונות לעומת נגזרים).

השלכות חשבונאיות

להפסקת השימוש בליבור והמעבר לרביות העוגן החלופיות צפויות להיות השפעות חשבונאיות שונות במספר תחומים, לרבות שיעורי ההיוון - מעבר למדדי רבית חלופיים עשוי להביא לשינויים בשיעורי ההיוון המשמשים כנתון (input) במודלים שונים לצורך הערכה (valuation) של נכסים והתחייבויות שונים כגון, מכשירים פיננסיים, חכירות, נגזרים וירידות ערך לנכסים לא פיננסיים. הבנק ממשיך לעקוב אחרי הפרסומים הבינלאומיים ויפעל בשאיפה להקטין את הסיכונים הנובעים מתהליך החלפת רביות העוגן.

החשיפה בבסיס

החשיפה בבסיס בפועל

להלן תיאור החשיפה בבסיס בפועל לפי מגזרי הצמדה, ברמת הקבוצה (במיליוני ש"ח):

	% מההון		החשיפה בבסיס בפועל		
	ליום 30 בספטמבר	ליום 31 בדצמבר	ליום 30 בספטמבר	ליום 31 בדצמבר	
	2019	2020	2019	2020	
מט"ל לא צמוד	44	50	3,959	4,678	
מט"ל צמוד מדד	31	25	2,780	2,358	
מט"ל צמוד מט"ח	-	(2)	38	(153)	

רגישות ההון לשינויים בשער החליפין

הבנק פועל בשוקי המטבע באמצעות עסקאות ספוט, פורוורד ובאמצעות אופציות הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. הבנק פועל במטבעות הסחירים בעולם וסך החשיפה המטבעית נטו של קבוצת הבנק נמוכה. עיקר הפעילות בנגזרים הינה בנגזרי מטבע שקל/דולר עבור לקוחות הבנק. הבנק אינו חשוף בפעילות הנגזרים שלו לסיכונים מטבע מהותיים. להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים, נכון ליום 30 בספטמבר 2020 (במיליוני ש"ח). המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוף מאזניים.

איר	דולר	אחוז שינוי בשער החליפין
(2)	8	ירידה של 5%
(7)	14	ירידה של 10%
4	(3)	עלייה של 5%
10	(2)	עלייה של 10%

הערות:

- (1) השפעה זו חושבה על-פי השינוי הצפוי בפוזיציות הכלכליות המנוהלות במטבעות השונים, בהינתן התרחישים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים.
- (2) תרחיש עלייה פירושו התחזקות המטבע הנדון כנגד השקל.
- (3) הנתונים משקפים את השפעת השינויים בשערי החליפין על השווי ההוגן לאחר השפעת המס.
- (4) לשינויים בשערי החליפין של שאר המטבעות יש השפעה זניחה על רווחי הבנק.

רגישות ההון לשינויים במדד

הבנק פועל בשוק המדד באמצעות מתן שימושים, כגון הלוואות, משכנתאות ורכישת אגרות חוב וכן באמצעות גיוס מקורות צמודי מדד. כמו כן, הבנק מבצע עסקאות מדד/שקל הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. הבנק אינו חשוף בפעילות הפורוורדים שלו לסיכונים מדד מהותיים. להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים במדד, נכון ליום 30 בספטמבר 2020 (במיליוני ש"ח). המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוף מאזניים.

אחוז שינוי במדד	ירידה של 3%
(89)	עלייה של 3%
83	

ניהול סיכונים במכשירים פיננסיים נגזרים

להלן ריכוז היקף הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים (ערך נקוב במיליוני ש"ח):

ליום 31 בדצמבר 2019			ליום 30 בספטמבר 2020			
סך הכל	נגזרים שאינם למסחר	נגזרים שאינם למסחר	סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר	
2,911	-	2,911	3,704	-	3,704	עסקאות גידור: חוזי רבית
18,379	17,410	969	16,365	14,993	1,372	עסקאות אחרות: חוזי רבית
74,927	62,045	12,882	85,191	67,177	18,014	חוזי מטבע חוץ
44,493	44,493	-	54,351	54,351	-	חוזים בגין מניות, מדדי מניות, סחורות ואחרים
140,710	123,948	16,762	159,611	136,521	23,090	סך הכל מכשירים פיננסיים נגזרים

סיכון נזילות

סיכון הנזילות הינו סיכון שהבנק יתקשה לעמוד בהתחייבויותיו בשל משיכות בלתי צפויות של פקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי ואי ודאות לגבי זמינות המקורות, והתחייבויות בלתי צפויות אחרות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים הנזילים שעומדים לרשות הבנק. התממשות הסיכון עלולה לגרום לבנק מחסור באמצעים נזילים אשר בגינו יאלץ הבנק לממש נכסים במחירים הנמוכים ממחירי שוק ו/או לגייס מקורות במחיר הגבוה ממחיר שוק ובמקרי קיצון אף להוות סכנה ליציבותו של הבנק.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה

משבר הקורונה הביא בתגובה, למהלכי הפחתות רבית לזמן קצר על ידי הבנקים המרכזיים ולנקיטה במגוון צעדי הרחבה מוניטריים ואספקת נזילות לשווקים.

החל משלב זהו משבר הקורונה, שמר הבנק על יתרות נזילות גבוהות במט"ח ובשקלים, בהשוואה ליתרות במצב עסקים רגיל. כמו כן, נשמר יחס כיסוי נזילות גבוה מעבר למגבלות הרגולטוריות והפנימיות בכל המגזרים.

הבנק ממשיך לשמור על יחס נזילות גבוה. ברבעון השלישי של שנת 2020, יחס כיסוי הנזילות היה גבוה מעל המגבלות הרגולטוריות. יחס כיסוי הנזילות של קבוצת הבנק לשלושת החודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר 2020 עמד על 145%, בהשוואה ל-128% בשלושת החודשים שנסתיימו ביום 31 בדצמבר 2019. יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים הינו 100%. למידע נוסף בדבר יחס כיסוי הנזילות ראה באור 8 לדוחות הכספיים.

מצב הנזילות והרכב הנכסים וההתחייבויות

הנכסים הנזילים העיקריים בקבוצה, הכוללים מזומנים, פקדונות בבנק ישראל (עו"ש ופקדונות מוניטריים), פקדונות בבנקים וניירות ערך סחירים, הסתכמו ליום 30 בספטמבר 2020 ב-63.5 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-47.3 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019, מזה, יתרת המזומנים, פקדונות בבנק ישראל והפקדונות בבנקים הסתכמה ב-52.4 מיליארד ש"ח, וכ-11.1 מיליארד ש"ח הושקעו בניירות ערך, בעיקר באגרות חוב של ממשלת ישראל. יחס פקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו ליום 30 בספטמבר 2020, עומד על 151.7%, בהשוואה ל-136.6% ב-31 בדצמבר 2019. ביום 30 בספטמבר 2020 הסתכמו פקדונות הציבור, אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים, בכ-140.3 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-123.7 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019.

הרכב הנכסים וההתחייבויות של הבנק מצביע על נזילות גבוהה. זאת כתוצאה ממדיניות לגיוס מקורות מגוונים ויציבים, תוך דגש על גיוס מקורות לטווחי זמן בינוניים וארוכים, ממגוון של מגזרי לקוחות, ובמטבעות שונים.

לבנק מקורות במח"מ חוזי קצר-בינוני, אשר הבנק צופה כי יוחזקו לאורך זמן. השימושים הינם הן לטווח קצר והן לטווח בינוני-ארוך.

יתרת סך פקדונות הציבור של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות:

לימים 31 בדצמבר 2019	לימים 30 בספטמבר 2020	
	במיליוני ש"ח	
2,721	5,036	1
2,439	1,804	2
2,089	1,090	3

סיכונים אחרים

למידע אודות סיכונים אחרים, בין היתר, הסיכונים התפעוליים ואופן ניהולם (ובכלל זה המשכיות עסקית, אבטחת מידע ואירועי סייבר), סיכון ציות, סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור (ובכלל זה סיכונים חוצי גבולות - Cross Border), סיכון מימון, סיכון משפטי, סיכון מוניטין וסיכון אסטרטגיה - ראה פרק סקירת הסיכונים שפורסם בדוחות הכספיים לשנת 2019 ודוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

דיון בגורמי סיכון

לדיון בגורמי הסיכון ראה פרק סקירת הסיכונים בדוחות הכספיים לשנת 2019.

לא היו שינויים בטבלת גורמי הסיכון במהלך תשע"ח החודשים הראשונים של שנת 2020, בהשוואה לטבלה שפורסמה בדוחות הכספיים לשנת 2019, למעט השינוי להלן, שחל ברבעון הראשון של השנה.

- סיכון איכות לווים ובטחונות וסיכון האשראי הכולל - הערכת הסיכון הועלתה, באופן זמני, לרמה "בינונית", לאור משבר נגיף הקורונה המתמשך, החשש למיתון והאטה והעלייה החדה בשיעור האבטלה, שעשויים ליצור קשיים בכושר החזר ותזרים המזומנים של הלקוחות במגזרי הפעילות השונים, בעיקר בענפי משק מסויימים שנפגעו משמעותית מן המשבר. כל זאת עשוי להשפיע לרעה על איכות הלווים ובהתאם על ההוצאות בגין הפסדי אשראי.

מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים

כללי

האומדנים וההערכות בנושאי המדיניות החשבונאית הקריטית, נעשו על פי מיטב ידיעתם ושיקול דעתם של הגורמים המקצועיים שעסקו בהכנתם, והם יושמו באופן נאות בדוחות הכספיים של הבנק. סקירה של התחומים המהותיים שלדעת הנהלת הבנק קיימת בהם מדיניות חשבונאית קריטית, מפורטת בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2019 ולא חל בה שינוי.

הפרשה להפסדי אשראי - הפרשה קבוצתית

כפי שצוין בדוח לשנת 2019, תהליך הערכת ההפסד הגלום בתיק האשראי, מתבסס על אומדנים משמעותיים הכרוכים באי וודאות ועל הערכות סובייקטיביות. לפיכך, לשינוי באומדנים או בהערכות עשויה להיות השפעה מהותית על הפרשה להפסדי אשראי המוצגת בדוחות הכספיים של הבנק.

ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מחושבת כדי לשקף הפרשות לירידת ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזוהים פרטנית, הגלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שהם אינם פגומים. ההפרשה הקבוצתית מחושבת בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, באמצעות הכפלת שיעורי הפרשה שנקבעו ביתרות האשראי, לרבות מכשירי אשראי חוץ מאזניים המוכפלים במקדמי המרה לאשראי רלוונטיים. שיעורי ההפרשה הקבוצתית נקבעים ברמת ענף משק תוך הבחנה בין מקדם הפרשה לאשראי תקין למקדם הפרשה לאשראי בעייתי, בסיווג השגחה מיוחדת או נחות.

שיעורי ההפרשה הקבוצתית כוללים סיכום של שני רכיבים:

רכיב ראשון מחושב על בסיס ממוצע שיעורי מחיקות חשבונאיות נטו היסטוריים, לאורך התקופה המתחילה מיום 1 בינואר 2011 ומסתיימת במועד הדיווח, או ממוצע הנותן משקל עודף לשיעור המחיקות החשבונאיות נטו בשנה האחרונה, הגבוה מהשניים.

הרכיב השני הינו "התאמה איכותית", אשר תכליתה להתאים באופן שמרני את שיעורי ההפרשה הקבוצתית לגורמים סביבתיים, אשר יש להם השפעה על הסיכון הגלום בתיק האשראי של הבנק. לצורך קביעת "התאמה האיכותית", הבנק מתבסס על מודלים ייעודיים שפיתח. המודלים אומדים את הסיכון ברמת ענף משק, בהתבסס על גורמים סביבתיים, אשר חלקם רלוונטיים לתיק האשראי הספציפי של הבנק ולאיכות ניהולו, וחלקם רלוונטיים למצב המשק בכללותו. הגורמים הסביבתיים אשר כלולים במודלים כוללים, בין היתר, התייחסות לשינויים בנפח החובות, איכות הליך חיתום האשראי וניהולו, איכות הבקורת, ריכוזיות אשראי, מגמות ותנאים כלכליים אזוריים ארציים וענפיים, כמו גם, לנפח ומגמה של יתרות בפיגור וחובות בעייתיים ולנפח ומגמה של מחיקות חשבונאיות וגביות.

כל גורם סביבתי כולל אינדיקטורים הרלוונטיים לכימות הסיכון בתחומי, ובהתבסס על שיטה עקבית בה נקבע האם כל אינדיקטור צפוי להגדיל או להקטין את ההתאמה הנדרשת, האם הוא רלוונטי לסך תיק האשראי או לקבוצת חובות מסוימת והמשקל שניתן לכל אינדיקטור. בהתבסס על ה"נ", נאמדת רמת הסיכון הגלומה בתיק האשראי והשפעתה על שיעורי ההפרשה הקבוצתית.

בנוסף למדידה הכמותית על פי המודלים כאמור, בוחן הבנק, מידי רבעון, באופן סובייקטיבי את הצורך בהגדלה נוספת של מקדמי ההפרשה הקבוצתית, בהתחשב בהתפתחויות בסביבה העסקית ואינדיקציות נוספות הרלוונטיות לרמת הסיכון הגלומה בתיק האשראי, ובמידת הצורך מגדיל את מקדמי ההפרשה הקבוצתית.

החל מרבעון ראשון 2020, נוכח אי הוודאות השוררת בנוגע להשלכות אירוע הקורונה, הגדיל הבנק את ההתאמות האיכותיות המתקבלות במודלים הכמותיים בשיעורים ניכרים. במסגרת השיקולים בהגדלת ההפרשה הקבוצתית לרמתה ביום 30 בספטמבר 2020, שיקף הבנק הרעה בנתוני המשק, הכוללת, בין היתר, הרעה בנתוני מאקרו כדוגמת רמת האבטלה הצפויה בטווח הקצר והבינוני והפגיעה בתוצר המקומי הגולמי. כמו כן, העריך הבנק, כי רמת הפגיעה אינה אחידה בכלל ענפי המשק, וכי קיימים ענפים אשר הפגיעה בהם משמעותית יותר מאשר בענפים אחרים. ענפי המשק שהוערכו כפגיעים יותר מאחרים לאירוע הקורונה ואשר בוצעה בהם הגדלה גבוהה יותר של ההתאמות הכמותיות מאשר בענפים האחרים, הינם, בין היתר, שירותים עסקיים (הכוללים גם סוכנויות נסיעות), בתי מלון, שירותי אוכל והארוחה, ומסחר. כמו כן, הגדיל הבנק את ההתאמות האיכותיות בענפים אנשים פרטיים ואשראי לדירור אשר עלולים להיפגע אף הם מהמשבר, בעיקר לאור הגידול החד בשיעור המובטלים ואי הוודאות הכלכלית והתעסקותית.

הפרמטרים המאקרו כלכליים המרכזיים בהם השתמש הבנק בחישוב ההפרשה הקבוצתית ליום 30 בספטמבר 2020, הינם צמיחה שלילית של כ-6% במהלך שנת 2020, שיעור אבטלה רחב של כ-19% ברבעון האחרון של שנת 2020, ובשנת 2021 צמיחה חיובית בשיעור של 3% ושיעור אבטלה רחב של כ-14%, וזאת בהתבסס על אומדנים הנמצאים במנעד הטווח שבין שתי תחזיות המאקרו שפרסמה חטיבת המחקר של בנק ישראל ב-22 באוקטובר 2020 (תחזית שליטה בתחלואה ותחזית שליטה נמוכה בתחלואה), ואף קרובים יותר לתחזית השליטה הנמוכה בהתפתחות בתחלואה. יש לזכור, כי ערכים אלו הינם חלק מסט רחב של פרמטרים, אומדנים והערכות סובייקטיביות.

יצוין, כי קיימת אי וודאות גבוהה לגבי השלכות אירוע הקורונה, וקיים קושי בהערכת מלוא השפעותיו, היות והשפעות הקורונה נגזרות ממשנתנים רבים מהותיים, כדוגמת משך תקופת התפשטות הנגיף, עוצמת התחלואה, היקף ההגבלות שיינקטו על ידי הממשלה לעצירת התפשטות הנגיף והשפעותיהן על פעילות המשק, הצעדים הפיננסיים אשר יינקטו על ידי הממשלות, בנקים מרכזיים ורגולטורים ועוצמתם, השפעות שניוניים בשערי המט"ח על העסקים, המצב הכלכלי במדינות אשר קיימת עימן פעילות ייצוא, קצב פתיחת השמיים לטיסות, מועד החזרה לשגרה בתחום התיירות ועוד.

נוכח אי הוודאות הגבוהה הקיימת במשק, בחן הבנק תרחישים נוספים ומחמירים יותר. יודגש, כי עקב חוסר הוודאות וההנחות השונות, אין אחידות בתרחישים השונים בכלל הבנקים והם מושפעים משיטות העבודה הנהוגות בכל בנק, מההנחות שהניח כל בנק ומהערכות ואומדנים שונים של כל בנק לגבי השפעות אותן ההנחות ולכן תיתכן שונות בין הערכות הבנקים, אשר יכולה להיות מהותית. במסגרת התרחישים המחמירים יותר שנבחנו, הניח הבנק רמות אבטלה גבוהות יותר ושיעורי צמיחה נמוכים יותר מאלה ששימשו בחישוב הפרשה הקבוצתית ליום 30 בספטמבר 2020. מהתרחישים המחמירים אשר בחן הבנק, שתוצאותיהם מתבססות על הערכות סובייקטיביות במידה גבוהה, עלה כי הפרשה להפסדי אשראי ליום 30 בספטמבר 2020 עשויה היתה לגדול בסכום של עד 50 מיליון ש"ח.

יודגש, כי ההוצאה להפסדי אשראי תלויה במגוון רחב של גורמים משפיעים אשר קיימת לגביהם אי ודאות כאמור, כאשר מחד, החמרה משמעותית וקיצונית יותר בתנאי המשק, עלולה להביא להפרשה גבוהה יותר. מנגד, קיומם של גורמים ממתנים, כגון התערבות ותמיכה ממשלתית וכן איכות חיתום האשראי והביטחונות, יכולים להביא לקיטון ברמת ההוצאה.

אמידת הפרשה להפסדי אשראי דורשת מהנהלה שימוש באומדנים והערכות, המתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים ואמידת השפעותיהם על סיכון האשראי ועל התממשות הפסדי אשראי בעתיד. השימוש באומדנים וההערכות מצריך הפעלת שיקול דעת אשר הנהלה מאמינה, כי הינם סבירים בעת החתימה על הדוחות הכספיים. עם זאת, ומטבע הדברים, אין ודאות, כי הפסדי האשראי כפי שיתווא בעתיד מתיק האשראי הקיים, יהיו זהים לאומדנים וההערכות שנקבעו.

הערכות הבנק הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך תשכ"ח-1968, המבוסס, בין היתר, על מידע, פרסומים של צדדים שלישיים ואומדנים המצויים בידי הבנק למועד זה. הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל, בין היתר, כתלות בהיקף התפשטות הנגיף, בתגובת הממשלות והבנקים המרכזיים, בתקופת התמשכות האירוע ובפרמטרים רבים נוספים, כאמור לעיל.

בקורות ונהלים

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 309 שפורסמה בחודש ספטמבר 2008, הבנק מקיים בקורות ונהלים לגבי גילוי, וכן פרס מערך בקרה פנימית על דיווח כספי.

ההוראות, שעניינן אחריות הנהלה על הבקרה פנימית על דיווח כספי וחוות דעת של רואה החשבון המבקר לגבי ביקורת הבקרה הפנימית על דיווח כספי, נערכו בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הידוע בשם - The Sarbanes Oxley Act of 2002 שנחקק בארה"ב, והוראות והנחיות שנקבעו בארה"ב בין היתר על ידי PCAOB.

לדוחות צורפו הצהרות של מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, כל אחד בנפרד, בנושא הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי.

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי, העריכו ליום 30 בספטמבר 2020 את אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע, שהבנק נדרש לגלות בדוח בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובמועד שנקבע בהוראות אלו. במהלך הרבעון המסתיים ביום 30 בספטמבר 2020 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הבנק.

סמדר ברבר-צדיק
מנהל כללי

רון לבקוביץ
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 25 בנובמבר 2020
ט' בכסלו, תשפ"א

הצהרה (CERTIFICATION)

אני, סמדר ברבר-צדיק, מצהירה כי:

1. סקרתי את הדוח הרבעוני של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר 2020 (להלן - "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות (לרבות הרווח הכולל), השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי⁽¹⁾ ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי⁽¹⁾. וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידע סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן,
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן,
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי. וכן,
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

(1) כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח דירקטוריון".

סמדר ברבר - צדיק
מנהל כללי

25 בנובמבר 2020

הצהרה (CERTIFICATION)

אני, נחמן ניצן, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח הרבעוני של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר 2020 (להלן - "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות (לרבות הרווח הכולל), השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי⁽¹⁾ ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי⁽¹⁾. וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן,
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן,
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי. וכן,
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

(1) כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח דירקטוריון".

נחמן ניצן
סמנכ"ל, חשבונאי ראשי

25 בנובמבר 2020

דוחות כספיים

67	דוח סקירה של ואי החשבון המבקרים
68	דוח רווח והפסד
69	דוח על הרווח הכולל
70	מאזן
71	דוח על השינויים בהון
73	דוח על תזרימי המזומנים
75	באורים לדוחות הכספיים